

WESTERN ROMAN
LASSO

cijena 150 d broj 657

**ČOVJEK
S TISUĆU
LICA**

Al Mills:

ČOVJEK S TISUĆU LICA

Glavni i odgovorni urednik,
MILIVOJ PAŠIČEK

Izdavač: SOUR »Vjesnik« (predsjednik Poslovnog odbora **Vjekoslav Koprivnjak**) – RO Novinsko-izdavačka djelatnost, n. sol. o. (direktor **Milan Bekić**) – OOUR Informativno-revijalna izdanja, n. sub. o. (direktor **Sead Saračević**).

Tisak: RO Štamparska djelatnost SOUR »Vjesnik«, n. sol. o. OOUR Novinska rotacija n. sub. o. OOUR TM n. sub. o. i OOUR Tisak revijalnih izdanja, n. sub. o.

Predsjedavajući Savjeta redakcije »Romani i stripovi«: dr Ivan Krtalić

Uređivački kolegij: Ivica Bartolić (graf. ur.), **Marcel Čukli** (»Laso«), **Berislav Grabušnik** (graf. ur.), **Marija Jurela** (biblioteke »Super strip« i »Trag«), **Pavle Lugarić** (zamjenik gl. i odg. ur.), **Milivoj Pašiček**, **Ana Župan** (ljubavni i erotski romani).

Redakcija: Sonja Dunduš (daktilograf), **Zdenka Jočić-Beck** (redaktor), **Igor Mandić** (novinar), **Branka Ožegić** (teh. sur.), **Ana Poldo-Hrastović** (novinar).

Tajništvo: Sanja Popović (tajnik), **Bliserka Pupavac** (poslovni tajnik).

Adresa redakcija, izdavača i tiskare: 41000 Zagreb, Avenija bratstva i jedinstva 4, tel. (041) 515-555 i 519-555. Telex 21 121 YU VSK.

LASO 657

AL MILLS: ČOVJEK S TISUĆU LICA
Recenzija: Ljerka Ivanović
Copyright: Milivoj Alapić

LASO 657 izlazi 16. 5. 1986.

I

Ova priča počinje u New Orleansu jednoga sparnog, ljetnog dana, kad su gradske ulice puste, kad trepere od omare, pa se ljudi sklanjaju u kuće ili se rashlađuju pivom po salunima. Toči se i viski, pa je jedino nešto življe u tim lokalima.

U njima se skupljao sav poznati i nepoznati ološ: kockari, revolveraši, plaćeni ubojice i drolje. Svi oni što su ušli da bi potražili užitak ili uz čašicu zaboravili tugu. Da bi predahnuli od potjere, da zametnu trag ili jednostavno da potroše lako ili teško stečeni novac.

Saluni i kockarnice, nanizani u redu s obje strane glavne ulice, živjeli su od jutra do jutra. Bančilo se, urlalo, pucalo, hihotalo, pjevalo, kartalo...

U salunu »Tri asa«, u prljavoj rupi što je zaudarala na loš viski, znoj i bljuvotine, gdje se dim mogao rezati nožem a rojevi muha su se zaletali u lice, našao se i Bill Whelton.

Bio je to visok, stasit muškarac tridesetih godina. Lice mu je bilo produhovljeno ali umorno, s pečatom pijanca što je u alkoholu tražio zaborav.

Doteturao je i tog jutra do tezge, promuklim glasom naručio viski i tupo počeo zuriti u ogledalo.

Čovjek koji ga je promatrao u odrazu bio je ispijena, žućkasta i bolesna lica, koje je pokrila rida brada. Oči su mu grozničavo sjale, a usta bila ispucana i suha.

Odjelo što je visilo na njemu bilo je skupo ali prljavo, kao u svakog pijanca.

— Daj još jedan viski! — zareži zatim promuklim glasom obrativši se barmenu.

Oko njega se čuo žagor, povici, hihotanje i zvuk raštimanog klavira.

— Viski, stari! — ponovi opet, pa se pijano zaklati. Zacijelo bi se ispružio na podu da se nije oslonio o gradskog pogrebnika. Shvativši što je učinio, zbunjeno se iskesi i s razbarušene, neuredne glave, skine cilindar pa reče:

— O, oprostite! Žalim, još nisam zreo da mi uzmeš mjeru. Hi, hi, hi!

Čovjek kojem se obratio, obučen u crno, visok oko dva metra, uskoga, blijedog lica, žut poput limuna, samo kimne.

— Samo vi nastavite, gospodine Whelton! Hi, hi, hi! Ako tako nastavite, zacijelo ću vam uskoro uzeti mjeru. Hi, hi, hi!

Bill Whelton se trgne. Osjeti kako mu niz kralješnicu klize hladni i neugodni žmarci.

Tko je bio Bill Whelton, taj pijanac što već dani ide od saluna do saluna New Orleansa? Čovjek što se svjesno uništava, pred kojim je do prije petnaestak dana bila sjajna karijera.

Da, tada je bio netko, a sad ništa, gotovo ništa. Kotač sudbine počeo se okretati onog dana kad je raskrstio s Judy Ray, s djevojkom koju je kovao u zvijezde i naivno mislio da mu je vjerna. Obožavao je prostitutku koja ga je prevarila. Kad se pojavio taj ogavni bankar, dotad mala glumica putujućega kazališta odbacila je momka kao što je Bill Whelton, taj sjajni glumac kojem su proricali divnu budućnost.

Kad je shvatio da se Judy s njim poigravala, bio je očajan. Počeo je piti. Rezultat toga ili ne tako sjajni finale njegove tako sjajne karijere, bila je prepirka s gazdom Callaghanom.

— Takav pijanac nije potreban mojem kazalištu! — urlikao je Callaghan i udarao šakom o stol. — Čovječe, zar ti nisi svjestan da si posve propao?! Žalim, Bille! Razočario si me — dodao je smirenije i tužno zavrtio glavom.

— Ja sam još i sad najbolji, gospodine Callaghan! — mrmljao je pijano Bill. — Još ćete vi zažaliti što ste mi otkazali.

Callaghan odmahne glavom pa doda:

— Zbog te drolje si izgubio glavu, Bille! Pusti je do vraga i sredi se. Kad opet budeš onaj stari, moj najbolji glumac, opet ću te staviti na platni spisak.

Nerado se rastajao od Wheltona. Od njega, za kojeg su u New Orleansu pričali da je najbolji tumač uloga što ga je ikad vidio Divlji zapad. Teško ga se dojmila Billova nesretna sudbina. Gledao je u njemu

nasljednika. Zavolio ga je kao sina. Kad je pak upoznao Judy, tu glupu gusku koja mu je zavrtjela glavom, kola su krenula nizbrdo.

— Dajte mi plaću, pa odlazim!

Callaghan ga je dugo gledao. Nije mogao shvatiti da bi tako naočit, zgodan momak, mogao poludjeti za običnom uličarkom. Ta za njim su se otimale gradske djevojke, pa i one iz visokog društva.

Pun gorčine izbroji stotinu dolara, pruži ih Billu, a zatim ga više nije udostojio pogledom. Prišao je prozoru i počeo tupo promatrati ulicu.

— Hej, nisam toliko zaradio, gospodine Callaghan! — mrzovoljno će Whelton. — Ne želim vaš poklon. Imam ja još ponosa!

Callaghan se polako okrene i odmahne glavom. Zatim se tužno osmjehne i reče:

— Dao bog da ga imaš, Bille! To bi ti pomoglo da shvatiš svoju grešku. Tih nekoliko dolara dao sam ti da privremeno odeš iz grada i da zaboraviš onu prostitutku.

— Hej, kako vi to govorite o Judy! — promrmlja bijesno mladić i stisne šake. — Ne želim iz vaših prljavih usta čuti te riječi, gospodine Callaghan!

— Dobro, Bille, oprosti!

Imac je stotinu dolara. Za ono vrijeme velika svota, ali nije znao što će s njima. Za viski mu je bilo dovoljno malo. Dolar, dva i već bi bio pijan. Tupo je promatrao novac, a onda ga strpao u džep. Zaglavinjao je prema izlazu podigao prst i procijedio:

— Zažalit će se, gospodine Callaghan!

Kad je izišao na ulicu, sunce je pržilo. Bilo je sparno, sredina ljeta, i ulice su bile puste. Uputio se prema

hotelu »King«. Nije ušao u salun već se počeo uspinjati stubama do Judyne sobe. Želio je pristojno izgledati pa je popravio razbarušenu, neurednu kosu i ovratnik, zakopčao prsluk i pokućao.

— Tko je?

— Ja, Judy! Bill! — promrmljao je skrušeno, kao krivac. — Otvori, molim te!

Unutra se čuo prigušen razgovor. Nekad je Bill ulazio u njenu sobu bez kucanja. Još na vratima bi mu padala u zagrljaj. Strasno ga ljubila, uzdisala i govorila: »Volim te, Bille!« A sad?

Čekao je ponižen i ponizan. Želio je još jednom vidjeti njeno lice, možda je zagrliti prije nego što ode iz grada. I sad je čekao.

Napokon je odškrinula vrata i ljutito upitala:

— Što želiš? Rekla sam ti stotinu puta da mi ne dosađuješ!

Držao je u rukama novac. Tih, prokletih stotinu dolara koje mu je dao Callaghan, i zbunjeno se osmijevao.

— Evo, kupi si haljinu! Uzmi...

Umjesto da uzme novac kao nekad i da ga počne ljubiti, sad je ljutito udarila nogom o pod i zakriještala:

— Nosi se! Ne treba mi tvoj novac!

Zatvorila mu je vrata pred nosom. Odmah zatim iznutra se čulo hihotanje i brundanje nekog muškarca, zatim Judyno mazno cvrkutanje. Bill je stajao pred vratima kao oduzet, nesposoban da se pokrene. U jednom trenutku je razmišljao: da uđe i razbije gubicu tom bankaru golema trbuha? Ne, nikad nije bio za svađu i tučnjavu. Tužno se okrene i side u prizemlje.

— Gospodine Whelton, gospodine Whelton! Kako to, zaboga, izgleda?

Što vam se dogodilo? — upita zabrinuto stari John, čistač iz saluna i portir.

Bill samo odmahne rukom, pa se uputi prema izlazu.

Stajao je pred hotelom. Klatio se lijevo-desno.

Onda, teško uzdahnuvši, produži prema salunu. Starom, uobičajenom mjestu za stišavanje ogorčenja čašicama.

* * *

Probudio se u sobi, s gorkim okusom u ustima, suhog grla s osjećajem da je preko njega prošao stampedo. Zurio je tupo u strop, brojio muhe što su zujale, a onda zastešnjavao i ustao. Obuhvatio je glavu objema rukama. Nesvjesno mu ruka pođe prema džepu. Odlanulo mu je kad je shvatio da nije opljačkan.

Morao je otići iz New Orleansa. Priča o njemu i Judy Ray napokon je završena. Ovdje se njihovi putovi razilaze. Treba sve zaboraviti. Valja nestati. Izgubiti se u širokom prostranstvu Zapada.

Odlučivši to, pride umivaoniku i izlije si na glavu veliki vrč vode. Strese se i protegne. Izgledao je jadno. Koliko već dana ništa nije stavio u usta? Lokao je samo viski, taj prokleti viski, koji mu se gadio ali ga dovodio u takvo stanje da je sve mogao lakše podnijeti i zaboraviti.

Napolju je bila noć. Ulice su bile bučne i osvjetljene. Nogostupi su bili puni svijeta koji je nekamo žurio. Z njega je vrijeme stalo, ali ga je gušila ova prljava soba. Morao je napolje, morao je među ljude. Naviknut na njihovu prisutnost dok se nalazio na pozornici, s tugom shvaćati kako mu to nedostaje.

Uredio se koliko je mogao i razmislio kako da skрати vrijeme do jutra. Odlučio je da posjeti kockarnicu

Johna Morricka. Igrajući rulet, stavljajući na kocku sudbinu, pokušat će sve zaboraviti. Ako mu je suđeno da gubi, morao je na kocku staviti i više nego novac. Da izgubi ono što ga je tištilo.

II

Tripot je stavio na trinaesticu i svaki put dobio! Za neke nesretan broj, za Billa je trinaest bio sretan.

Četvrti put, uzbuđen kao nikad u životu, slažući žetone koji su se gomilali, odlučio se na još jednu igru. Ulog je bio 100 dolara!

Ponovo je dobio! Čuo je oko sebe usklrike negodovanja i iznenađenja. Žagor i primjedbe: svaka budala ima sreće samo ne pošten svijet! Stisne zube, pa želeći da zaigra ponovo, sav dobitak stavi na broj 13.

Rulet se vrtio, vrtio, a kuglica poskakivala. Krupje je vlažio suhe usne. Vrebao kao kobac da zaustavi igru sudbine koja je bila i ovaj put naklonjena Billu Wheltonu.

Kad se kuglica zaustavila, za stolom se začuje uzdah:

— Opet trinaestica! Do vraga!

Bill je pak sjedio kao oduzet, dok je krupje, štrkljasti Willy Tracy, gurao dobitak pred njega.

— Uzmi i diži se — čuo je hladan šapat. — Bolje što prije, odmah.

Kimnuo je glavom i poslušao. Mirno je pokupio žetone, stavio ih u šešir i krenuo da podigne novac.

Imao je oko 500 dolara. Dovoljno da obraduje Judy Ray. Da joj pokloni sav taj prokleti novac samo da mu se vrati. Da ponovo miluje i ljubi njeno zanosno tijelo. Da se izgubi u vrtlogu strasti koja bi ga u tim trenucima zahvatila poput vatre.

Otetura kao pijan do tezge. Stavi dobitak u džepove, pa važno reče:

— Bocu burbona, i to najboljeg!

— To stoji 10 dolara, gospodine Whelton — reče barmen sumnjičavo podigavši obrve.

— Daj!

Barmen ga je nekoliko trenutaka promatrao, a onda mu dodao bocu i čašu.

Ispio je prvu čašu. Druga mu jedva kliznula niz grlo. Osjetio je bolove u trbuhu. Želju da povrati. Okrenuo se da izide. Tek što je stigao do vrata, izbacio je iz sebe sav otrov koji je lokao proteklih dana. Stenjao je. Krupne graške znoja mu orosiše čelo, ali je još bio toliko svjestan da ustanovi da mora krenuti prema hotelu.

Oteturao je niz ulicu. Svjež noćni povjetarac malo ga razbistri.

Bio je bogat! Nikad dotad nije imao toliko novca. S tugom pomisli na besmislene situacije u koje ga je dovodio život. Judy ga je odbacila jer nije imao novca da joj kupuje haljine. Nije je mogao izvoditi u skupe lokale. Našla je onoga prokletog bankara, koji je mogao financirati njenu gramzljivost i pohlepu. Odbacila je Billa kao staru krpu.

I sad odjednom mu se sreća osmjehnula. Dobio je na kockanju. Na broju koji svima donosi nesreću. Na broju koji je postao pojam baksuza gotovo za svakoga samo ne za njega, jer je te večeri bio miljenik sreće.

Kako će Judy, kad joj dade taj novac, biti iznenađena! Raskolačit će krupne oči i slatko zacvrkutati:

— Ti si najbolji, najljepši i najsladiji ljubavnik pod kapom nebeskom! Još nikad, nikad još nisam tako uživala. Dragi, ti si divan!

Bože, sve bih dao da se to ponovi! S blaženim osmijehom na licu, pošto ga prošla mučnina, s divnim

snovima u glavi, zamakne za ugao i tada...

Udarac je bio snažan, ali je Bill ipak bio svjestan da je napadnut i da mu netko pretražuje džepove. Ležao je nepomičan. Tiho je stenjao i čuo prigušen šapat:

— Evo, tu je novac! Gazda će biti zadovoljan.

Čuo je zadovoljni smijeh, a zatim ponovno nečiji promukao glas:

— Da uzmemo koji dolar, Pat?

— Nipošto! Gazda bi nam oderaо kožu. Willy ga je obavijestio koliko je ta budala odnijela.

Otišli su. Cuo je kako se gube njihovih koraci. Zatim je otvorio oči. Vidio je nebo osuto zvijezdama. Kad se pokušao podignuti, klonuo je kao pokošen.

Tada je na licu osjetio blag dodir, a zatim ga je netko pokušao podići. Činio je to s naporom. On se pak ni uz najbolju volju nije mogao pokrenuti.

— Uh, baš ste teški! — čuo je zabrinut glas.

Iznad njega je bilo zvjezdano nebo i sad još nečije lice što je lebdjelo u magli, slično priviđenju. Pokušao je podići ruke i protrljati oči. Osjećao je slabost koja mu je oduzela volju da se podigne. Bilo je veliko zadovoljstvo ležati tako mirno i promatrati kao kroz maglu treperenje zvijezda. Glava ga je užasno boljela, pa je nesvjesno stenjao.

— Možete li mi pomoći, gospodine Whelton? — ponovo je čuo očajnički ženski glas.

Pokuša se podignuti i stati na noge, ali su mu koljena klecala kao u djeteta koje tek treba prohodati.

— Uh, ne mogu! — zastenje on i ponovo padne.

— Budite mirni! Odmah ću pozvati nekog da mi pomogne.

Bio je miran kao nikad u životu. Kao u magli zapazio je nepoznatu djevojku. Vidio kako se udaljava uhvativši rukama suknju i kako ulazi u obližnju kuću. To je bilo sve čega se sjećao.

Koliko je bio u nesvjesti? Sat, dva ili nekoliko minuta? Otvorio je oči u nepoznatoj sobi, ležeći na širokom krevetu. U kaminu je pucketala vatra jer su noći bile prohladne.

Zidni sat je jednolično otkucavao vrijeme. U njegovoj glavi je također kucalo isto takvo klatno, ali bolno.

— Hvala bogu da ste došli k sebi, gospodine Whelton — ponovo je čuo isti glas. Dolazio je s druge strane kreveta od djevojke koja mu je bila poznata.

Ali gdje, gdje ju je vidio? Što se to s njim dogodilo?

— Tko ste vi? Kako sam došao u ovu sobu? — upitao je jedva čujnim glasom.

Djevojka kose boje meda, čije je ovalno lice obrubljivao taj zlaćani slap kose, usana nabubrelih i lijepo oblikovanih, dugog vrata i dražesnog nosa, stidljivo se osmijehne i kimne.

— Morala sam vas, ovaj... dovesti u svoju kuću — odgovorila je. — Ja, ovaj...

Bila je zbunjena i rumena od stida. Samo je kršila ruke, kao da se opravdava što ga je pokupila s ulice.

— Što se dogodilo?

— Našla sam vas na nogostupu, gospodine Whelton — brzo će ona.

— Pa, kako sam vas prepoznala, smatrala sam, ovaj da... mislila sam da moram...

— Hvala! — promuca Bill i pokuša se osmijehnuti.

Čelo mu se nabralo u stotinu bora. Pokušao se sjetiti svega. Kad je

uspio, ponovo zastenje. Shvati da je opljačkan. Opet je siromašan poput crkvenog miša. Pokušao se podignuti, ali ga je djevojka zaustavila pokretom ruke.

— Mirujte! Liječnik kaže da imate manji potres mozga. Potrebno je nekoliko dana mirovanja da se oporavite.

Nije poslušao. Teškom se mukom podigao, sjeo na krevet i glavu obuhvatio rukama. Zatim je procijedio s krajnjim naporom:

— Moram u hotel! Ne, ne! Kod vas ne smijem ostati, gospodice...

— Zovem se Emma Lee, gospodine Whelton — reče ona i stidljivo pogne glavu. — Vaš sam velik obožavatelj. Gledala sam sve vaše predstave...

— Hvala, ali... moram... — Teturao je, ali je ponovo bio na nogama. Pokušala ga je zadržati, ali nije uspjela.

— Bože, baš ste vi čudan čovjek! Zar za vas ne važi liječnička zabrana?

Bill Whelton se tužno osmijehne. Toplo je pogleda i zahvalno kimne pa pođe prema izlazu. Jedva je stigao do hotela. Kad se bacio na krevet, odmah je utonuo u nemiran san.

III

Kad se probudio, bilo je jutro. Ulicom je vladala živost. Ležao je neko vrijeme nepomično. Kroz prozor je sjalo sunce. U zraku se osjećala svježina jutra i miris rose. Sklopio je na trenutak oči i pomislio da sanja, sjetivši se događaja prethodne noći.

— Emma Lee — prošapće zamišljeno sjetivši se lijepe djevojke.

Prvi put se odonda osjećao dobro. Doduše, još ga je boljela glava. Kvruga podlivena krvlju nije bila tako bolna. Samo je u ustima osjećao gorčinu, a zatim i nesnosnu glad. Morao je odmah nešto pojesti. Ustao je i pretražio džepove, ali je našao tek dva dolara. Bilo je i to nešto, pomisli s gorčinom i pokuša odijelo dovesti u red. Kad je u tome nekako uspio, pođe prema vratima.

Gdje je sreo Emmu Lee? — pitao se hodajući nogostupom, još nesiguran na nogama. Put do restorana protekao je u razmišljanju o Judy i svemu onome što se dogodilo posljednjih dana. Poželio je da sve to ispljune iz usta. Da zaboravi. Znao je sad: zaboravit će jedino ako što prije ode iz New Orleansa.

Još sinoć je bio bogat. Mogao je mirne duše sjesti u kočiju i zauvijek reći zbogom ovome prokletom, pokvarenom gradu. Bilo je dovoljno što je bio bogatiji još za jedno životno iskustvo, ali se u njegov život ponovo umiješao prst sudbine. Zahvaljujući Morrickovim lopovima, bio je siromašniji za 500 dolara.

— Gad! Prokleti gad! — mrmljao je bijesno. Dok je u restoranu čekao naručeni odrezak, snovao je osvetu.

O, da! Zapamtit će John Morrick Billa Wheltona! I te kako!

* * *

Sjećanje na Emmu Lee, koja mu je pomogla i prenijela ga s nogostupa u New Orleansu, još je bilo svježije. Dok je s užitkom jeo odrezak, pitao se otkud mu je bilo poznato njezino ime. Razmišljao je dugo o tome, ali nikako se nije mogao sjetiti gdje ga je čuo. Trudio se, ali uzalud sve dok nije izišao iz saluna i slučajno pogledao na oglasnu ploču.

Uz nekoliko požutjelih potjernica, oglasa o kupnji i prodaji, nalazio se

jedan koji je privukao njegovu pažnju. Bila je to obavijest o prodaji imanja bankara Patricka Leeja: kuće u gradu i ranča u »Dolini ruža«.

Tada se sjetio da je o starom Leeju čitao u gradskim novinama. Bila je to svojevrsna senzacija. Patrick Lee se spominje kao sudionik u nekoj aferi u kojoj je izgubio posjed, nakon čega je počinio samoubojstvo.

Emma Lee je, dakle, njegova kći. Njoj ima zahvaliti što ga je podigla kad je poput krpe ležao u prašini, nakon napada Morrickovih razbojnika na njega.

Odjedanput je osjetio čudnu toplinu prema djevojci koja je imala hrabrosti da mu pomogne kad mu je bilo najteže. Sjetio se kako ga je primila u kuću. Njegovala ga i pozvala liječnika, a on je pobjegao kao krivac, odbacivši njezinu dotadašnju i dalju brigu.

U New Orleansu nije imao prijatelja. Nema ih zacijelo ni Emma nakon svega što se dogodilo s njenim ocem. Za koji dan će kuću i ranč prodati na licitaciji. Bit će poput njega, na ulici i bez prebijenog centa.

Tjeran osjećajem zahvalnosti, on pođe prema njenoj kući da joj se zahvali za ono što je učinila.

Dočekala ga je s tužnim osmijehom. Šutke se na vratima okrenula i time ga pozvala da uđe u kuću. Nakon toga je primijetila:

— Vjerujem da ste ozdravili, gospodine Whelton.

— Dobro mi je, gospodice Lee — odgovori on i sa zahvalnošću prihvati njezin poziv da sjedne.

Pridružila mu se. Gledala ga je nekako tužno, nekako izgubljeno, s očajem u modrim očima.

— Oh, oprostite! Da li ste za čaj? Ja, evo, i zaboravila.

Rekla je to zbunjeno. Porumenila je i ne čekavši pristanak krenula prema štednjaku. Gledao je ovu lijepu djevojku i pitao se kako će tako sama opstati u ovoj sredini. Bila je bez zaštite prepuštena sama sebi. Sigurno joj neće biti lako.

Dok je pripremala šalice, on pročisti grlo i reče:

— Došao sam da vam se još jednom zahvalim za sve ono što ste za mene učinili, gospodice. Molim vas da mi oprostite što sam, što sam onda...

Zastao je ne nalazeći prave riječi. Ona je to shvatila. Kad se okrenula i pogledala ga, osjetio je da ga razumije. To je i rekla pošto je servirala čaj:

— Znaate, gospodine Whelton! Ljudi katkad čine stvari kojih nisu svjesni. Kad shvate da to nije dobro, ima lijeka da sve krene na bolje. Nikad se ne treba predavati.

— Imate pravo, gospodice Lee! — složio se on. — Ovaj, htio sam... htio sam vas upitati mogu li vam kako pomoći? Želio bih da se odužim i...

Ona ga prekine pokretom ruke. Na njenom lijepom licu ukaže se bolan osmijeh.

— Čuli ste valjda što se dogodilo mojem ocu — reče. — Bio je dobar čovjek, ali se nije mogao suprotstaviti nepravdi i podlosti. Zato si je sam presudio. Nemojte, molim vas, pomisliti da je on nekog prevario kao što se priča po gradu. On je, gospodine Whelton, bio samo žrtva. I ne mogu reći da mrzim te ljude koji su ga doveli do toga da poćini samoubojstvo!

Posljednje je riječi izrekla ogorčeno, s plamenom u očima. Bilo je u njima gorčine, ali i pomirenja sa

sudbinom, jer je nakon kraće stanke zamišljeno nastavila:

— Učio me da volim ljude. Da pomognem u nevolji. A on, jadnik, nije imao nikoga da mu pomogne. Da se barem meni povjerio.

Počela je plakati. Bill je poželio da je podigne i zagrli. Da je utješi. Ali je ipak sjedio kao oduzet, potrešen njenim riječima.

Bio je za nju samo stranac. Čovjek kojeg je srela u prolazu. Zato je čekao da se isplače, a onda brižno napomenuo:

— Žao mi je što vam ne mogu pomoći. Ako me zatrebate, uvijek možete na mene računati.

Nasmiješila se kroz suze i tužno odmahнула glavom.

— Hvala! Dovoljno je da me razumijete. Najviše želim što se već sutra moram iseliti iz naše kuće. Bit će prodana. U njoj sam rođena i proživjela najsretnije dane života. Ovdje je živjela moja pokojna majka i sve me podsjećalo na sretne trenutke.

— Da, bit će vam veoma teško, gospođice — složio se trenutno Bill. Neko je vrijeme razmišljao, a zatim je otvoreno pogledao i upitao: — Kako ćete dalje živjeti? Imate li bliže rodbine?

Odmahnula je odrečno glavom. Gledala je ispred sebe, izgubljeno, s bolnim osmijehom na usnama. Zatim je odgovorila.

— Na žalost, nemam rodbine. Morat ću se negdje zaposliti.

Da nije i sam bio jadnik i bez prebijenog novčića, mogao bi joj pomoći. Ovako joj je mogao jedino pružiti razumijevanje i nadu da može na njega računati.

Pročistio je grlo i poželio da obriše taj potok suza što se slijevao niz njezine obraze. Tupo je gledao u pod. Zatim je trpkim glasom rekao:

— Bit ću još neko vrijeme u gradu. Ako dopustite da vam pomognem. Ja, ovaj...

Osjetila je njegovu brigu. Uzvratila mu nježan pogled i zahvalno se osmijehnula.

— Lijepo je od vas što me razumijete. Drago mi je što imam iskrenog prijatelja.

IV

John Morrick, vlasnik najveće kockarnice u New Orleansu, bio je debeo čovjek neugodnoga, obješenog lica, i za njega se govorilo da mu ništa nije sveto ako je riječ o njegovim probicima. Pohlepan i podmukao, okružen ološem koji je dobro plaćao, bio je pripravan na sve podlosti i gadosti.

Brzo se bogatio i bio na glasu kao čovjek koji, doduše, ima mnogo neprijatelja, ali se nitko nije usudio da mu u lice kaže što o njemu misli.

Drugi, slični njemu, uhvaćeni s njim u kolu, dijelili su grad i bili pojam opaćina, podvala, ubojstava i drugih zala. On je svojom pojavom i bahatim ponašanjem izazivao odbojnost.

U njegove salune, javne kuće, prodavaonice i restorane slijevao se dobar dio kapitala ovog garada koji je rastao, koji će ubrzo postati najveći u državi Louisiani.

Priče o tome da se udružio s banditima nisu bile bez osnove. No nijedan šerif, a dosta ih se promijenilo u gradu, nije imao hrabrosti da mu se suprotstavi. Bilo je sasvim razumljivo što su ove priče došle i do ušiju Billa Wheltona.

Po njemu je vlasnik kockarnice zaslužio da mu se pomrse računi. Kako i na koji način, to Bill još nije

znao, ali je osjećao da mu se mora osvetiti.

Vratiti mu milo za drago. Tek nakon toga, kad ga izvrgne ruglu, mirno će otići iz grada u kojem je doživio slavu, ali i razočaranje.

Stalno je razmišljao o tome kako da mu zada udarac koji će ga najviše zaboljeti. Napokon je došao do zaključka da postoji način koji će nadmeni vlasnik i te kako osjetiti na svojoj koži. Imao je drugi adut. Plan je počeo ostvarivati onog dana kad ga je Morrick zaposlio da čisti prostorije kockarnice. Kad mu je dao taj posao, dobrodušno ga je potapšao po ramenu i iskesio se:

— No nije Morrick tako loš kako neki o njemu misle. Zar ne, glumče?

Najradije bi ga udario po ogavnoj iscerenoj njušci. Progutao je ipak tu primjebku kao knedlu što zastaje u grlu. Bio je svjestan da dolazi njegovih pet minuta, a možda i više.

Ponizno je izvršavao svako naređenje. Pažljivo je pratio što se događa u kockarnici. Upoznavao je ljude i njihove navike, a posebno je studirao Johna Morricka, njegove kretanje i karakteristike.

Najveće je zanimanje pokazivao onog trenutka kad bi Morrick dolazio po novac. Događalo se to u kasnim večernjim satima, pošto bi se prestao vrtjeti rulet, a krupjei bi predavali utržak glavnom blagajniku.

Neopazice, tobože zabavljen poslom, često noseći u rukama pljuvačnice, pratio ga je poput sjene, pamtio svaki pokret, svaku izgovorenu riječ.

Trebalo mu je mjesec dana da se pripremi za operaciju koja će Johna Morricka iz temelja prodrmati.

* * *

Iako nije mnogo zaradivao na prljavom i ponižavajućem poslu, Bill Whelton je redovito posjećivao restoran u kojem je počela raditi Emma Lee.

Njihovi bi susreti protekli u prijateljskom ćaskanju, u znaku dobrodošlice i obostranog razumijevanja. Nevjernu Judy već je zaboravio. Nestala je iz njegova života poput ružnog sna.

Na vrijeme je shvatio da zbog žene kao što je Judy ne vrijedi prokockati život. Dan prije akcije koju je mislio izvesti u kockarnici dugo je razgovarao s djevojkom. Pokušavao ju je nagovoriti da napusti posao u restoranu. Ako sve krene kako treba, on će biti u stanju da joj pomogne. Odbila je njegov prijedlog i začuđeno ga pogledala.

— Ljutite se, dragi prijatelju, što sam tuda sluškinja, a ni vi niste sredili svoj život. Sad radite u kockarnici onoga gadnog Morricka. Čovjeka, koji je upropastio mog oca.

Bilo je u njenim riječima prijekora, ali je sa zadovoljstvom shvatio da se raspitivala gdje radi i da nije ravnodušna prema njemu.

Poželio joj je objasniti kako je to samo privremen posao. Opet će se on, kad za to dođe vrijeme, vratiti na pozornicu. Da li će, doista, ponovo stati na daske? Već je i sam život bio velika pozornica. I na njoj, na pozornici života, mogao je igrati velike uloge. Doduše, to neće biti Shakespeareovi tekstovi, ali će biti blizu običnim ljudima koje je oduvijek volio.

— Opet ću ja na pozornicu, gospodice Lee! — rekoa je odlučno, svjestan da se nešto u njemu izmijenilo. Kao da je pukla neka spona, nešto što ni sam nije znao objasniti.

— Sretna sam što tako mislite, gospodine Whelton! — odgovorila je Emma.

Već se nekoliko puta pitao zašto ga zbunjuje svaki susret s tom čarobnom a tako nesretnom djevojkom. Bilo je divno što u tom prokletom gradu nije sam. Što ima nekog da s njim razgovara i razmijeni misli.

Kad se vratio u hotelsku sobu, u to prljavo sklonište u kojem bi samo prespavao, dugo je razmišljao o Emmi Lee. Još se sjećao kako je vjerovala u njega. To mu je davalo snagu da počne ispočetka.

Potražio je kovčežić u kojem je ljubomorno čuvao šminku, vlasulje i sve ono što je bilo potrebno glumcu da promijeni izgled i da igra ulogu koju je zamislio autor drame, komedije, tragedije. Nekad je u tome uživao. Postojao bi drugi, njemu strani čovjek, kakav je morao biti da bi ono što je glumio bilo što životnije i vjerodostojno.

Mijenjao je lik i glas, poistovetivši se s likom koji je zamislio autor. S vizijom koju je autor imao dok je pisao dramu, komediju ili tragediju. U prerusavanju mu nije bilo premca. Bilo je to nešto prirodno u njemu. To je naslijedio od roditelja, koji su također bili glumci.

S osmijehom poreda sav taj pribor ispred sebe, a zatim počne prerusavanje, unoseći u taj obred svu ozbiljnost i želju da se osveti čovjeku koji ga je povrijedio.

V

Bila je subota, dan kad su ulice New Orleansa pune i prepune prolaznika, kad saluni krajem tjedna ožive, kad u njih dojure kauboji,

probisvijeti i drugi ološ da bi potrošili tjednu zaradu.

Tada se do posljednjeg mjesta napune i kockarnice, posebno one u središtu grada.

Kao i obično, kad bi se približilo vrijeme zatvaranja, na vratima bi Morricka dočekali tjelohranitelji. Pozdravili bi ponizno gazdu i otpratili ga do blagajne. Ondje je John Morrick uzimao utržak i odnosio ga u kancelariju. Sve je teklo ustaljenim redom. Nikad ranije ili kasnije, pa tako ni te subote.

Bila je topla proljetna noć kad se pred kockarnicom zaustavila kočije. Iz nje je izišao John Morrick, a zatim se uputio prema ulazu.

Čuvari mu otvoriše vrata, a Morrick kimne, pa se dahćući počne uspinjati stubama. Stigao je do blagajne, otvorio staklena vrata i zamumljao:

— Kakav je danas utržak, Mark?

— Dobar, gospodine Morrick! — iskesi se ćelavi blagajnik i pokaže uredno složene svežnjeve novca.

Morrick zadovoljno progunđa i pruži mu torbu. Blagajnik počne u nju stavljati novac.

— Bilo je nekih neprilika, šefe! — govorio je suho. — No, mi smo to sredili. Evo, to je sve!

— Koliko ima?

— Trideset tisuća, šefe!

Nije loše — mrmljao je John Morrick i zatvorio torbu. Zatim se uputio prema vratima. Umjesto da krene prema kancelariji, gdje se nalazila blagajna, on požuri prema izlazu. Gorile su ga u stopu pratile. Kad su stigli do izlaza, on se okrene i promrmlja:

— Možete se vratiti! Evo vam za piće!

Oni se iskesiše u znak zahvalnosti. Oblizaše usne i požuriše prema baru.

John Morrick pride kočiji, sjedne i naredi kočijašu da krene.

Nije prošlo desetak minuta kad se pred kockarnicom ponovo zaustavila kočija. Iz nje je opet izišao John Morrick i krenuo prema ulazu. Pjevušio je neku melodiju. Kad je stigao do ulaza i pokušao ući, iznenadio se što su vrata zaključana. Počeo je o njih bijesno udarati i ljutito psovati.

Otvorio mu je portir i ponizno ga upitao:

— Šefe, zar nešto nije u redu?

John Morrick ga ljutito odgurne u stranu i zareži:

— Nije, naravno! Gdje su moji ljudi?

— U baru, ovaj...

— Smjesta ih pozovi!

Kad su tjelohranitelji stigli, začuđeno su raskolačili oči. Još se nije danput nije dogodilo da se šef, pošto bi odnio utržak, ponovo vratiti u kockarnicu. Sad je praskao od bijesa:

— Raspustili ste se, zar ne? Umjesto da me čekate, vi ločete!

— Ali mi, ovaj...

— Što ovaj? Sutra ćemo razgovarati! Idemo! — prekine ih Morrick ljutito.

— Šefe, oprostite, ali nismo znali da ćete se vratiti i zato smo nešto popili.

— Što bih se vratio, do vraga! Kakve su to gluposti?

— Pa dali ste nam malo prije napojnicu! Više se to neće ponoviti!

— Kakvu vražju napojnicu!? Jeste li šenuli?! Vidim da vam je viski udario u glavu!

Kad je stigao do blagajne, Mark ga prestrašeno upita:

— Šefe! Zar nešto nije u redu? Možda sam se zabrojio? — mrmljao je glavni blagajnik i brisao ožnoje-
no čelo.

— Ne melji! Daj novac!

Blagajnik ga pogleda kao da je pao s neba. Zar sanja? Ili je možda gazda poludio?

— Pa, ovaj... ja sam vam malo prije dao novac, šefe! — procijedi Mark uzdrhtalim glasom.

John Morrick zasteenje od bijesa i ljutito udari šakom o stol.

— Daj novac! — zareži. — Što vam je, do vraga?! Kao da su vam vrane popile mozak!

— Ali, ali vi ste već uzeli novac, šefe! — promuca zbunjeno Mark i problijedi.

Umjesto odgovora Morrick ga stegne za vrat.

— Nemoj se šaliti s tim stvarima! Inače...

Blagajnik očima potraži pomoć čuvara. Kad je napokon došao do daha, pokaže na njih i zacvili:

— Oni mogu... ovaj, potvrditi da sam vam dao utržak! Iznosio je 30.000 dolara, šefe!

Dugo je trebalo Johnu Morricku da ponešto shvati. Glupo pogleda ljude i opazi kako potvrdno kimaju glavom.

— Istina je, šefe! On je stavio novac u vašu torbu — potvrdiše.

— Što? Zar sam ja lud? Kakva je to urota? Odmah zovite šerifa! Sve, sve ću vas pobiti, sve ću vas objesiti! Znat ćete vi koga ste prevarili! — vikao je Morrick.

Odjednom je klonuo. Ne, nešto tu nije u redu! Nikako nije mogao shvatiti da bi ga netko opljačkao. Zar njega, koji je bio najveći majstor za te stvari?

— Hajde, idemo redom — procijedi donekle smireno. — Dakle, da vidimo što se dogodilo.

Počese mu objašnjavati. Sve je bilo nevjerojatno, kao u snu. Zar ima dvojnika? Jedino se tako mogla protumačiti pljačka!

Ne! To je bilo previše nevjerojatno da bi bilo istinito. Kao da je to sve ružan san koji se ne može objasniti.

— I kažete: sličan je bio meni kao jaje jajetu?

— Da, šefe! — potvrdiše svi u isti glas.

Odmah mora potražiti šerifa i tražiti da organizira potjeru za pljačkašem. Pomisao da je ostao bez 30.000 dolara bila je za Johna Morricka kao pomisao na smrt.

Glava mu je pucala od razmišljanja. Nikako nije mogao povezati sve konce: tko bi se usudio na ovakav drski način odnijeti njegovu imovinu?

Objašnjenje je došlo samo od sebe, ali tek ujutro, kad je John Morrick nakon probdjevne noći začuo na vratima glas nekog dječaka.

— Pismo, gospodine Morrick!

Obično su mu poštu dostavljali u kancelariju. Zašto sad na kućnu adresu?

Otvorio ga je drhtavim prstima, pročitao i bijesno opsovao.

U pismu je pisalo: »Onda, kako se osjećate, gospodine Morrick? Da li vas boli glava? I mene je boljela kad su me udarili vaši banditi.«

* * *

John Morrick nije bio glup čovjek. Iako se nalazio na paklenskim mukama zbog gubitka, morao se s time pomiriti. Čovjek za kojim je tragala armija ljudi, nestao je poput magle! Potraga za varalicom je propala. Činjenica da ima dvojnika, koji mu je mogao pokvariti druge poslove, bila je, doduše, neugodna i morao se osigurati sa svih strana da se nešto slično više nikad ne dogodi. Zadužio je ljude da budno motre na strance, a pogotovo one koji su mu po bilo čemu slični.

U početku se nadao da će uz pomoć šerifa Coopera koji mu je bio odan dušom i tijelom, brzo zgrabiti toga prokletog dvojnika. Bili su blokirani svi izlazi iz grada, pretraživale su se pažljivo sve kočije i svi lokali, ali nije zapažen čovjek koji bi bio sličan Johnu Morricksu.

Pokušao je potražiti krivca među ljudima koji su povremeno dobivali veće svote u kockarnici. Smatrao je da mu se oni mogu osvetiti na taj način za udarce po glavi i zato što su bespomoćno ležali na ulici pošto bi ih dohvatili njegovi ljudi.

Na vrijeme je shvatio da takve potrage nisu nimalo popularne ni poželjne, jer su ionako kružile priče da svaki dobitnik u njegovim kockarnicama teš što ode iz lokala dobije po glavi.

Uzalud su se žalili šerifu. On bi, doduše, obećao da će povesti istragu, ali to je bilo sve.

Morao je priznati da čovjek koji ga je opljačkao posjeduje i pamet i hrabrost. Odnijeti mu novac ispred nosa, to je bio podvig na kojem mu je valjalo čestitati.

Kad se vratila i posljednja potjera koju je organizirao Lynn Cooper po okolici, John Morrick je morao položiti oružje.

— Možda bi bilo dobro, gospodine Morrick, da izdamo potjernicu! — primijetio je u jednom trenutku predstavnik zakona.

To je u Morricksu još više rasplamsalo bijes. Udario je šakom po pisaćem stolu i urliknuo: — Zaveži, Lynn! Bježi mi s očiju!

— Mislim da bih trebao obavijestiti predstavnike zakona u drugim gradovima, šefe — promrmljao je bojažljivo Lynn. — Pljačkaš se morao negdje zaustaviti.

— A čiju sliku da stavimo na potjernicu, budalo? Zar moju? Da me

svaki šerif ili lovac na ljudske glave poistovjeti s tim gadom?! Imaš li ti, Lynne, barem malo soli u glavi?

— Ovaj, ja, ja sam mislio...

— Ništa ti ne misliš, budalo! I ne znaš misliti! — režao je vlasnik kockarnice kao bijesan pas.

Vidjevši njegovo nabreklo, znojno i purpurnocrveno lice, šerif pomisli da će ga udariti kap. Kliznuo je brzo iz ureda i olakšano odahnuo kad se našao na ulici.

John Morrick je bio poražen! Raspisati potjernicu, dati za to još i nagradu, to je bilo kao da pod omču stavlja vlastitu glavu. To bi učinio samo ludak. On će već nekako pregorjeti taj gubitak.

Morao je priznati da se uhvatio ukoštac s čovjekom koji je pametniji od njega. Pomisao da se sad provodi njegovim novcem bila je poput udarca po glavi. Zaškrgutao je zubima, opsovao, malo zatim utonuo u ravnodušnost koja je svojstvena debelim, prežderanim mješinama.

* * *

Odlazak Billa Wheltona iz New Orleansa i Louisiane bio je bijeg pred prošlošću. Da je na taj put neizvjesnosti mogao povesti Emmu Lee, djevojku koja mu je bila jedini prijatelj u tom prljavom gradu, bio bi najsretniji čovjek. Ovako je njegov život krenuo drugim tokom.

Još donedavno bio je uvažen glumac, zadovoljan što na pozornici može živjeti posebnim životom. Razveseliti ljude ili ih rastužiti. Što njegova riječ ulazi u njihova srca i izaziva u tim priprostim, grubim ljudima, osjećaje koje su odavno zaboravili. Onda se sudbina s njim našalila. Bacila ga na trenutak u blato. Podigla ga, ali nikad više neće biti glumac putujućeg kazališta.

Doduše, bit će i dalje velik glumac. Možda najveći na Divljem zapadu. Ali više nikad neće stati na daske pozornice da bi interpretirao uloge koje je napisao neki autor. Život će sad biti velika pozornica, na kojoj će Bill ostati sve do smrti! I kao autor.

Dok ga je kočija nosila u neizvjesnost, u dubinu zemlje koju je tek trebao otkriti, sa žaljenjem se sjećao Emme Lee, djevojke kose boje meda, modrih očiju i očaravajućega, tužnog osmijeha. Djevojke, koju je upoznao pod tako neobičnim okolnostima.

Odlazio je da uredi svoj život. Da negdje u prostranstvu Divljeg zapada ostane i nestane. Da se utopi među tisuće drugih što su u divljini potražili utočište.

Unatoč svemu, kad bi se sjetio Johna Morricka, na njegovu bi se licu ukazivao zadovoljan osmijeh. Nije to bilo veliko zadovoljstvo, ali se ipak osjećao zadovoljan što se osvetio tom beskrupuloznom čovjeku čiji su ga ljudi povrijedili.

Dok su promicali nepoznati kraljici, stiješnjen u uskoj kočiji koja je vozila nekoliko ljudi i žena, bio je samo dio očajnika koji su u drugom gradu čekali ostvarenje svojih snova. Putovali su zabavljeni svojim mislima, sklopljenih očiju, krojeći planove, odlučni u namjeri da iza sebe ostave dio prošlosti. Nijednog trenutka nije pomislio da bi ga netko mogao zaustaviti na putu koji će biti dug milijama.

Prva usputna stanica gdje su promijenili konje nalazila se u Carnegi. Ondje je Bill Whelton brzojavno poslao Emmi Lee pet tisuća dolara i prvi put promijenio ime.

VI

Grad Greenville bio je te večeri pust. Neobično tih za to doba godine kad je počinjao dogon stoke. Doduše, obori su još bili prazni, ali se već naslućivalo da s Juga dolaze nepregledna stada goveda. Samo je pitanje vremena kad će ulicama Greenvillea zatutnjiti tisuće papaka.

Kad prođe dogon i prodaja, ostat će pustoš. Razrovane ulice, jaruge pune blata i vode, a miris kravlje balege još će se dugo osjećati u zraku.

U uredu šerifa Billa Huntera, čovjek širokih ramena, goleme tjelesne snage, čija je glava bila nasadena na bikovski vrat, gorjela je čadava petrolejka. Sjedeći za stolom, pokušavajući da se snađe u tom neredu, Hunter je poluglasno čitao pismo saveznog šerifa Jamesa Millera.

Hunter je bio vješt s koltom i vinčesterkom, ali se teško nosio s pisanjem i čitanjem. Sricajući slova, stalno je uzdisao kao da je na najvećim mukama. Pri tome bi katkad zastenjao. Ruka mu je često prolazila kroz razbarušenu i neurednu kosu, a kliznula bi povremeno i prema boci burbona. Otpio bi gutalj, obrisao usta, olakšano uzdahnuo i nastavio čitati.

Posljednji gutalj nije mu godio. Pročistio je grlo i u tom trenutku začuo škripu ulaznih vrata. Znatiželjno je podigao glavu.

Ugledavši pomoćnika, ponovo spusti pogled na slova. Dave Carter, mladić uskoga, štakorskog lica, izbočene brade i razrokih očiju, odloži vinčesterku, pride vrču u kojem se nalazila kava, pa cijukne poput miša:

— Sve je mirno, šefe! U salunu kod »Tri konja« pustoš, pa Evans psuje na sav glas. Hi, hi, hi!

I neka je — složi se Hunter. — Dosta se Evans napljačkao novca za loš viski.

Nastavio je čitati. Iznenada se počne gromoglasno smijati i udarati šakom po stolu. Dave pomisli da je šenuo, jer je Bill Hunter bio trezven, ozbiljan čovjek, na čijem bi se licu vrlo rijetko pojavio osmijeh.

— Što je tako smiješno, šefe, ako smijem znati? — upita začuđeno pomoćnik.

Bill Hunter ga pogleda, pa se opet nasmije, zatim ustane i dobro se protegne pa zamišljeno zavrti glavom.

— Baš su ljudi čudni! Da, vrlo čudni i naivni.

Dave začuđeno podigne obrve.

— Kako to mislite, šefe?

Hunter pokaže pismo saveznog šerifa na stolu i odgovori:

— Piše mi James Miller o nekom čovjeku koji već dvije, tri godine prodaje ljudima rog za svijeću. Vara ih, shvaćaš? Oni mu i dalje vjeruju i nasjedaju njegovim smicalicama.

Dave Carter bio je malo priglup, ali je zato prilično brzo potezao revolvere, pa nije shvatio o čemu je riječ. Zinuo je i počeo klimati glavom i čupkati prstima rijetku bradicu.

— Ništa ne razumijem, šefe.

Šerif prezirno pogleda pomoćnika i odmahne rukom. Pročisti zatim grlo, ponovo se vrati pisacem stolu i nastavi čitati. Stalno je vrtio glavom, smijuckao se. Onda više nije mogao odoljeti već upita pomoćnika:

— Znaš li, Dave, čovjeka koji ima pedesetak imena i isto toliko

lica, jer ga svatko drugačije opisuje?

— Ne znam.

— Da li si kad čuo za ova imena i prezimena: Ed Malone, Johnny Edmond, Bill Evans, Emmet Rogers, Harry Carcy, no da više ne nabrajam...

— Nikad nisam čuo, šefe.

— E, vidiš! Taj se čovjek služi mnogim imenima, a ima i mnogo lica. Zato mi piše savezni šerif neka pripazim ukoliko se u našem gradu pojavi neki stranac s ovim ili sličnim imenima. To ti je, Dave, najveći varalica na Divljem zapadu!

— Mislite, zločinac? — primijeti pomoćnik.

— Ma, ne! Nije on nikoga ucme-kao, ali je prevario mnoge ljude. Uzeo im novac, nestao i onda se pojavio u nekom drugim gradu, u licu nekoga drugog čovjeka, i opet bi počela ista priča...

— Što bi on radio u Greenvilleu?

Bill Hunter ga prijekorno pogleda pa slegne ramenima. Zatim zamišljeno nastavi:

— Pa tko jamči da se neće dovući i u naš grad? Ovdje će za koji dan biti prava ludnica, Dave! I sam znaš što znači prodaja stoke. U Greenville dolazi tada svakakav ološ.

Dave Carter klimne. Znao je što znači ta ludnica. Kad se dežura od jutra do kasno u noć da se spriječe neredi u salunima i igračnicama. Bit će to i ove godine gadan posao. Tada često nosi glavu u torbi, jer te svaka pijana budala može ustrijeliti kao psa.

Iskoristili su dobro taj predah da bi se pripremili za predstojeće događaje. Sudac Andrews je obećao da će gradskim ocima predlo-

žiti da za taj posao angažiraju još nekoliko ljudi. Njima je dobar posao bio važan, ali je važna i sigurnost građana. Sad, evo, u njihov grad dolazi i savezni šerif. Bill Hunter se pitao nije li u nečemu pogriješio. Možda James Miller piše ovako o nekom čovjeku da bi zakamuflirao razlog zbog kojega dolazi. Iako nije bio najbolji, Hunter je bio dobar, prosječan šerif u mirnom gradu kao što je Greenville.

Trebalo je s njegovim dolaskom upoznati pomoćnika. Upozoriti ga da dobro razmisli nije li negdje zabrljavio, pa da se priprema za odgovornost. Jer savezni šerif ne bi samo tako potegao do Greenvillea.

Ne skrivajući ljutnju i loše raspoloženje, on će bezvoljno, kao uzgred:

— Dolazi nam u goste savezni šerif, Dave!

Pomoćnik je bio iznenađen i glupo je upiljio pogled u šefa.

— Je li? A što će ovdje?

Glupan ostaje glupan pomisli šerif. Ustane, pa počne koračati kancelarijom. Onda se okrene Daveu i odgovori:

— Tko zna? No, što je, tu je. Moramo ga pripravnici dočekati. Što se tiče čovjeka za kojeg se zanima, pamet u glavu, momče! Dobro otvori oči! Možda će taj varalica odsjesti u našem gradu. Dobro bi bilo da mu priredimo topao doček. Da li si posjetio salune?

— Aha! — pomoćnik slegne ravnodušno ramenima.

— Nisi zapazio nekog stranca?

— Nisam! Sve ovdašnji ljudi.

— Pripazi, Dave! Dolazi nam u susret velika opasnost. Odoh ja da se sam uvjerim koliko si bio revan.

Ulica je bila pusta i sparna. U zraku se osjećao miris prašine. Bill Hunter se zaustavi na rubu nogostupa da pripali cigaru. Bio je mrak. Svjetiljke su se nemirno ljuljale na laganom vjetru. U daljini su lajali psi. Čulo se udaranje kovačkog čekića.

Šerif prođe kraj nekoliko prodavaonica i svrati do banke. Zatim se uputi prema hotelu »Orao«. Uđe i probudi portira. Uzme knjigu gostiju. Pljunuvši u prste, polako je prelista. Zatim je nezadovoljno zaklopi. Ništa. Nijedan novi gost. Predstavnik zakona nastavi prema salunu »Tri konja«.

I ondje je bilo tiho. Jedino se s gornjeg kata čulo hohotanje neke dame.

Bila je to ipak tišina pred buru, što je šerif nagoniski osjećao.

Bill Hunter je volio takve večeri i noći. Prošetao bi tada do Ruth Taylor, zavalio se među njene grudi i bedra pa na neko vrijeme zaboravio svakodnevne brige. Bila je to dobra, prezrela udovica.

Nekoliko trenutaka je razmišljao da li da je posjeti, ali se predomislio i vratio se do saluna.

Učinilo mu se da je začuo topot konjskih kopita i požurio je da vidi tko u ovo doba noći dolazi u salun.

U oskudnom svjetlu petrolejke, što se njihala na vjetru, zapazi crnog pastuha s bijelom pjegom na čelu, što je nemirno toptao kopitama, udarao repom i frktao. Očekivao je gazdu što je svratio u salun da pokvasi grlo.

Bill uđe i zapazi tog jahača ispred tezge. Upravo je ustima pri-nosio čašu burbona. Bio je obučen u crno odijelo obrubljeno srmom,

a crni stetson bio mu je nabijen na oči.

Kad je šerif zveckajući mamuzama ušao u salun i usput rukavom »laštio« šerifovu značku, stranac se brzo okrene. Bio je to pokret sličan mački kad nanjuši miša i vreba trenutak da ga poždere.

— Zdravo, Evanse! — pozdravi Bill barmena.

Ovaj mu kimnu glavom, pa doda bocu i čašu i ponovo se nagne strancu s kojim je razgovarao.

— Ako želite nešto pojesti ili se odmoriti, naša je kuća za to najbolja! — šištao je maznim glasom. — Stoviše, nudimo i punu postelju, hi, hi, hi!

— Prijao bi mi odrezak — nasmijulji se stranac i ispije čašu.

Šerif se nakašlje, prihvati bocu i čašu, pa se nasloni na tezgu kraj neznanca. I dalje ga je odmjeravao, kimao glavom i odjedanput upitao:

— Ono je vaš konj, stranče?

— Da!

— Lijep konj, stranče! Otkuda?

— U prolazu — osmijehne se neznanc.

Šerif nešto promrmlja. Sjeti se pisma saveznog šerifa, ispije ostatak viskija i vrati bocu barmenu. Zatim oštro pogleda stranca.

— Kad s nekim razgovaram, pa ga nešto upitam, tada mi dotična osoba kaže i svoje ime — primjeti on suho i zašuti, pa upitno pogleda došljaka očekujući da dozna njegovo ime. Stranac je, međutim, mirno popio viski, a zatim se dobroćudno nasmijuljio.

— Oh, oprostite! Žao mi je što sam to zaboravio, šerife. Zovem se Bill Clum, Još nešto, šerife?

Bill Hunter zadovoljno kimne glavom, pročisti grlo i nekako pri-jetećim glasom odgovori:

— Ništa. Zasad...

Krenuo je prema izlazu i usput razmišljao o strancu čiji konj ima bijelu pjegu na čelu. Po tome se razlikovao od drugih, upravo kao i po izgledu. Možda je na popisu saveznog šerifa. Doduše, prezime Clum mu nije ništa govorilo. Ali, tko zna?

Možda bi ipak bilo dobro da prelista potjernice? Ili da među imenima onog varalice pokuša pronaći to ime?

Taj dan mu je donio mnoštvo iznenađenja. Onda je stiglo i to pismo. Do vraga! Zašto da time razbija glavu? Što je njega, recimo, briga što neka prokleta varalica vara ljude? Dosta mu je što mora obaviti opsežne pripreme da grad za vrijeme prođe stoke sačuva od krvavih obračuna u salunima, od bezobrazluka pijanih kauboja, kockara, drolji i drugog ološa. Znao je da će sve kao i prijašnjih godina pasti na njegova leđa.

Doduše, pružit će mu pomoć na riječima. Kad se nešto dogodi, pustit će njega da opeče ruke. Zna on već takve pomoćnike, pa i Davea, koji će gledati da se izvuče iz svake opasnosti. Bio je već pomalo umoran. Zato više i nije bila tako neizvediva pomisao da posjeti Ruthi, da na trenutak sve zaboravi. Odlučivši da kod nje potraži malo emocionalnog zadovoljstva, uputi se prema njenoj kući.

* * *

Idućih se dana u gradu pričalo da neki stranac iz Kolorada sasvim sigurno pronalazi vrelo i onome kome zatreba bunar traži za to stotinjak dolara. Dovoljno je da palicom dodirne tlo. Tamo gdje ima vode, iz štapa šikne mlaz. Treba samo kopati i problem je riješen. Voda je u

ovom dijelu zapada bila pitanje života.

Kad bi zavladala suša, a odavno nije pala obilna kiša, zemlja je izdisala od vrelina. Stoka je tražila vodu, prelazila milje i milje do izvora, ali se često vraćala neutažene žedi tužno mukajući.

Stariji ljudi, koji su pamtili suše, govorili su da će i te godine pasti malo kiše. Nebo je najčešće bilo vedro. Ako bi se i naoblačilo, palo bi tek nekoliko kapi, koje bi brzo upila žedna zemlja.

Stoga je dolazak stranca »što pravi vodu« bio osobito važan događaj. Njemu su se podjednako radovali i farmeri i rančeri. Imati bunar s vodom bilo je izuzetno važno za njihov napredak.

Bill Hunter nije vjerovao da bi netko mogao samo tako označiti mjesto gdje se nalazi voda. Smatrao je da su to bapske priče. Zato se sljedećeg dana uputio na ranč »K« da to na licu mjesta provjeri.

Kad je stigao na ranč, ondje se već okupila gomila ljudi. Došli su da vide i to čudo. Naširoko i nadugačko raspravljali su o neobičnom strancu što kroti prirodu.

Svi su nestrpljivo čekali da došljak iz Kolorada počne tražiti vodu. Pričalo se da mu je Paul Gordon zato na dlan izbrojio 200 dolara i da je već počeo kopati bunar kod »Zelenog cedra«, da je John Dobis dao 300 dolara da bi dobio vodu na ranču »As«. Priče, bile one lažne ili istinite, razbuktale su ljudsku maštu, pa je ovaj događaj pobudio pažnju građana Greenvillea.

Šerif je sjahao podalje od gomile i počeo se probijati do mjesta gdje se, prema pričanju prisutnih, trebao izvesti pokus.

— Gdje je taj čudotvorac? — mrzovoljno se Hunter obratio ne-

kom strancu koji je nestrpljivo gladio kozju bradicu.

— Unutra je, s gazdom! Evo ga, dolazi!

I doista! Na vratima se u pratnji Jacka Larkina, vlasnika ranča „K“, pojavio čovjek srednjih godina, utegnut u crno, dobro skrojeno odijelo s naočalama na krumpirastom, crvenom nosu. Sijeda mu je kosa vijorila na vjetru, bucmasto lice se sjalo od znoja dok je nešto žustro objašnjavao vlasniku ranča.

Ne obazirući se na gomilu, koja je sve više zamorila, stranac je za trenutak zastao, pogledao u vedro nebo, u sunce što je peklo kao užarena tava, a onda kimnuo glavom.

Bill Hunter se progurao još bliže. Odlučio je da ništa ne ispusti iz vida, znatiželjno i sa sumnjom promatrajući debeljkovo gestikuliranje.

U njegovoj ruci opazio je podebeo štap, koji je pri dnu imao kraće zadebljanje.

— Ljudi! — viknuo je netko. — Sad ćete vidjeti! Kad udari štapom o zemlju, iz njega će, ako se dolje nalazi voda, šiknuti mlaz!

Držeći se nekako važno i ozbiljno, stranac je sitnim koracima mjerio proplanak, vratio glavom, uzdisao i nešto nerazgovjetno govorio Jacku Larkinu.

Zatim, ne obazirajući se na gomilu, podoše na suprotnu stranu, do omanje uzvisine. Bill Hunter ih je slijedio. Onda se napokon našao u neposrednoj blizini i čuo o čemu razgovaraju.

— Gospodine Larkin! — rekao je stranac promuklim glasom. — Sumnjam da ćemo ovdje pronaći vodu. Ne osjećam vodene valove. Moramo krenuti na drugi kraj ranča. Doduše, smeta mi i ta gomila, pa

vas molim da vaši ljudi udalje znatiželjnike.

Jack Larkin, dugonja sivoga okruglog lica, koji je jezikom stalno prelazio preko suhih usana, kimne.

— Odmah ću narediti da to učine! Samo vi, gospodine Harrys, radite svoj posao. O, i vi ste stigli, šerife! Gospodine Harrys! Ovo je Bill Hunter, naš šerif.

Šerif začuje neko mumljanje. Umjesto da mu se Harrys predstavi, zagradi prema udolini. Za njim krenu i ostali, nakon čega se povorka zaustavi kod kržljivog raslinja.

— Stop! Stop, gospodo! — poviče Harrys i važno podigne prst u zrak.

Neko je vrijeme stajao sklopljenih očiju kao da nešto osluškuje, a onda podigne ruku u kojoj se nalazio štap. Držao ga je tako neko vrijeme u zraku, zatim ga naglo zabode u zemlju.

I gle! Tek što je štap dodirnuo zemlju, iz njega, baš kao što su mu pričali, štrcne voda! Doduše, nije to bio velik mlaz. Bilo je sve to veoma čudno, gotovo neshvatljivo. Bill Hunter, kao i drugi gledaoci, zine od iznenađenja. Jack Larkin baci šešir u zrak i vrisne:

— Ljudi! Voda! Imam vodu!

Gomila, koja je promatrala iz prikrajk, zažagori, zaljulja se i krene prema mjestu gdje su tog trenutka Larkinovi ljudi zabili krampove.

Bill Hunter je stajao kao oduzet. Onda ga prekinu Larkinov glas:

— Šerife! Dodite u kuću! Proslavit ćemo taj događaj!

Nije znao što da misli o svemu tome. Sve je bilo previše neobično, previše čudnovato da bi bilo istinito. A ipak je bilo. Na svoje se oči uvjerio da je iz palice štrcnula voda!

— Idemo, šerife! — iz razmišljanja ga opet trgne Larkinov glas i oni se uputiše na ranč.

Pogledom je šerif tražio čudotvorca. Harrys je mirno stavljao čudotvornu palicu u kožnate korice. Larkin mu je nešto objašnjavao, ali je stranac odmahivao glavom. Umjesto da im se pridruži, požurio je prema koralu u kojem se nalazio konj.

Bio je to crn pastuh s bijelom pjegom na čelu!

Doista, čudna koincidencija — pomisli Bill Hunter i zbunjeno se počeo po razbarušenoj kosi.*

— Ovo treba dobro zaliti! — smijao se dobro raspoloženi vlasnik ranča »K«, ne ljuteći se što čudotvorac odlazi.

— Što? On, čini se, neće s nama? — upita šerif.

— Neće — slegne ramenima Larkin. — Čudan neki tip, šerife.

— Koliko si platio da ti pronade vodu?

— Dvije stotine dolara!

Bili su to veliki novci. No Larkin zacijelo zna što čini. Pa ako se sve sagleda realno, to i nije mnogo da čovjek dobije vodu. I prije su ljudi kopali bunare, ali je bio posebnji dobitak doći do vode.

Voda je za rančere i farmere bila vrlo važna. Kad bi presušila obližnja rijeka, sve bi venulo, sušilo bi se, i tko zna kad će pasti kiša da napuni presahlo korito.

Pa ipak, dok je na verandi Larkinova doma ispijao viski, Bill Hunter se nije mogao oteti dojmu da je prisustvovao prevari. Sjetio se pisma saveznog šerifa. Čudnog li ponašanja Harrysa, kojem se nekamo žurilo, i pastuha koji je bio sličan onome kojeg je dan prije vidio u gradu.

Bila su to pitanja na koja nije znao odgovoriti.

VII

Grad Greenville bio je zaposjednut stokom. Stiglo je na tisuće grla, tisuće i tisuće papaka oralo je glavnu ulicu i činilo od nje pravu kaljužu. Sve je to nadjačavala pucnjava i vriska kauboja.

Jao si ga neopreznom prolazniku koji bi se našao na putu tom divljem stadu i tim neobuzdanim momcima.

Saluni i kockarnice bili su preplavljeni pijanim i razuzdanim gostima. Tako je bilo svake godine u jesen, kad odebljaju goveda i dođe vrijeme prodaje. Kad sve to prođe, a stoka u željezničkim vagonima ode iz Greenvillea, grad opusti.

Bill Hunter je tada imao pune ruke posla. Srećom, osim manjih sukoba i tučnjava nije pala nijedna glava. Možda je to mogao zahvaliti činjenici što se pričalo da svakog trenutka treba da stigne savezni šerif.

Neprilike su počele nekoliko dana kasnije, kad je u ured nahrupio veći broj rančera i farmera. Podnosili su tužbe protiv čudotvorca koji ih je za debele pare gnusno prevario: premda su se mučili i kopali do besvijesti, ni na jednom mjestu koje je on označio nisu našli vodu.

Ograđujući se od upita kad će nešto poduzeti protiv varalice, šerif ih je uvjeravao da su sami krivi za to, iako je znao da na tome neće ostati. Morao je nešto poduzeti da ga pronade, pa je odmah naredio pomoćniku da krene u potjeru.

No Dave se brzo vratio i obavijestio ga da strancu nema ni traga ni glasa.

— Treba ga goniti i dalje! — vikali su građani.

— Izdaj potjernicu, Huntere!

— Kriv si što ga nisi spriječio u prevari!

Optužbe su padale sa svih strana, pa je Billu Hunteru trebalo mnogo strpljenja da bi umirio ogorčene ljude.

— Učinit ću sve što mogu, ljudi! — rekao je. — Nisam ja kriv što ste nasjeli.

Došlo mu je da se grohotom nasmije kad je pomislio kako su ljudi bjesomučno kopali tvrdu zemlju da bi došli do vode. Umjesto nagrade za trud, čekali ih razočaranje i ogorčenje zbog toga što su tom prokletom strancu još i platitli da bi ih prevario.

* * *

James Miller, savezni šerif koji je najavio dolazak, stigao je u Greenville sljedećeg dana. Bio je to ljudi na širokih ramena, vrlo snažan, dugih ruku i šaka kao lopate. Kad je sjahao, malo tko je naslutio da je riječ o čovjeku koji se dosad proslavio Divljim zapadom. O Jamesu Milleru se pričalo kraj logorskih vatri, u salunima, u Yumi, u Sonori, Abileneu, El Pasu, Dallasu i drugim gradovima. Bio je to ljudina oštra oka, vješt koltu i vinčesterki, a i svim smicalicama koje je donosio život i njegovo zanimanje.

Ta snaga što se skrivala u pognutom tijelu, u čeličnosivim očima, raspršila bi se pod dojmom smiješka. Bio je širok, dobroćudan i veseo.

Bill Hunter je iznenađeno gledao čovjeka koji je tog jutra ušao u njegovu kancelariju, Dave je zinuo od čuda, a Hunter je sumnjičavo upitao:

— Želite li nešto, stranče?

Umjesto da odgovori, James Miller mu pruži ruku i široko se osmjehne.

— Evo, napokon sam stigao, prijatelju!

Hunter je prihvatio ruku, osjetio snažan stisak, ali je samo razjapio usta i odmahnuo glavom u nedoumici.

— S kim imam čast? — upitao je promuklo.

— Oh, oprostite! — osmjene se došljak. — Ja sam Miller, savezni šerif! Prilično sam umoran od puta. Gdje bi se čovjek najbolje odmorio?

Bill Hunter se iskesi i počne snažno drmusati šerifovu ruku.

— Milo mi je, šerife! Izvolite, sjednite! Dave! — obrati se pomoćniku. — Skokni u salun po bocu burbona! Nadam se da nećete odbiti gutljaj — dva viskija!

— I neću, mogu vam reći! — nasmiješti se Miller i olakšano uzdahne.

Gledao je priprosti ured: zemljani i popljuvani pod. Zatim skine šešir.

— Stigao bih i prije, ali... što ima novoga u vas?

Bill Hunter pomisli na pismo u kojem se savezni šerif zanima za varalicu s bezbroj imena. Padne mu na um pomisao da je, možda, riječ o istom čovjeku koji je prevario rančere. Pročisti grlo i važno odgovori:

— Mislim da imam nešto za vas, šerife! Na žalost, tek sam poslije shvatio da to nisu čisti računi, da je nešto sumnjivo s tim strancem i...

— Pročitali ste moje pismo? Zna-te koga progonim? — Miller znatiželjno podigne obrvu.

Šerif kimne potvrdno glavom.

— Vidite — odgovori — prije otprilike osam dana u naš grad je stigao čovjek koji se zvao Bill Clum. Barem se tako predstavio...

— James Miller ga prekine.

— Kako je izgledao?

Šerif se zamisli, a zatim slegne ramenima.

— Obično — odvrati. — Mladi čovjek, žutokljunac. — Obučen u crno odijelo, s haljetkom obrubljenim srebrnom srmom. Da, jahao je crnog pastuha s bijelom pjegom na čelu. Nije mi bio sumnjiv i...

— To je čovjek kojeg tražim! Zavarao vas je njegov izgled. On ga mijenja po potrebi. Međutim, uvijek jaše crnog pastuha s bijelom pjegom na čelu!

— To sam tek poslije shvatio, ali...

Bill Hunter mu ukratko ispriča o kakvoj je prevari riječ, o jadnim rančerima koji su podnijeli tužbu, pa zaključuje:

— Istog konja sam vidio dok je taj stranac, navodno, tražio vodu! Tko bi pomislio da su on i Bill Clum ista osoba! Bio sam na licu mjesta i na svoje oči vidio kako iz palice štrca voda!

Slušajući ga, Miller je kimnao glavom. Kad je šerif završio, trpko se nasmiješio.

— U toj palici, šerife, nalazi se mali rezervoar vode. Naravno, nitko ga nije mogao vidjeti. Kad bi se njime dotakla zemlja, posebna bi opruga otvorila cijev, pa bi štrcnuo mlaz koji je lakovjerne ljude uvjerio da je riječ o čudotvorcu. No nisu to svi nestašluci čovjeka kojeg sam prozvao »čovjek s tisuću lica«.

— Znači, ima više prevara! — zine Hunter.

Dave se također približio nekoliko koraka. Otvorio je usta od iznenađenja i sa strahopoštovanjem gledao saveznog šerifa. Za njega je on bio oličje hrabrosti i mudrosti.

— Naravno — osmijehne se gorko Miller. — Prodao je lažna nalazišta zlata, krivotvorio tapije i opet se naglo izgubio.

— Pa, kako je uspio uvjeriti kopače zlata pa da odaberu parcelu gdje

nema zlata? — zavrteo je sumnjičavo glavom grinvilski šerif.

— Eh, mudrac je to, šerife! Valjda je iskopao nešto zlatnog praha i onda ga razasuo na određenim mjestima. Prijavio ih zatim kao svoje vlasništvo. Kad su ljudi došli da vide, vidjeli su zlato, ali nisu slutili da je to samo lažni trag i da nije posrijedi bogata žila. Kupili su tapije i tek poslije ustanovili da su nasamareni.

— Dakle, varalica velikoga kalibra, zar ne?

— Najvećega! — složio se savezni šerif.

Dave je u međuvremenu donio viski i već je brisao prijavne čaše. Natočio je zatim obojici, pa se povukao i sjeo na bačvu koja je služila umjesto stolice. James Miller ispije viski, natoči drugi, pogleda burbon prema svjetlu pa cmokne jezikom.

— Dobar je! Takav se ne prodaje kaubojima, zar ne?

— Naravno! — nasmije se Hunter. — To je samo za bolje goste, ha, ha!

Miller popije još nekoliko gutljaja viskija, zatim obriše usta, zamišljeno kimne glavom i nastavi:

— Čovjek kojeg progonim već duže vremena, kao da osjeća da sam mu na tragu! Uvijek mi pobjegne ispred nosa. Budući da ne znam kako zapravo izgleda, često se dogodi da se sukobim s pogrešnim ljudima. Ima pri tome smiješnih i tužnih zgoda. No stat ću ja njemu na rep!

— I mislite da je riječ o istom čovjeku?

— Naravno! To potvrđuje stil kojim radi, i konj! — odgovori savezni šerif. Neko je vrijeme vrtio čašu, a zatim zijevnuo i zbunjeno se nasmijuljio. — Čini se da ću morati u postelju! Recite mi gdje da odsjednem.

— Najbolje je u hotelu »Kod traper«, šerife! Tamo ćete dobiti do-

bru sobu, kupelj i soćan odrezak. Dave! Pokazat ćeš saveznom šerifu hotel!

— Volio bih da se ne prića o moje m dolasku! — primijeti Miller i ponovo zijevne.

— Bit će kako kažete! — uslužno će Hunter i isprati gosta do vrata. Gledao je kako odlazi, sretan što je upoznao ovog izuzetnoga, jednostavnog čovjeka.

VIII

Bio je ponovo u New Orleansu! Na neko vrijeme se prekinulo njegovo lutanje Divljim zapadom. Otišao je iz grada kao najveći bijednik, pošto se osvetio Johnu Morricku. Sjeti se kako nakon toga nije više osjećao nikakvo zadovoljstvo. Novac koji mu je tada uzeo brzo se istopio pri lutanjima i sad se Bill vraćao bogatiji životnim iskustvom, u namjeri da posjeti Emmu Lee.

Kad god bi došao do novca, obavezno joj je slao poveću svotu za uzdržavanje, u želji da joj pomogne kako bi prebrodila nesreću nakon očeve smrti.

Bill Whelton se, evo, vraćao u New Orleans. Bio je to povratak bogatog čovjeka. Sreća koja ga je napustila kad ga je ostavila Judy, bila mu je naklonjena. Od dana kad je otišao iz grada, za njega je Zapad postao golema pozornica na kojoj igra varalicu!

Bio je nešto stariji. Kad je sišao s kočije, nitko u njemu nije mogao prepoznati bivšeg glumca. Mijenjao se i grad. Postao je veći. Njegove su ulice postale još bućnije. Nestrpljivo je Bill očekivao susret s Emmom Lee, djevojkom kose boje meda, plavih očiju, što mu je jedanput davno,

kad mu je bilo najteže, pomogla da se izvuče iz blata.

Hoće li ga prepoznati? Prošle su tri godine otkako je otišao iz New Orleansa. Za tri godine se mnogo toga može izmijeniti. I zašto mu je toliko važan taj susret? Za lutanja Zapadom Whelton je upoznao mnogo djevojaka i žena. Sjećanje na Emmu Lee još je ipak bilo živo kao da su se jučer sreli.

Polako je koraćao gradskim nogostupom. Susreo se s nepoznatim ljudima. Onda mu pažnju privuče plakat na kojem je pisalo da kazališna skupina Boba Callaghana ponovo gostuje u gradu.

Sjetio se bivšeg gazde. Iako ga je izbacio iz trupe, još mu je zahvalan za sve što je naučio o glumi i preružavanju. Da li će ga Callaghan prepoznati?

Srest će džentlmena umjesto jadnika što se pijan vukao gradskim ulicama. Čovjek na kojem je odijelo po modi, kojem na prsluku visi skupocjen zlatni lanac, na glavi stoji otmjeni cilindar, čovjeka što nosi čipkastu košulju s crnom krvatom, nehajno svezanom ispod preplanulog vrata.

Bio je lijep, sunćan dan. I dok je prolazio ulicama razmišljajući gdje bi mogao dobiti obavijesti o Emmi Lee, osjećao se kao preporođen. Ni jednog trenutka nije se bojao da bi ga mogao prepoznati John Morrick, s kojim se okrutno našalio i uzeo mu ispred nosa dobitak iz kockarnice.

Nije se kanio dugo zadržati u New Orleansu. Ponovo su ga zvale daljine. Bio je to, zapravo, predah nakon dugog puta, nakon svih pustolovina koje je doživio posljednjih godina.

Šetajući gradom i razmišljajući o proteklom životu, odjedanput je po-

stao svjestan da ne pripada ovoj sredini. Volio je zapravo miran, jednoličan život, u kojem se može opustiti, bez straha za sutrašnjicu.

Ovdje su svi nekamo žurili, kao da žele uhvatiti vrijeme koje ionako prolazi.

Tako koračajući i razmišljajući, stigao je do zgrade hotela »As«. Bila je to lijepa, moderna kuća, izgrađena dok je on bio odsutan. Kad je ušao u predvorje, iznenadi ga dekor. Sve je bilo ukrašeno baršunom i broncom, razbarijama, reprodukcijama poznatih slikara. Ali posvuda se naslućivala skrivena erotika.

Dame sa zidova pozivale su goste raskošnim tijelima, erotski ispružene na posteljama, s ružama u rukama i sa zagonetnim pozivom u očima.

Portir opazivši nepoznatog gosta, klanjao se gotovo do zemlje.

Doista, sve je bilo otmjeno i Whelton se u jednom trenutku upitao ne pripada li sve to Johnu Morricku.

— Džentlmen želi? — pitao je portir i vrtio se oko njega.

— Najprije sobu, i to najbolju, zatim kupanje i obavijest gdje se može dobro jesti — odgovori Whelton.

— Odmah, gospodine. Molim vaše cijenjeno ime i prezime.

— Ime i prezime? — ponovi odsutno Bill Whelton. Nekoliko trenutaka je razmišljao, a onda pride tezgji, uzme pero i u knjigu gostiju upiše: Bob Tracy, Fort Worth.

— Soba broj 1, samo za najbolje goste, gospodine Tracy! — osmjehne se portir. — Najbolje se jede u »Asu«. Mi jedini u gradu nudimo kupelj s divnim mirisima Pariza — izdeklamira na brzinu čovječuljak, pa se široko i zahvalno nasmiješi kad mu je Whelton pružio napojnicu.

Već je bio krenuo prema stubama, a onda mu je iznenada palo na um da upita za Emmu Lee. Vрати se strancu, pa pročistivši grlo upita:

— Dugo radite ovdje?

— Da, gospodine Tracy! Ja sam, znate, radio i u starom hotelu. Hvala bogu, gazda me nije izbacio zbog starosti! Zato sam mu neobično zahvalan.

— A čiji je to hotel?

— Niste znali? Pa svi znaju da je sve u New Orleansu vlasništvo mog dobrotvora Johna Morricka.

Bill Whelton se nasmiješi pomalo gorko. Bilo je upravo tako kao što je i pretpostavljao. Zahvali starcu za obavijest, pa kao uzgred upita:

— Poznajete li možda Emmu Lee?

— Emmu Lee? Kako da ne, kako da ne, gospodine Tracy! Djevojka je divna!

— A gdje je ona sad?

— Čujte, to je barem lako! Radi u restoranu mame Ray.

Sad kad je doznao ono što želi, pitao se zašto se zaposlila kad bi joj novac, koji joj je povremeno slao, omogućio da živi dobro i bez toga.

Nije mogao shvatiti da tako lijepa djevojka provodi dane poslužujući goste, među kojima je i ološ svih vrsta koji svrati mami Ray da bi uživao u njenim jeftinim i ukusnim specijalitetima!

— Živi li gospodica Lee sama otkako joj je otac...? — zapita Bill prije nego što je stigao do vrata. Starac, koji ga je pratio o stopu, odmahnu glavom.

— Živi sama, gospodine Tracy — odvrati. — Otkako joj je otac počinio samoubojstvo, o čemu ste zacijelo čuli, ona sama radi. Šteta za tako lijepu djevojku.

— Da, šteta! — promrsi Bill iskreno.

Dok se zamišljeno uspinjao stubama do sobe, nikako se nije mogao oteti dojmu da se mnogo toga izmijenilo u New Orleansu. Bilo je to sasvim logično. I da se Emma Lee u međuvremenu udala, ne bi bilo ništa neobično.

Uostalom, nije je vidio tri godine. Bio je tek kratko vrijeme prisutan u njenom životu i zacijelo ga se neće sjetiti.

Kad je stigao u sobu, najbolju u gradu, tek je tada shvatio koliko je umoran. Svukao je odijelo, prašno od dugog puta. S uzdahom i čežnjom pomislio je na kupanje, pa umoran prišao prozoru.

Bilo je kasno poslijepodne. Grad je bio nekako pust. Tek bi poneki pijanac teturajući nogostupom, zamaknuo iza ugla da u hladovini prespava mamurluk. Neki pas, podvijena repa i nakostriješene dlake, pretrči prašnu ulicu. Whelton glasno zijevne i protrlja oči.

* * *

Restoran kod mame Ray, u kojem je radila Emma Lee, bio je u to doba dana gotovo prazan. Doručak je odavno prošao jer je Bill Whelton prespavao dobar dio dana.

Nakon tople kupelji dugo se dotjerivao za predstojeći susret. Ocijevivši da izgleda pristojno, izide iz hotela i uputi se prema restoranu, staroj, dotrajaloj zgradi od nepečene opeke. Čim je ušao, osjeti miris pečenja i shvati koliko je gladan. Večer u doručak je prespavao i propustio, pa će mu sočan odrezak i sve što ide s tim i te kako prijati.

Bio je pomalo uzbuđen zbog ponovnog susreta s Emmom, s djevojkom koju je upoznao na tako neobičan način i o kojoj je često razmišljao za vrijeme svojih dugih putovanja.

Da li se promijenila? Kako izgleda? Zapravo mu je u pamćenju gotovo izbrisan njezin lik. Prošle su tri godine od posljednjeg susreta, od njegova odlaska iz New Orleansa.

U kuhinji se čulo zveckanje posuđa. Kad je sjeo, znatiželjno se ogledao stišavajući uzbuđenje. Onda je začuo glas:

— Emmo, dušo! Čini mi se da je netko ušao. Pogledaj!

Bill Whelton ovlaži suhe usne i pogleda prema vratima što su vodila u kuhinju. Iza njih se osjećao miris dobroga jela. Uskoro na vratima pojavila visoka, stasita djevojka kose boje žita, s dražesnom bijelom kapicom na bujnoj kosi.

Dolazila mu je u susret s osmijehom dobrodošlice. Kad ga je ugledala, iznenada je zastala. Stavila je dlan na usta, znatiželjno ga pogledala i prišla nekoliko koraka bliže. Kao da ipak nije bila sigurna.

— Gospodin želi? — prošaptala je.

Bill Whelton se zbunjeno osmjehne. Bila je gotovo ista, samo sad ozbiljnija, zrelija, ali divna djevojka, onakva kakvu je zadržao u sjećanju.

— Dobar dan — prošapće on.

Nekoliko je trenutaka stajala kao da ne vjeruje. Pred njom je bio džentlmen, bogat čovjek, ali poznat. Neko je vrijeme tako zbunjena stajala, a onda se dosjetila i pocrvenjela.

— Dobar dan, gospodine Whelton! zacvrkutala je. — Nisam se nadala da ću vas opet vidjeti.

Whelton se nasmiješi, kimne i odgovori:

— Život je katkada čudan, gospodice Lee. Evo, sudbina me opet donijela u New Orleans. Drago mi je što vas mogu pozdraviti. Kako ste?

— Emmo, dušo! — čuo se glas iz kuhinje.

— Sigurno ste gladni? — upitala je Emma i nasmiješila se.

— Jesam... ako može odrezak i brdo krumpira... i pita od jabuka.

— Odmah ću donijeti.

Požurila je u kuhinju. On se pitao zašto ta djevojka radi u restoranu gdje joj nije mjesto. Ona, koja je bila naučena na udobnost jer joj je otac omogućio bolji život prije nego što je počinio samoubojstvo. Što se dogodilo s novcem koji joj je poslao? Želio je da ona živi kao i prije, da novcem nešto započne, ali je sad bio siguran da ga nije ni dotakla. To ga je rastužilo, pa i naljutilo. Očekivao je objašnjenje.

Nije dugo čekao. Ubrzo se na njegovu stolu našao odrezak, koji je zamamno mirisao. Prije nego što se Bill prihvatio jela, znatiželjno ju je pogledao, a ona mu se opet nasmiješila.

— Dobar tek, gospodine Whelton — otcvrkutala je ugodnim glasom.

Zatim se okrenula da ode, ali ju je on zadržao.

— Čekajte malo, gospodice. Dugo se nismo vidjeli, a kako nemate mnogo gostiju, mogu vas nešto pitati. Čudim se...

Začuvši njegove riječi, ona po-crveni, pogne glavu i prošapće:

— Oprostite... najprije vam se želim zahvaliti za novac koji ste slali. Vidite... ja, ja...

Nije mogla dovršiti.

— Što je bilo s novcem, gospodice Lee? — upita on promuklim glasom. — Poslao sam vam ga da vam pomognem i da se odužim za uslugu kad ste me ono našli na ulici... kad u ovom gradu nisam imao više nijednog prijatelja...

— Ah, to je bila sitnica — zbunjeno će djevojka. Stajala je neodluč-

no. Kad je ocijenila da mu ipak treba objasniti zašto se odrekla novca, otvoreno ga je pogledala i nastavila: — Nisam zaslužila taj novac, gospodine Whelton. Kad me gospodin Ross obavijestio da ga mogu podignuti, odbila sam. Možda zbog ponosa jer ga nisam zaslužila. Željela sam, zapravo, dokazati da svojim radom mogu zaraditi za život.

— Ah, gospodice Lee — uzdahne Bill razočarano. — Znam ja to. Ali vi zaslužujete mnogo više nego da radite u restoranu.

— Neka, nije mi teško. Gospoda Ray je divna stara žena, koja mi je zamijenila majku. No, da i ja vas pitam, gospodine Whelton: čime se bavite? Glumom?

Bill Whelton odmahne glavom.

— Ah, ne. To je bilo pa prošlo. Imam mali ranč s nešto stoke. Zna-te, dobio sam neko nasljedstvo.

— Da li, da li ste se... ovaj... da li ste se oženili? — zapita stidljivo Emma i zarumeni se.

On opet odmahne glavom.

— Još nisam našao djevojku koju bih smatrao dobrom za ovaj ozbiljni korak. Zna-te, kad se čovjek razočara... A vi, što je s vama?

— Oh, nisam još upoznala momka s kojim bih podijelila život. Nego, ja vas gnjavim, a vi ste zacijelo gladni.

— Priznajem da jesam. Ali volio bih s vama razgovarati. Ostat ću u New Orleansu nekoliko dana i...

— Dodite oko pet sati na čaj, gospodine Whelton. Gospoda Ray vas želi upoznati. Ja sam joj pričala...

— Ne bi trebalo pretjerivati — odvratio je on i počeo jesti.

Emma se povukla u kuhinju. Bill je razmišljao o Emmi Lee, s nadom da će je opet vidjeti i porazgovarati s njom. Bilo mu je drago ostati u njezinoj blizini.

— Znači, vratio se izgubljeni sin!
— pozdravi Billa Wheltona stari Callaghan u hotelu »Korona«, jadnoj zgradi s bombastičnim imenom. Sve je na Callaghanu bilo jedno i otrcano, što je značilo da mu posao, ne cvjeta.

Nije čekao odgovora ni objašnjenja. Pljeskao ga je dobrodušno po plećima.

— Baš mi je milo, Bille. Kažem ja sebi: eh, vratit će se mali Bill u moju trupu kad-tad! I evo, došao si, zar ne?

Premda su se naglo razišli, Bill Whelton nije bio ljutit na Callaghana. Oduvijek ga je stari lisac dobro savjetovao. Imao je pravo i onda kad mu je savjetovao neka se okani Judy. No, to je bila prošlost koje se nerado sjećao.

— Vidim da još vodiš trupu, stari jarče — osmjehne se Bill. Međutim, Callaghan je sumorno i tužno odmahnuo glavom i promrmljao:

— Vodio sam, mali, imao sam... Ali to nije bila ona kazališna skupina u kojoj je glumio čudesni Bill Whelton, hi, hi, hi!

Smijeh mu je bio otužan i bilo je očito da je Callaghan na rubu propasti. Bill mu je morao pomoći, ali kako?

— Na žalost, nisam došao k tebi, stari moj, da se vratim pozivu koji si me učio — sjetno će i ozbiljno Whelton odmahujući glavom. — Došao sam pozdraviti starog prijatelja, Cal. Mogu li ti pomoći?

— Pomoći? — iznenađeno će Callaghan, pa se gorko nasmiješi. — Meni ni bog ne može pomoći. Gotov sam!

— Ako ti treba novca... ja... znaš, dobio sam nešto, naslijedio sam...

— Ne, Bille — starac odmahne. — Nije mi potrebno ništa osim boce

burbona. Prije nekoliko dana održao sam posljednju predstavu i doživio da na nas bacaju pokvarena jaja...

— Opet ćeš se ti podignuti — tješio ga je Whelton. — Sjećaš li se kad smo u Abileneu...?

Callaghan se sjetno nasmiješi i zakima.

— Eh, momče, onda sam bio mlad.

— Pa, kako ćeš dalje živjeti?

— Živjeti? Životariti! Ja sam ti, mladiću moj, umoran i bolestan. Idem u Sonoru k sestri. Ako je još živa, ondje ću ostati do kraja.

Prije nego što su se rastali, Callaghan iznenada pride Billu, zagleda mu se oštro u oči i zapita:

— Čuj, nisi li ti sredio Moriccka? Bill Whelton nije odgovorio.

— Znaš — nasmiješio se Callaghan — ja i sad mislim da je to tvoje djelo. Dobro, mali! Neka si ga sredio! Nego, čujem da se po tom ušljivom Zapadu mota nekakav tip što vara sve živo. Baš čitam u »Novostima New Orleansa« da mu je na tragu savezni šerif. Nije baš utješno, mali, ha?

Bill Whelton slegne ramenima.

— Nikad nisam čuo za toga čovjeka, Cal.

— Ma, hajde! Još ćemo se mi vidjeti, zar ne?

Callaghan ga isprati do vrata. Bill pomisli kako bi bilo dobro da se pobrine za tog čovjeka. Mogao bi praviti društvo Waltu Curleru na ranču i ondje proživjeti mirnu starost. To rješenje nije loše, pa Bill odlučí da s njim porazgovara jednoga dana kad bude trijezan.

IX

Čaj kod Emme Lee! Jedva čekani susret s dragom djevojkom, tako

ponosnom i nezavisnom. Bio je to za Billa Wheltona najradosniji događaj tog dana. Razgovor s Callaghanom, koji se završio tako tužno, još ga je činio neraspoloženim. Dok je koračao ulicom do restorana Ray, tvrdo je odlučio da će se pobrinuti za čovjeka koji mu je bio učitelj i otac, koji je stjecajem okolnosti pao na niske grane.

Umjesto Emme Lee, na ulaznim vratima malog ali veoma urednog stana Billa je dočekala mama Ray. Bila je to sitna, krhka starica bijele kose i blagih očiju.

— Udite! Udite, mladiću! — pozdravi ga ona dobrodošlicom. Zatim ga uvede u predsoblje. Krenuo je za njom u malu i svijetlu sobu, čiji su prozori bili zastrti čipkastim zavjesama. Emma je bila ondje.

Zbunjeno se osmjehnula, pa drhtavim prstima gotovo ispustila košaricu u kojoj su se nalazili kolačići.

— Sjednite, gospodine Whelton! Odmah ću donijeti čaj.

Bill se okrene prema mami Ray i zbunjeno se nasmiješi. Emma shvaća da ga nije predstavila pa dodaje:

— Mama Ray! To je gospodin Whelton o kojem sam vam pričala.

Stara se žena dobroćudno nasmiješi i kimne glavom.

— Baš je onakav, draga, kakvog si mi opisala. A sad, djeco, ja moram ići. Moram posjetiti bolesnu prijateljicu.

Izišla je iz sobe, ostavila ih kraj čaja, zbunjene, nespremne da ostanu sami.

— Draga žena — reče Bill.

— Da, ona mi je kao majka! — šapne Emma i uzme čajnik da mu natoči čaj. — Danas je bilo lijepo vrijeme, zar ne gospodine Whelton?

— Oh, da! — prizna on. — Zašto me oslovljavate tako službeno, gospodice?

— Oh, zar sam to učinila? Pa i vi me tako oslovljavate, zar ne?

— Da, gospodice, Lee, ovaj, ovaj... mogu li vas zvati Emma?

— Naravno.

Oboje u tom trenutku prasnuše u smijeh. Led je bio probijen. Whelton se odjednom osjetio nesputan, pogotovo kad ga je Emma zamolila da joj priča kako je proveo posljednje tri godine otkako se nisu vidjeli.

Pričao je i pričao. Opisujući ranč koji je kupio od nasljedstva, na kraju je dodao:

— Znate li kako sam ga prozvao?

— Ne znam...

— Dao sam mu vaše ime, gospodice Emma.

— Oh, to je divno, ali zašto?

— Ranč je doista veoma lijep, baš kao i djevojka tog imena! -- reče Bill i porumeni.

— Vi opet glumite, gospodine Bill? Nemojte, zaboga!

— Ne, više ne glumim, Emma! Mislim ozbiljno...

Vrijeme je brzo prolazilo. Došao je trenutak da je upita kako će dalje organizirati svoj život.

— Bio bih vam zahvalan kad biste podigli novac iz banke, Emma! Učinite s njim što želite. Ako mislite da mi nedostaje, varate se! Imam dobre prihode od ranča. Znate, volio bih... da ga posjetite. Da vidite gdje i kako živim!

Izrekao je to zbunjeno, očekujući da će ga ona odbiti. No, na njegovo veliko iznenađenje, Emma odgovori:

— Bilo bi to divno! Samo, ovaj... kako da odem od gospode Ray?

— Oh, nije ona tako stara da se ne bi mogla o sebi brinuti sama —

primjeti Bill. — Dopustite da ja s njom razgovaram!?

Bilo je divno sjediti i piti čaj s Emmom Lee i pričati o ranču, o dalekim putovanjima i oduševljenju koje je osjetio kad je dobio nasljedstvo.

Ocijenivši da je vrijeme za rastanak, Bill ustane.

— Bilo je vrlo ugodno u vašem društvu, Emma! Znači, dogovorili smo se da ćete posjetiti moj ranč.

— Oh, bilo bi to divno, samo...

Iznenada je shvatio da to neće biti tako jednostavno. Kako da mlada dama, pristojna i stidljiva, otputuje na ranč nekog stranca kojega je tek nekoliko puta vidjela u životu? Što da učini? Kako da to riješi?

— Mislim da smo prijatelji, Emma, zar ne?

— Naravno, ali...

— Znam što vas muči, Emma! Ne odlazite u posjet strancu već zahvalnom čovjeku kojem ste pomogli kad mu je bilo najpotrebnije. Ne ka to ne opterećuje vašu savjest!

Nije odgovorila. Zbunjeno je među prstima vrtjela maramicu. Onda je ustala da ga isprati. Prije nego što je otvorila vrata, prošaptala je:

— Bilo mi je drago što smo razgovarali, gospodine... oprostite, Bille! Ja... ovaj... — zbunila se.

— Nadam se da ćemo se vidjeti pri večeri.

— Naravno! Bit ću sretna da vas uslužim — nasmiješi se Emma i brzo krene prema sobi.

Bill Whelton zadovoljan pođe prema banci braće Ross.

X

Povukavši iz banke braće Ross novac koji je deponirao za Emmu Lee, Bill Whelton otvori kod njih poseban račun na svoje ime i zadovoljno zviždajući iziđe na nogostup.

Sunce je neumoljivo palilo. Bila je sredina ljeta. Ljeta bez kiše, kad se pribojavao da će presušiti i posljednji izvor na njegovu ranču.

Usput je posjetio nekoliko prodavaonica. U zlatarnici Weissa opazi divan medaljon i kupi ga za Emmu, nadajući se da će, ako ništa drugo, barem prihvatiti taj poklon.

Dobro raspoložen Bill pođe prema hotelu u kojem je odsjeo.

Novo odijelo, najsuvremenijega kroja, sasvim će mu dobro pristajati.

* * *

Za razliku od Emme, mama Ray ovaj put nije bila oduševljena Billom Wheltonom. Nezadovoljno je frktala. Kad bi ga ugledala u restoranu, znala bi reći:

— Eno ga opet! Baš je ustrajan!

Prigovarala je Emmi što je primila poklon. Doduše, dopadao joj se zlatni medaljon, ali ipak...

— Poznajete se tako kratko a već ti nudi poklone. Ti si ga primila, i to nije u redu, djevojko! I još te k tome pozvao na ranč! Što će biti s tobom ako prihvatiš poziv?

— Ali, mama Ray! — protestirala je Emma. — Meni se čini kao da ga poznajem godinama. Koliko sam ga puta gledala na pozornici. On je rođeni glumac! Da znate samo kako govori... kao u životu.

— Da, veliki je to glumac, drago dijete! — složila se mama Ray. — To i sama vidim. Barem što se tiče tebe.

Onda je shvatila da je pretjerala. Pomilovala ju je po kosi i zamišljeno rekla:

— Kad bi se barem izjasnio... Na primjer, kad bi rekao da te voli, da će se oženiti tobom. Kad sam ja bila mlada, momci su tako postupali.

— Ali, mama Ray! — pobunila se Emma. — Sad su druga vremena. Mi smo samo prijatelji.

— Znam, znam, ali... hej, dušo! Čini se da je stigao tvoj momak — primjeti mama Ray. — Čuj, budi ljubazna pa dopusti da te ja zamijenim! Ja ću prihvatiti njegovu narudžbu i poslužiti ga.

— Ali, ja, ovaj... — pocrveni Emma i zbuni se.

Mama Ray je dobro opazila. Bill Whelton je ušao u restoran i zauzeo svoje uobičajeno mjesto. Očekivao je Emmu da joj kaže neka se spremi jer sutra putuju. Bilo je to iznenadno, ali je Bill imao razloga da tako postupi.

Ugledavši mamu Ray, najprije je pozdravi, a onda zbunjen upita:

— Gospodica Lee nije ovdje?

— Oh, ovdje je, mladiću! Nego, ako dopustite, prije nego što vam donesem ono što ćete naručiti, da malo popričamo.

— Naravno! Bit će mi drago. Sjednite, gospodo Ray!

Starica kimne sjedne i oštro ga pogleda.

— Nije lijepo, gospodine Whelton — reče — zaluditi djevojku, a onda... Na trenutak je zašutjela, progutala slinu i opazivši da je Bill začuđeno gleda i očekuje što će reći, nastavi: — Zatim, kad je odvedete na ranč, kao što vi to želite... nije to u redu, gospodine Whelton! Emma Lee je dobra i poštena djevojka. Volim je kao kćer, pa mi oprostite što tako govorim.

Zašutjela je, rekla je što je imala na duši, a Bill Whelton na to kimne, primi je za ruku i toplo pogleda.

— Lijepo je što se o njoj brinete, gospodo Ray! No, budite uvjereni, a to vam potvrđujem čašću, da ću paziti na nju kao na sestru.

— Kao na sestru? A ja, ja sam mislila...

— Što ste mislili?

Starica je neko vrijeme šutjela, dok je on čekao da čuje njezin odgovor, a onda tužno zavrtjela glavom.

— Ona je zaljubljena u vas, mladiću — rekla je napokon. — Zar niste znali? E, vidite, to je istina. Zapažam ja da je u oblacima otkako ste vi došli. A vi, vi kažete da je volite kao sestru!

Oči su joj se ovlažile i pognute je glave ustala. Začuvši njen odgovor, Bill također ustane, zadrži je i nježno ponovo posjedne na stolicu. Bio je uzbuđen, pa drhtavim glasom reče:

— Nemojte tako, gospodo! Nisam ja mogao samo ovako reći da je volim... Ali volim je! Volim je, gospodo Ray! A nisam bio siguran da li i ona isto osjeća prema meni. Nije to lako, znate i sami. To je ozbiljna stvar, gospodo Ray, pa ne mogu žuriti...

Starica je bila na rubu plača, suznih očiju.

— Ako je volite, gospodine Whelton, onda se njome i oženite! Odvedite je iz ovoga opakoga grada. Ne pripada ona ovamo, u ovaj pokvaren New Orleans. Kad ja umrem, ona će ostati sirotica... Ja, ja...

— Umirite se, gospodo Ray! Učinit ću to sa zadovoljstvom. Ako i ona mene voli, bit će to lako. Hajde, idemo k njoj. Ja ću zaprositi njenu ruku!

* * *

Sve je bilo odlučeno brzo i na opće zadovoljstvo. Kad je Bill Whelton zaprosio Emminu ruku, djevojka je najprije mislila da sanja, da se Bill šali, ali je mama Ray kroz smiješak potvrdila:

— On to misli ozbiljno, Emmi! Voli te! Rekao mi je, a to se i vidi.

Emma je bila stidljiva djevojka, ali kad je bila u pitanju njena budućnost, našla je snage da ga pogleda u oči.

— Da li je to istina?

— Istina je, Emma! — potvrdi Bill.

— Ako dopustiš da se o tebi brinem, bit ću najsretniji čovjek na svijetu.

— Oh, Bille! — usklikne Emma i baci mu se u zagrljaj.

Sutradan, nakon vjenčanja, otputovali su na Wheltonov ranč.

XI

Zaustavivši se u Abileneu, savezni šerif James Miller slijedio je trag nepoznatog varalice, uvjeren da će mu obavijesti od šerifa iz Sonore, El Roca, Preenvillea, Brunsvillea i drugih gradova u koje je uputio pisma, pomoći da uđe u trag »čovjeku s tisuću lica«.

Razmišljajući o neznancu, kojem nije znao ni pravo ime ni lik, morao se diviti vještini kojom je taj čovjek varao ljude. Dosad samo varao. Međutim, put od prevara do zločina nije dug i bilo je samo pitanje vremena kad će varalica posegnuti za koltom ili vinčesterkom.

Zapravo, sve ovo vrijeme otkako su mu počele pristizati prijave o prevarama, slijedio je samo nejasne tragove. Među njima je kao trag ostao isti samo crn pastuh s bijelom pjegom na čelu. On se uvijek pojavljivao blizu mjesta gdje je neznanac »operirao«. Zatim su nestajali obojica, da bi se ponovo pojavili u nekom drugom kraju.

James Miller je znao da će njegove muke trajati sve dotle dok ne ustanovi identitet varalice, sve do neke njegove greške, svjestan da je njegovo traganje slično pokušaju da nađe iglu u plastu sijena.

Ali on je bio ustrajan, temeljit čovjek i zacijelo je to bio jedan od najvažnijih razloga što je imenovan za saveznog šerifa. Pokušaji suradnje s mjesnim šerifima u oblastima kojima se kretao bili su dosad neuspješni. Bilo je i šerifa kao Bill Hunter i još neki koji su željeli surađivati i Millera obavještavali o novostima sa svoga terena.

Nakon kraćeg zatišja upravo je tih dana dobio pismo iz Silvera. U njemu ga tamošnji šerif, neki Derek Cooper, obavještava da su mu se pritužili građani na postupak nekog neznanca što je pod čudnim okolnostima opljačkao nekoga pokojnika. Događaj je bio smiješan, ali komično-tužan, pa se Miller nije mogao oteti dojmu da »njegov čovjek« čini takve prevare koje u ljudi izazivaju ogorčenje.

Evo što se tamo dogodilo, prema šerifovu pismu:

»... pa kad je umro bankar Bill Gibson, njegova rodbina, kao što je i običaj — pisao je šerif — ostavila je na pokojniku osobne stvari: masivni zlatni džepni sat i lanac, prstenje s briljantima, zlatnu burmuticu, te skupocjenu lulu. Dok je trajao pogrebni obred, odjedanput se u pokojnikovoj sobi pojavio neznanac koji se predstavio kao pogrebnik. Iako su prisutni poznavali mjesnog pogrebnika, nitko nije na njega obraćao posebnu pažnju. Pustili su čovjeka da obavlja svoju dužnost. Počeo je mjeriti mrtvaca, a onda stao iza njegovog uzglavlja i tada...

Odjednom su iza svojih leđa začuli glas pokojnika. Bio je ljutit, osoran i glasio je po prilici ovako: »Hej, lešinari! Skupili ste se da opljačkate moje bogatstvo! Ti, Mary, i ti, Susan, jedva čekate da se otvori oporuka... A ti, zete Woodforde, misliš kako ćeš se za moj novac provoditi

u New Orleansu! Gubite se! Gubite se s mojih očiju!»

Ljudi su bili zaprepašteni. Taj glas, glas pokojnika kao da je dolazio iz groba. Žene vrisnuše i pojuriše prestrašeno prema izlazu. Slijedio ih je Woodford panično urlajući: »Bill se povampirio! Ljudi, Gibson govori iz groba!»

Njihov panični bijeg iskoristio je neznana, koji je vjerojatno govorio iz trbuha, i s mrtvaca uzeo sve vrednije stvari.

Ja sam poveo istragu, ali nitko nije vidio čovjeka kojega su mi opisali sudionici tog događaja. Dva dana poslije toga na sličan je način »olakšao« nekoga bogatog farmera, a zatim je stigla prijava iz Blakstonea, u kojoj se od mene zahtijeva da pro-nađem pljačkaša...»

Dugo je i zamišljeno savezni šerif čitao i okretao pismo. Znao je iz iskustva da će razni probisvijeti, banditi i drugi ološ dobar dio svoje krivnje svaliti na »čovjeka s tisuću lica«, o kojem je već kružila legenda. Zato je to sumnjičavo primio do znanja. Dosad, sudeći po onome što je znao o neznancu, nikako nije mogao vjerovati da bi netko opljačkao mrtvaca. Bilo je to gnusno, lešinarski i zacijelo je šerif iz Silvera mnogo toga uvećao ili je jednostavno bio lijen da nešto poduzme. Bilo je lakše svaliti krivnju na nepoznatog počinioca nego da se uhvati ukoštac s pljačkašem koji se možda još nalazi u njegovu gradu.

Kako bilo, da bilo, budući da je bio temeljit, savezni šerif je i njegovo pismo stavio u »Dosje X«.

Pismo Boba Fishera iz Brunsvillea odnosilo se na nekog čovjeka koji je prodavao nacрте tajnoga zlatnog rudnika u njedrima Big Horna.

Ovo bi već bilo slično operacijama kojima se služio neznana.

Šerif je i ovo pismo pažljivo pročitao i odlučio da sutra dan otputuje u taj grad od Abilenea udaljen pedesetak milja.

* * *

Opet je stigao kasno! Kad se predstavio šerifu i spomenuo zbog čega je došao, predstavnik zakona je sjetno odmahnuo glavom i rekao: »

— Odmaglo je iz grada, šerife! Poslao sam potjeru, ali bez uspjeha.

— Ispričajte mi što se zapravo dogodilo.

Šerif, neki debeljko, hukne i obriše oznojeno lice. Zbunjeno se počeo po neurednoj kosi. Onda se nakašlje pa počne pripovijedati:

Pa, kad je stigao u grad, najprije je potražio bogate ljude, tu mislim na bankara Pricea, vlasnika kockarnice Boba Beacha i još neke. Ponudio im je na prodaju nacrt nekoga tajnoga zlatnog rudnika na Big Hornu. Bili su lakomi, pa su mu dali novac, 1000 dolara. Poslije su pričali da je uz nacrt stajala potvrda katastarskog ureda, u kojoj je na propisan način bila zabilježena parcela u predjelu Big Horna, koji se zove Buffalo Meadows. Bila je vlasništvo prodavača, nekoga Marka Scotta i...

— Kako je izgledao?

— Pa, bio je... onako, onako povi-sok, srednjih godina, dobro obučen. Da, jahao je na konju koji je imao na čelu bijelu pjegu.

— Bijelu pjegu? — ponovi savezni šerif i kimne.

— Da, osobno sam ga vidio ispred banke, šerife! Čujte, to je divan konj! Takvog još nisam vidio! Zamislite, crn pastuh, a na čelu bijela pjega! I bijele pjege na prednjim nogama, šerife! Kažu da je stranac izazivao dobar dojam, kao pravi džentlmen.

— Što je govorio, zbog čega prodaje nacrt? — pitao je dalje Miller.

— Da mu je potreban novac da kupi ranč. Drugima je napominjao da odlazi u... čekajte kamo... ah, da! U Englesku, jer mu je otac teško bolestan i ne može umrijeti dok ne vidi sina.

— Iste je nacрте prodao svim tim ljudima?

Šerif odmahne rukom i glavom.

— Ma, ne! Jedan je rudnik, koliko sam zaključio i vidio, bio lociran, kao što rekoх kraj Meadowsa, a drugi u nekim drugim predjelima. Uostalom, mogu pozvati prevarene. Oni će vam pokazati te nacрте. vjerujte, kad sam vidio kako su pohabani i stari, a pisani su na španjolskom jeziku, i sâm sam povjerovao da su pravi.

— Zar nisu provjerili njihovu autentičnost?

— O, jesu, jesu... i to veoma brzo, i uvjerali su se da su kupili lažne nacрте, jer rudniku zlata ni traga ni glasa.

To se dogodilo prije petnaestak dana i savezni šerif je opet morao priznati da je na tragu varalici, ali da, kao i dosad, dolazi kasno i tapka na mjestu. Razmišljajući o šerifovim riječima, sve je više bio uvjeren da je na tragu čovjeku kojem se u stanovitom smislu divio zbog sposobnosti da nasamari ljude, da bilo iz čega izvuče veliku korist.

— Da li je netko vidio na koju je stranu odjahao?

— Prema jugu. Rekao mi je to stari Evalet, koji mu je istog dana potkovao konja.

Nije to bio najbolji trag, ali je ipak bilo nešto. Savezni je šerif zahvalio šerifu na obavijesti i još istog dana krenuo prema jugu.

XII

Sloan Slater i Percy Smiley stalno su potezali iz boce.

Sunce je pržilo s neba. U njihovim kolima, u kojima su prevozili alat do rudnika srebra, drndala se i povećala škrinja. Na njoj je bio težak i čvrst lokot. Put je postajao sve jednoličniji, dosadan. Vrućina sve jača i nesnosnija i oni su jedva čekali trenutak da stignu do prve poštanske stanice. Dočepaju li se do podne Silverstona, bit će na konju!

— Gadna vrućina, Sloane — mrmljao je Percy unjkavim glasom i brisao znoj.

— Gadna! Daj malo bocu!

Konji su se branili od muha. Bilo je uzaludno i nepotrebno da ih tjeraju brže. Nije pomagao bič, jer su i sami bili umorni. Ne toliko od tere-ta koliko od zapare.

— Da mi je znati što je u toj škri-nji? — prekine šutnju Sloan. — Pri-lično je teška. Bit će valjda municija ili dinamit!

— Prije dinamit, amigo!

— Možda je i srebro, ha, ha, ha!

— Kad bi barem bilo. Gazda ne prevozi srebrne poluge običnim kolima. I sam znaš da zato ima oklopljeni furgon.

— I što mu je to pomoglo? Ipak su ga opljačkali. I neka su, dabogda crkô! Znaš, Percy, to je gad nad gadovima.

— I jest — složio se brkajlija i pucnuo bičem.

— Nikad neću zaboraviti kako je u smrt otjerao braću McDonald. Bilo je to, stari moj, pravo ubojstvo, zar nije?

— Bilo je — složio se nevoljko Percy, kojem nisu godili takvi razgovori jer je i on imao ponešto zamjeriti debelom Hawkinsu.

Oko podne, baš kao što su i računali, ugledali su poštansku stanicu. Zaustaviše konje, ispregnuše ih, napojiše pa udoše u zgradu.

Osim starog Sama Slatera, u prostoriji što je vonjala na kiseo kupus i loš viski, nalazio se neki čovjek čija je glava bila pokrivena sivim prljavim stetsonom.

— Evo, stigismo i mi, Same! — promrmlja Sloan i zatraži bocu viskija.

Percy je šutio pa sumnjičavo i znatiželjno promatrao stranca koji je gledao u jedno mjesto.

— Kako je bilo na putu, Percy? — upita vlasnik poštanske stanice.

Upitani slegne ramenima, pljune i pokaže šuteći prstom neznanca u kutu.

— To je neki jadnik iz Wortha. Prati kovčeg pokojnog brata, a konj mu je slomio nogu. Sad nosi mrtvački kovčeg na leđima.

— Uh! To je živa muka po ovoj vrućini! — hukne Sloan koji je slušao razgovor.

— Da ga počastimo, Sloane?

— Hajde! — nasmiješi se Sloan i namigne Samu.

Sam donese još jednu čašu, natoči je i odnese strancu. Njima se učini da ga je probudio, jer se stranac od dodira trgnuo i zbunjeno osmjehnuo. Kad mu je Sam rekao tko časti, on se podigne od stola i pođe prema tezgi, podigne čašu i nazdravi:

— U zdravlje ljubaznih džentlmena!

— Nismo ti mi nikakvi džentlmeni, stranče! — nasmijaše se oni.

— Svejedno, dobri ste ljudi! A ja, evo, u žalosti! Rekao vam je gazda da pratim mrtvog brata. Ubili ga neki banditi. Dosad ga nosio konj, a sad... što mogu...

— Loša stvar, stranče! Ne bih ti rado bio u koži. Kamo putuješ?

— Do Devil Hilla — odgovori stranac i ispije viski.

Bio je blijed, mršav, kost i koža. Pognutih ramena, duge kose i otrcanog odijela, sličan prosjaku. To je u Sloana i Percyja izazvalo samilost. Pogledaše se, pa kimnuše.

— Možeš kovčeg s mrtvacem staviti na naša kola! Mi idemo u tom smjeru.

— Doista? Oh, to je zbilja divno! Hvala vam, braćo! Odmah ću kovčeg staviti na kola.

— Stavi ga na kola, a zatim se vrati da ispijemo ovu bocu! — Sloan se dobroćudno nakesi. — Što ćeš! Tako ti je to u životu! Ja bol i tugu izbijem viskijem. A ti, Percy?

Percy kimne potvrdno.

— Bude mi tada nekako lakše — odgovori.

Niz strančeve mršave, prljave obraze kane nekoliko suza. Tupo je gledao u jedno mjesto, ali ih nije odmah poslušao. Bio je zbunjen njihovom velikodušnom ponudom. Počeo se češati po neurednoj kosi, a onda molećivo primijeti:

— Hvala, hvala, džentlmeni! Još bih vas nešto zamolio ako je ikako moguće...

— A što to, amigo?

— Da povežete kovčeg do grada, a zatim da ga ostavite kod pogrebника. Evo, platit ću!

— Zašto? Zar nećeš s nama?

— Pa, ovaj, kako da kažem... u međuvremenu bih skoknuo do indijanskog rezervata i potražio »Ludoga konja« da mu kažem da je umro njegov prijatelj. On će mi dati konja, pa ću vas brzo stići.

Sloan pogleda Percyja i kimne glavom.

— Može! No, nemoj se dugo zadržati.

Ispili su zajednički bocu. Onda se stranac još jednom zahvali i pode prema izlazu.

— Boga mu! — pljune Percy. — Baš mi se ne da voziti mrtvaca.

— Vrlo važno! Vidiš da je čovjek u nevolji. Treba mu pomoći, zar ne, Same?

— Svakako, svakako, momci! Nego, da vam donesem još jednu bocu? Dobro će vam doći na putu.

— Može! Što kažeš, Percy? — upita dobroćudno Sloan prijatelja i zahvalno kimne glavom Samu.

Dobrano pripiti Sloan i Percy iziđoše iz poštanske stanice. Upregnuše konje, pa ocijeniše da još ima dosta do mraka. Predvečer će stići do Devil Hilla.

Konji su teško vukli. Oko njih su zujale muhe. Kotači su tandrkali po lošem putu, a oni sve češće potezali iz boce. Zatim počeo dremuckati.

Prolazili su kroz vododerine, šume ostalih cedrova i rijetko šiblje. Konji odjedanput zastadoše da se odmore, a Percy i Sloan se začudeno pogledaše.

— Zašto su zastali kad ih nismo zaustavili? — upita Sloan.

Percy slegne ramenima. Ispred njih je bila nizbrdica. On dohvati kočnicu.

Pogled mu odluta na mrtvački kovčeg. Raskolači oči od straha. Zatim prestrašeno uzvikne:

— Sloane! O, Sloane!

— Što je? Hi, hi, hi! — čulo se prijateljevo cerekanje.

— Sloane, čovječe! Dodi da vidiš! Ja, ja... kovčeg se otvara! Jao, Sloane!

— Što je? Viski ti je pomutio pamet?

Ocijenivši ipak da se Percy neće prestrašiti, Sloan pride kolima.

— Gle, kovčeg! — Percy upre u njega prst. Sloan pogleda i razjapi krezuba usta.

Poklopac mrtvačkoga kovčega se podigao. Ispod njega se pojavila duga, koščata ruka i prsti slični pandžama.

— Vidiš li, Percy? — upita mucajući Sloan.

— Aha! Prokletstvo, koji je to vrag?

Ruka je bila duga, bijela poput vapna i polako je podizala poklopac. Kad ga je digla dovoljno visoko, poklopac padne uz tresak, prestraši konje, pa oni počeo njištati, što još više pojača strah dvojice pratilaca.

Vrhunac straha bio je onog trenutka kad se podigla neka prilika, obavijena bijelom, upravo sablasnom plahtom.

Nikad neće zaboraviti to blijedo, izduženo mrtvačko lice što ih je hladno promatralo.

— Bježimo, Percy! — vikne Sloan.

Dok su bježali, iza njih je odjekivao šupalj, mrtvački hihot.

Nisu znali koliko je vremena prošlo otkako su drhtali u vododerini, ali su znali da će pasti mrak i da moraju kolima odvesti teret u grad. Nisu se usudili prići kolima jer su još bili prestrašeni sablasnom pojavom. Ipak je na kraju svega prevladao razum.

— Moramo do kola — prvi se javio Sloan.

— Znam da moramo...

Podoše oprezno se ogledavajući. Na kolima se još bijelila plahta. Konji su mirno stajali i pasli, a na zapadu je zalazilo sunce. Mrtvacu ni traga ni glasa. Ali ni škrinji što se dotad drndala na kolima, a koju su morali odvesti u rudnik srebra. I mrtvac i škrinja su nestali. Dva kočijaša se pogledaše.

— To nisu čista posla! — uzrujano će Percy. Tada mu pogled privuče neko svjetlucanje.

— Hej, Sloane, dodi da vidiš što sam našao!

Sloan priđe i spazi srebrnu polugu.

— Dakle to smo vozili! Mogao sam to i pretpostaviti. Mi nismo znali, ali je znao stranac. Sad ti je sve jasno?

— Pa, kako se uzme... — zbunjeno će prijatelj. Bijesno je udario mrtvački sanduk. Počeše se dogovarati kako da gazdu obavijeste da je nestala, odnosno da je ukradena škrinja u kojoj se nalazilo srebro.

— Bilo bi bolje da bježimo.

— Možda. Tko će vjerovati da nas je opljačkao mrtvac? Ionako ćemo biti posrani i osumnjičeni. Barem sad imamo ovu polugu. Podijelit ćemo novac, zar ne?

XIII

U grad Sanders jednoga je dana doputovao neobičan čovjek. Na njemu je kao na strašilu visilo crno odijelo. Bio je zakopčan do grla, ispod odijela virio mu je prljavi ovratnik. Imao je usko, bljedunjavo lice, ali vrlo žive i prodorne oči. U jednoj je ruci držao crnu kožnatu torbu, u drugoj Bibliju.

Gradom se pronijela vijest:

— Ljudi! Dobili smo pastora!

— Bilo je i vrijeme — govore su bogomoljke, pa jedna delegacija pođe prema kući Sama Halsteada, gdje je stranac odsjeo.

— Oče — rekla je Margo i ponikla očima — čuli smo da je u naš griješni grad došao božji sluga. Došli smo da zajedničkim snagama iz grada istjeramo opaćinu i blud.

Čovjek u crnom je podizao ruke i kimao. Otad se iz skromne kuće Sa-

ma Halsteada čula molitva i crkvene pjesme.

Novi je pastor pokušao širiti svoje ideje i u salunu, ali su ga ondje ismijali. Ipak su bogomoljke pomagale da se skupe dobrovoljni prilozi za crkvu. Jedna opeka najmanje jedan dolar i oprost grijeha.

Gradom su kružile priče o sulu-dom pastoru što hoće na gradskom trgu, u prašini i blatu, zidati crkvu. Ipak su dolazili građani i ostavljali priloge. Margo i njena bogomoljačka družba neumorno su trčkarale gradom i propagirale davanje dobrovoljnih priloga. Propaganda je bila uspješna i nakon nekoliko dana prenijela se na obližnje rančeve i farme. Ljudi su stizali s obiteljima i davali novčani prilog. Za duži oprost, više dolara. Trgovina je cvjetala. A noću bi Mallory, kraj čadave petrolejke, brojio novac i zadovoljno trljao ruke.

Jednoga se dana pronijela vijest da »sluga božji« leži bolestan. Sutradan ga je netko vidio u banci, a onda mu se izgubio trag. Ljudi su se raspitivali kamo je otišao, ali malo-pomalo uvidješe da su prevareni i stisnuše zube da ne bi morali priznati da su nasamareni.

XIV

Zadržavši se nekoliko dana u Abileneu, savezni šerif James Miller skupio je još nešto podataka o »čovjeku s tisuću lica«, o tom fantomu Divljega zapada, i zaključio da je čovjek zapravo neuhvatljiv jer često mijenja lik. Da li bi mogao saznati kako zapravo izgleda? Otkuda mu toliko vještine prerusavanja i lukavštine da iz ljudske naivnosti, pohlepe i drugih poroka izvuče korist? Taj je čovjek morao imati veliko iskustvo i natprosječnu inteligenciju.

Millerov »Dosje X« neprekidno se punio novim podacima, a Miller se još vrti u krug. I sam se divio varalici i njegovoj umješnosti, pa i bezobraznosti. Znao je da je riječ o inteligentnom glumcu, čovjeku koji može mijenjati svoj lik. Prelistat će stare novine, da vidi nije li se prije nekoliko godina negdje u ovim krajevima pojavljivao glumac takvoga talenta. Za tim čovjekom već odavna traga. Netko drugi bi na njegovu mjestu već odavna odustao. No savezni je šerif bio čudna kova. Nikad nije ostavljao posao nedovršen. Zasad mu je najvažniji zadatak bio uhvatiti toga čovjeka. Kako, to nije znao. Jedini je put bio da što više dozna o »podvizima« fantoma, da to podrobno razmotri, pa da istragu povede u dobrom smjeru. Odlučio je da se poveže s Pinkertonovom agencijom u New Orleansu. Oni će imati više vremena da ustanove tko je taj čovjek i zašto neprekidno mijenja lik.

* * *

Bio je početak jeseni. Polja i prerija obojili su se žuto. Ostala je sparušena trava, dolazilo je vrijeme oluja i obilnih kiša.

Od čekanja u Abileneu, gdje se namjeravao odmoriti, šerif Miller nije imao koristi. Odlučio je otputovati u Devil Hill i Sanders-Omahu. Ondje je morao provjeriti priče o lažnom pastoru što je »zida« crkvu, pobrao priloge i obmanuo lakovjerne građane, ustanoviti što se dogodilo Percyju Smileyju i Sloanu Slateryju, koji su bili optuženi za pljačku srebra. Morao se na licu mjesta uvjeriti koliko u tim pričama ima istine.

Da ne umara konja po blatnim putovima i vododerinama, James Miller je odlučio otputovati poštan-

skom kočijom. Dan je bio kišovit i vjetrovit. Konji su teškom mukom vukli kočiju. U njoj se osim saveznog šerifa vozilo još nekoliko putnika. Neki farmer, debela, dobroćudna lica, boležljiva žena blijeda lica i suznih očiju, zatim kicoš, po svoj prilici kockar, koji se prestrašeno trgnuo kad je na Millerovim prsima ugledao šerifsku zvijezdu. Izišao je već na prvoj poštanskoj stanici.

Ondje se putnicima pridružio bračni par s dvoje dozlaboga nesnosne djece. Jednolično tandrkanje kočije i povici kočijaša polako su uspavljivali putnike. Savezni je šerif drijemao, pa i nije zapazio da se kod Silver Creeka kočija zaustavila i primila neobičnog putnika, visokog muškarca vesela lica s jamicama na obrazima, koje su se čudno mreškale dok bi se smijao.

— Pasje vrijeme — obratio se on putnicima trljajući ruke, a zatim stresajući mokri stetson. — Oblaci su niski i zacijelo će biti još kiše. Zato sam odlučio da se sklonim k vama u kočiju umjesto da jašem.

— Pametno! — složi se farmer.

— Uh, što je hladno — zacvokotala je zubima bljedunjava žena.

Djeca su pak, igrajući se bučno, probudila šerifa. On je sad iznenađen pogledao stranca.

— Oh, znači da sam dugo spavao kad nisam opazio da ste ušli... — primijetio je.

— Bolje je i to nego da jašem po kiši — odgovorio je neznanac i pogledao šerifsku značku.

— Oho! Ne moramo se bojati bandita. S nama je savezni šerif.

— Pustite to! — umorno će Miller pa se udobnije namjesti na tvrdom sjedalu.

— Ipak je ugodnije putovati sa šerifom — složi se farmer.

U tom trenutku kočija se zaustavila. Iz daljine se čuo žubor vode. Napolju su razgovarali kočijaš i pratilac poštanske kočije:

— Valjalo bi provjeriti gaz, Done.

— Zašto? Pa jučer je sve bilo u redu! Nije voda toliko narasla da ne bismo mogli prijeći!

— Shella je opasna, Done.

— Ma, hajde! Bit će dobro. Hija!

Kočija je ponovo krenula i pojuri-la niz obalu. Stigla je do gaza uz povike kočijaša koji je konje šibao bičem. Onda osjetiše da su kotači zastrugali riječno korito. Drndali su se, voda je zanosila kočiju, ali su konji složno vukli do druge obale. Odjednom prednji kraj uroni dublje u vodu. Voda iznenada počne kuljati u poštansku kočiju i začas je bila putnicima do nogu. Opako je zaklokotala, pa bljedunjiva žena prestrašeno povikne:

— Ljudi! Mi tonemo! U pomoć!

Voda je bila sve viša. Farmer i braćni par s djecom, probuđeni iz drijemeža, uz panični povik pojuriše prema vratima.

Neznanac i James Miller se pogledaše. Šerif vikne:

— Ljudi! Bez panike!

No sve je bilo kasno. Kočija je tonula sve brže. Napolju su se čule psovke, pa povici:

— Ljudi, spašavajte se!

Neznanac se bacio prema izlazu. Zaronio je i počeo plivati snažnim zamasima. Najprije je u mutnoj vodi pronašao farmera, koji se očajnički borio s vodom.

— Držite se za kočiju! Ona neće odmah potonuti! — dovikne stranac.

Ogledao se i opazio kočijaša i pratioca kočije kako se drže konjima za repove, ne mareći što se čovjek i žena bore da spase djecu.

— Pomozite im, zaboga! Ja ću po šerifa! I njemu treba pomoći!

Kakve li ironije! James Miller, čovjek koji se nije plašio ničeg u životu, sad je drhtao kao šiba na vodi. Voda mu je stigla već do prsa. I dalje je zlokobno klokotala, a on se borio za dah, pokušavajući se doći vrata.

— Držite se još malo, šerife! — čuo je glas neznanca, koji je shvatio da šerif ne zna plivati. — Samo da pomognem djeci!

Šerif je već gutao vodu, borio se za zrak i izbuljio oči. Tada je osjetio da ga je netko uhvatio za ruke. Kad se probudio, nalazio se na drugoj obali Shelle. Zaokružio je pogledom oko sebe. Opazio je da se neznanac bavi djecom i ženama. Ostali su sjedili u blatu, drhtali od hladnoće i čekali da netko upali vatru.

Kočiji ni traga ni glasa!

Samo na kosini iznad obale zanjisti crn pastuh! Pastuh što je na čelu imao bijelu pjegu!

Šerif je bio preslab da bi odmah postao svjestan činjenice da je blizu čovjek kojega je progonio tri godine. Pokušao je stati na noge. Stresao je glavom da je razbistri i pokušao među putnicima prepoznati vlasnika konja što je stajao na drugoj obali, nemirno toptao kopitima i rzao kao da doziva gospodara.

Osjećao je i zahvalnost prema neznanцу koji ga je spasio od utapljanja. Kad ga je potražio pogledom, on je već bio u vodi i dugim sigurnim zamasima ruku plivao na suprotnu obalu.

Pastuh je i dalje rzao. Njištao kao da doziva plivača da što prije ispliva iz vode. Štoviše, krenuo mu je u susret. Tog trenutka kroz glavu Jamesa Millera prođe spoznaja da je taj neznanac čovjek kojeg traži.

Kad je stranac uzjahao pastuha i mahnulo im rukom na pozdrav, savezni šerif opsuje, ali i sa zahval-

nošću pomisli kako mu je spasio život. Da nije bilo njega, utopili bi se u nabujaloj rijeci.

Što je upamtio na tome mladenačkom veselom licu? Tužne oči, naborano čelo i glas pun topline. Ili možda jedva primjetnu brazgotinu, što je nemirno titrala na obrazu?

James Miller se mogao pohvaliti da pamti lica. To je mnogo puta dokazao dok je hvatao bandite. Zapamtio je i neznančev lik, sklopio oči i nastojao ga zabilježiti u sjećanju.

Sjetit će ga se kad bude trebalo, sretan zbog razvoja događaja, neobičnom igrom sudbine koja ga je na nesvakidašnji način spojila s »čovjekom s tisuću lica«. Lice koje je sad vidio bilo je pravo lice varalice.

Da je bio snažniji i odlučniji, možda bi se ova priča završila sad na drugoj obali. No sad je bio iscrpljen borbom za život, cvokotao je zubima i zajedno s ostalim putnicima grijao prozeblo tijelo.

Za to vrijeme kočijaš je odjahao da dovede pomoć.

XV

Skriven u aleji cedrova, na omanjem brežuljku, u blagom nagibu što je vodio prema potoku, okružen šumama i bujnim pašnjacima, ranč »Emma Lee« toga je jutro bio ispunjen cvrkutom ptica, mukanjem goveda i rzanjem konja.

Dokle seže oko sve do brežuljaka Tauresa, prostirala se prerija.

Na tom zelenom sagu, nalik na jato golubova što se spustilo s neba, pasla je stoka. Ničim nedernut jutarnji mir još je vladao ovim krajem.

Kad se podiglo sunce, osvijetlilo je rosu u travi i na lišću cedrova, posrebrilo je, a njegove zrake na-

praviše okvir oko zgrade iz čijeg se dimnjaka izvijao dim.

Iz kuhinje se čulo zveckanje posuđa. Miris šunke i jaja zagolicali su nosnice Walta Curlera.

Vraćao se s razgledavanja stoke. Zaustavio je konja ispred obora, potapšao ga po sapima i rekao:

— Baš sam gladan! E, da vidimo što nam je pripravila nova gazdarica!

Hodao je raširenih nogu, kao mornar na brodu, i usput mislio na Billa Wheltona, koji je na ranč doveo najljepšu nevjestu na Divljem Zapadu. Stari je Walt imao smisla za ljepotu. Odmah je procijenio da je Emma Lee izuzetna žena. Bila je odlučna i prkosna, pa je osim ljepote imala sve ono što je krasilo prve žene koje su s muževima osvajale široka prostranstva Divljeg zapada.

Evo, već je mjesec dana na ranču. Svi su je zavoljeli, pa neka je proklet ako kauboiji ne uzdišu za njom.

Dočekala ga je na trijemu i veselo zacvrkutala:

— Zdravo, Walte. Dobro jutro! Kako ste?

Predvodnik skine prljavi stetson, odgovori na pozdrav i srdačno se nasmiješi.

— Dobro sam, gazdarice. Divan je dan, zar ne?

— Da, divan dan, Walte! A tvoj gazda i moj uvaženi suprug još spava!

— Hej, tko spava, a tko me u rano jutro ogovara? — zabrunda iza nje Billov glas.

Obuhvatio ju je rukama i podigao u zrak. Emma se veselo smijala tražeći oslonac pod nogama.

— Oh, Bille! Pusti me! Moram Waltu dati doručak.

— Zdravo, Walte! Jest ćemo zajedno. Gladan sam kao vuk — iske-
si se Bill i spusti Emmu.

— Ima li što novog, Walte? — upita Bill predvodnika dok je išao za Emmom u blagovaonicu.

Kuća u kojoj su živjeli imala je nekoliko soba. Dok nije stigla Emma, bila je to prava neuredna stračara. Sad je dobila svježinu, lijepe zavjese na prozorima, pod žut kao dukat i intimnost koja joj je dotad nedostajala.

Na prozorima je bilo cvijeće. Oko kuće cvjetnjak, a malo dalje bašča s gredicama povrća.

Dok su doručkovali, Walt ga je obavijestio da je na Južnom prolazu našao još desetak junica i s kaubojima udario na njih žigove »E. L. W.«

— Sve mi se čini, gazda, da bismo ove godine mogli prodati najmanje stotinu grla! Čujem da u Fort Worth dolazi Hawkins i da dobro plaća.

— Ne bi bilo loše. No, ja mislim... uostalom, kako želiš, Walte! Ti znaš da se ja baš ne razumijem u tvoje poslove.

— Znam — nasmiješi se predradnik. — Međutim, znam i da razumijete ljude i momci mi kažu da bi za vas, kad bi trebalo, išli u vatru i u vodu!

— Eh, sad pretjeruješ! — smiješeći se reče Bill.

Emma, koja je slušala njihov razgovor okrenuta leđima, dogotovi kavu i donese je na stol. Pogleda Walta i ponosno se nasmiješi.

— Zar niste znali da je Bill najveći, najbolji, najtalentiraniji glumac na Divljem zapadu? Zna on s ljudima. Pozna je ih u dušu, pa ja imam najdivnijega, našarmanitnijeg supruga na svijetu.

— Hej! — zagrcne se Bill gutljajem kave. — Što ti je, draga? Ja više nisam glumac već rančer! A ti si vlasnica ranča »Emma Lee«, ha, ha, ha!

— Pa da! — uozbilji se Emma. — Ja, Walt i momci moramo voditi brigu o ranču dok gazda vani obavlja poslove. Zar baš moraš, Bille, i danas u Fort Worth? Voljela bih da mi pokažeš ono stado kraj »Zabranjene rijeke«.

Bill Whelton obriše usta, odloži ubrus i ustane. Pride joj, poljubi je i odgovori:

— Draga, poslovi su poslovi, zar ne? U Worthu moram srediti nešto s bankom i vidjeti da li je Freddy nabavio sjeme. Tvoja zamisao da se osim stoke bavimo i poljoprivredom vrijedna je pažnje. Valja misliti i na crne dane.

— Ali, Bille — pokušala je prosvjedovati Emma. — Što se tiče novca, mi na tome ne oskudijevamo. Nisam lakoma. Želim da se i time bavimo zato što ima dovoljno zemlje koja ostaje pusta. Znaš, mili, kad te nema, a nema te često, onda ne mogu spavati. Stalno razmišljam gdje si, što radiš i bojim se da ti se nešto nije dogodilo.

— Oh, ludice — nježno će Whelton, — Nemoj se brinuti. Ništa mi se ne može dogoditi. Moram ići.

Oko podne je Bill Whelton odjahao s ranča.

Emma ga je ispratila do ograde i dugo je zamišljena gledala za njim. Bila je tužna. Njihov medeni mjesec, o kojem je toliko sanjala, brzo se završio. Bill je često odlazio na put, znao je biti odsutan po nekoliko dana, a zatim bi se vraćao s poklonima.

— Ovo je za moju malu, slatku ženicu! — govorio je, ljubio je, nježno joj i toplo tepao.

Emma ga je ljubila svim srcem. Bila je sretna kao nikad u životu. Ali njegovi česti izostanci, neodređeni odgovori na pitanje gdje je bio i zbog čega je odlazio, što je radio i

tako dalje, izazivali su u nje ljubomoru.

»Da nema drugu ženu?« pitala se Emma sa strahom. Onda bi odbacila te misli i vratila se svakidašnjem poslu.

Stari Walt, kojeg je poštivala kao oca, učio ju je kako se uzgaja stoka, kako treba jahati, a vodio ju je i na duge šetnje i razgledavanje ranča.

Bill Whenton je odlazio, dolazio i postajao pri tome sve zagonetniji.

XVI

Te je godine kasnio dogon goveda u Fort Worth. Nakon sušnog ljeta spržena trava se u prerijskoj sporo obnavljala. Bila je to velika muka za rančere. Do prodaje i godišnjeg dogona stoke trebalo je goveda udeblijati, a krma je bila slaba i zato su kaubojski stadima sporo napredovali.

Trgovci, koji bi se početkom jeseni skupili u Fort Worthu, nestrpljivo se očekivali prva stada. Fort Worth je tih dana bio nalik na ludnicu. Šerif je imao pune ruke posla. Neprilike su bile sve veće svakim danom kako je stizalo koje stado. Kao i svake godine, najviše je stoke na prodaju dolazilo s ranča »Srebrna rosa«.

John Ladd, vlasnik ranča i golemog stada od pet tisuća goveda, tjerao je kaubojske da požure s dogonom prije nego što počnu jesenske kiše.

— Momci, kad stignemo u Fort Worth, napraviti ćemo takvu gužvu da će nas pamtit!

Nije to rekao bez razloga. Kad bi prodao stoku, John Ladd je, okružen kaubojima, lumpao dan i noć. Nije žalio novac i zbog toga su ga njegovi ljudi slušali kao boga.

Za razliku od drugih, on je u novčaniku imao dovoljno novca da im priredi to očekivano veselje. Nije trebalo čekati isplatu. Zato su vlasnici saluna i kockarnica, vlasnice javnih kuća, kockari i drugi ološ zadovoljno trljali ruke.

Kad je John Ladd napokon stigao u grad, umjesto da se odmah dogovori s trgovcima samo je odmahnuo rukom, iskesio se i rekao:

— Najprije moramo pokvasiti grlo, pa ćemo onda razgovarati! Proveli smo na putu mjesec dana. Red je da se razonodimo, zar ne, momci?!

— Tako je, gazda! Živio! — vrisnuše kaubojski pa pošto su stoku smjestili u obore pojuriše u prvi salon.

Poredaše se oko tezge. Boca burbona, onog najboljeg, počne kružiti od jednoga do drugog. Pili su dugim gutljajima, žedni kao obično. Razgovarali su, vriskali, gurkali se, smijuckali se i tapšali se po ledima.

Da ne zaostane za svojom družbom John Ladd je potezao najviše. Ubrzo je počeo teturati, smijao se bez razloga, busao se u prsa, štipao drolje što su ih okružile nanjušivši zaradu.

Djevojke su se mazile i cvrkutale:

— Bože, što su kaubojski čudni momci! Oni su zbilja kao muhe. Kad osjete med, pojure na njega u rojevima, ha, ha, ha! A med, naravno, sladak. Samo, momci, znajte, taj se med skupo prodaje! I saće je dobro skriveno, ha, ha, ha! — govorile su dvosmisleno dame za zabavu. Momci su se smijali bučno, shvaćali su primjedbe i poslije dogovora odlazili bi s djevojkama u sobe. Vraćali su se ozarena, oznojena i crvena lica i roktali:

* * *

John Ladd je sad ležao u sobi. Glava mu bila teška kao olovo. Pek-

le su ga oči. Usne i grlo su mu suhi pa mu je ruka gotovo nesvjesno krenula kraj postelje gdje se nalazila boca burbona.

Suzy je nastojala uvući debelu stražnjicu u čipkaste gaćice. Dotle je John Ladd tupo buljio u strop po kojem su šetali rojevi muha.

Sklopio je oči, protegnuo se, pa djevojka okrene glavu i upita:

— Johne, ako ti je opet volja, ja sam spremna. Imaš pravo na još koju rundu, jer ti si stari i pravi džentlmen! Hi, hi, hi!

— Mani me se! — zastenje rančer i okrene se da dohvati bocu burbona. Bila je prazna. Zato naredi Suzy da donese još jednu.

— Hej, zar ti neće biti previše? Bilo bi najbolje da pođeš u svoju sobu. Ova soba i ovaj krvet, dragi moj, moje su radno mjesto, hi, hi, hi!

Suzy je ustala, obukla se, uzela praznu bocu i sagnuvši se poljubila ga u riđu, oštru bradu.

— Slatki! Kažeš: još jednu bocu?

— Da!

— Reći ću konobaru! Ili želiš konobaricu?

— Nikako! — hukne Ladd. — Ne mogu više. Odlazi!

Nije dočekao da dođe konobar ili konobarica. Ponovo je utonuo u san. Probudivši se, spazi na stolu bocu. Stenjući se podigne, zatrese glavom i pride prozoru. Otvori ga širom i punim plućima počne udisati zrak. Stajao je tako neko vrijeme, a onda pride stolu i uzme bocu.

Učini mu se da viski ima čudan okus. No osjetivši kako ga pali i silazi mu u želudac, povuče još jedan dobar gutljaj. Odjednom je osjetio da mu se spava, silno spava... Jedva je držao otvorene oči. Dovukao se nekako do postelje. Tek što je legao, zapravo pao na postelju, već je hrkao...

U tom trenutku otvoriše se vrata i neznamac blijeda lica, smeđih očiju, obučen u crno odijelo, pride stolu pa podigne bocu burbona. Jedva vidljivo se nasmiješi i prolije preostali sadržaj boce kroz prozor. Zatim polako zatvori okno pa s poda podigne crni kovčežić. Polako ga otvori, pažljivo promatrajući rančera.

Zatim bez žurbe, siguran da se John Ladd neće probuditi barem do sumraka, počne na stol stavljati sadržaj iz kovčega...

* * *

Dva sata poslije toga niz stube hotela »Crni gavran«, na veliko čuđenje portira Billa Brooksa, silazio je John Ladd. Starac ga ponizno pozdravi, pa se ponizno nasmiješi očekujući napojnicu.

— Sve u redu, gospodine Ladd?

— Aha! — zabrunda rančer u bradu, prođe kraj njega i ne pruži mu novčanicu.

Broks stisne usne, prokune poluglasno, pa se vrati poslovima. Još jedanput pogleda prema trijemu, gdje se tog trenutka John Ladd rukovao s trgovcima stoke. Zatim kimajući začuđeno glavom, počne prati pljuvaonice.

— Gospodine Ladd! — dočekaše ga trgovci s grajom — Moja ponuda je najbolja, kao i prošle godine! — torokao je neumorno MacGuenn. — Ja plaćam najviše! Stoku sam vidio. Odlična je. Petnaest dolara pogrlu! Evo ruke!

John Ladd se namršti. Umiri prisutne pokretom ruke i nezadovoljno zabrunda:

— Čekaj! Da čujem što kažu drugi.

Ostala tri trgovca, koji nisu imali tako velik kapital na raspolaganju, razočarano slegnuše ramenima.

— Odustajemo! Ne možemo toliko platiti!

— Dobro — promrmlja Lee i okrene se MacGuennu. — Tvoja je. Imam 600 grla. Kupuješ?

— Aha! — isceri se trgovac, pa prihvati rančerovu ruku i snažno je strese.

Učinilo mu se da je ruka Ladda nekako meka, a ne gruba kao prije. Nije ipak obraćao previše pažnje na to, pa požuri da izvadi ugovor.

— Evo, potpišite ovdje, gospodine Ladd.

Začudo, umjesto da potpiše ugovor u kojem je trgovac veoma brzo fiksirao cijenu i broj goveda, John Ladd odmahne glavom.

— Što će nam taj papir, MacGuenne? Zar nismo ljudi? — primjeti.

Trgovac se zbunjeno počeo po glavi.

— Pa, ovaj, kako da kažem... da se osiguramo — reče neodlučno.

— Ma, ne, do vraga! — ljutito će Ladd. — Ljudi se drže za riječi, a stoke za rogove, zar ne? Ha, ha, ha!

Premda nerado, samo da ne dode do raskida posla, MacGuenn izvadi iz džepa podebeo snop novčanica.

— Da pođemo advokatu Priceu? Tamo ću izbrojiti novac.

— Ne gnjavi! Dakle? — ljutito se obrecne rančer i pođe prema izlazu.

— Hej, čekaj! Dobro, dobro, evo!

Izbrojivši i posljednju novčanicu, sretan zbog uspješno obavljenog posla jer će u Chicagu zaraditi po grlu još koji dolar, MacGuenn počne zadovoljno trljati ruke.

— Mogu li narediti ljudima da stoku krcaju u vagone?

— Naravno! Samo recite da sam to ja odobrio — reče mirno rančer, pa otvori crni kovčežić u koji stavi novac.

* * *

Dan je već bio na izmaku kad je na vratima sobe u kojoj je odsjeo John Ladd netko počeo lupati. Rančer, koji se tek probudio iz dubokog sna, a glava ga je i dalje užasno boljela, počne vikati:

— Tko je, do vraga! Pustite me na miru! Dajte mi mira!

— Važno je, gazda! — reče netko i rančer Ladd prepozna glas predvodnika.

— Ulazi! — promrmlja Ladd i sjedne na postelju, pa obuhvati glavu rukama i zastenje.

— Zašto niste prisutni dok ukravamo stoku, gazda?

— Kakvu stoku, Mac? — iznenađeno ga pogleda rančer.

— Boga mu, našu! Već cijeli sat je ukravamo u vagone, a vas nema.

— Čekaj! O čemu ti to govoriš?

Kad mu je Mac objasnio o čemu je riječ, rančer ga je pogledao kao da je pao s neba. Što? Zar je lud? Ili mu je viski razvodnio pamet?

— O čemu ti to govoriš, Mac? — ponovi Ladd promuklim glasom.

Kad je predvodnik ponovio, rančeru je sinulo. Zastenjao je i urliknuo:

— Da vidimo tog šaljivdžiju koji je naredio da se stoka ukrca bez pogodbe! — Izjurio je iz hotela bijesno psujući, ne shvativši još što se zapravo dogodilo.

* * *

— Gdje je taj gad, taj MacGuenn?! — urlao je histerično John Ladd. — Polomit ću mu kosti!

Jurio je gradom bijesan, zakrvavljenih očiju, tražeći trgovca koji je, kako je on smatrao, zloupotrijebio njegovo ime da bi se domogao stoke. Odmah mu je bilo jasno da s njim neće biti teškoća, jer su ga njegovi ljudi obavijestili da je stoka uk-

rcana ali vlak još nije krenuo sa željezničke stanice.

— Zaustavite vlak po svaku cijenu! — naredio je Ladd.

Bio je bijesan na varalicu koji je zloupotrijebio njegov izgled i ime da bi u džep stavio tisuće dolara. Navratio je u sve salune, kockarnice, hotele. Sve je bilo uzalud. Kao da je njegov dvojnik propao u zemlju!

Praskao je od bijesa, psovao i re-žao. Kad mu je prišao bankar Foch i pohvalio ga kako ima divnoga konja s bijelom pjegom na čelu, zaur-lao je još žešće.

— Kakvoga prokletog konja! Zar ste poludjeli?

— Pa, vidio sam vas kako ga jašete prije nekoliko sati! — primijetio je bankar začuđeno.

Odjednom je Johnu Laddu sve bilo jasno. Dok se izležavao sa Suzy i lokao, netko je »radio« umjesto nje-ga, ali u svoju korist.

Kad već nije pronašao lopova, na-redio je preostalim ljudima da pro-češljaju okolicu i zaustave svakoga stranca koji jaše crnog pastuha s bi-jelom pjegom na čelu.

— Dovedite ga neozlijeđenog! — vikao je. — S njim ću se osobno ob-računati. Znat će on svoga boga!

Krenuo je na željezničku stanicu, gdje ga je čekao MacGuenn. Ugle-davši trgovca, Ladd ga uhvati za prsa, strese ga i jarosno urlikne:

— Govori, gade! Melji kako si me prevario!

MacGuenn je prestrašeno kolu-tao očima, borio se za dah i cvilio:

— Ali, ja... ja... kako bih vas mo-gao prevariti, gospodine Ladd? Pa godinama trgujemo!

— Ipak si to učinio, propalico! Gdje ti je crnoga bijelo da sam ti prodao stoku?

— Pa, rekli ste... ovaj... da se lju-di... drže za riječ, a stoka za rogove...

— Aha! Nemaš ugovora? Dakle, stoka je moja. Momci! Ulazite u va-gone i tjerajte stoku!

— Ali, ja, ja... ja sam je platio! Ja sam propao čovjek! Čujte, gospodi-ne Ladd, shvatite, imam svjedoke da ste sa mnom pregovarali.

— Kakve vražje svjedoke? — upi-ta začuđeno Ladd.

— Odmah ću ih pozvati! Potvrdit će da je moja ponuda bila najbolja i da ste, ovaj, ovaj, vi osobno... sa mnom pregovarali...

Doista, MacGueen je govorio isti-nu. To su potvrdili i trgovci, pa John Ladd više ništa nije razumio. Nije bio pijan ni lud da bi povjerovao ka-ko ima dvojnika.

— Čini se, gospodine Ladd, da smo žrtve prevare! — primijetio je prestrašeno trgovac.

Rančer se zbunjeno počeo po-glavi pa promrmlja:

— I meni se čini! No, ja za stoku nisam primio novac i stoka je i dalje moja!

— Ali, ja, ja sam vam platio, gos-podine Ladd! Uništiti ćete me! Oh, što ću, što ću? — cvilio je MacGuenn.

— Ne znam ja ništa — nastavljao je neumoljivo Ladd. — Morali ste o tome voditi računa, zar ne? Zar ja nisam uništen ako ostanem bez sto-ke i novca?

— Ali varalica vam je bio sličan kao jaje jajetu! I glas, pokret, stas, sve je bilo slično! — branio se trgo-vac očajnički.

— Plati stoku i onda je vozi! Ina-če... — zaprijetio je gnjevno John Ladd. — Uostalom, idem k šerifu! Prijavit ću vas zbog prevare...

— Zbog prevare? Ali ja, ja sam... prevaren! — promrmljao je MacGu-

enn i teturavim korakom krenuo za rančerom.

Stvar je završila tko što je šerif uzeo prijavu, proslijedio je gradskom sucu, a advokati jedne i druge strane nastojali su pobiti njihovo svjedočenje. Kako će se stvari dalje odvijati bilo je nejasno!

Obojica su bila oštećena. Savezni šerif James Miller je u »Dosje X« mogao mirne duše staviti priču o još jednoj prevari »varalice s tisuću lica«.

XVII

James Miller se vratio u Abilene pošto je prethodno svratio u Fort Worth. Saslušavši obje strane, trgovca MacGuenna i Johna Ladda, zaključio je da se čovjek kojeg proganja »vrti« oko Abilenea, Fort Wortha, Greenvillea, u krugu od stotinjak milja, i da ga treba tražiti na tom terenu.

Službeno pismo s opisom dotadašnjih slučajeva savezni šerif uputio je u New Orleans detektivskoj agenciji Pinkerton. Očekivao je odgovor, ali mu je bilo jasno da će to potrajati. Možda bi bilo najbolje da za nekoliko dana otputuje u New Orleans i pokuša zajednički riješiti tu stvar. Bit će to težak posao. Ali ako pronađu trag, onda će im biti mnogo lakše da povežu sve konce i napokon uhvate varalicu.

Štampa je mnogo pisala o tim slučajevima. Bombastični naslovi, pa čak i romani o podvizima »Fantoma Divljeg zapada«, kružili su gradovima. Događaj je poprimio velike razmjere. Savezni šerif primio je i oštro pismo od guvernera. Doduše, on je odobrio da se angažira Pinkerton, ali je od Jamesa Millera uporno tražio rezultate.

Savezni šerif se našao na stotinu muka. Lutao je okolicom, a onda je shvatio da sam čovjek ne može stati na kraj tako vještom varalici. Nakon toga je otputovao u New Orleans.

* * *

Marc Calistro, šef Pinkertonove agencije u New Orleansu, dobroćudni debeljko otromboljena lica i očica uraslih u salo, debelih usana i glave kako da je izrasla iz ramena, pažljivo je saslušao Jamesa Millera. Zatim se škrtro nasmiješio.

— Šerife — rekao je. — Cijenimo što ste nam, u ime guvernera, povjerili ovaj posao. Međutim, moram vas obavijestiti da to nije nimalo lak zalogaj. Istina, naši ljudi čine čuda i rješavaju nemoguće stvari, ali kad je riječ o tom prokletom fantomu, tada stvari stoje malo teže. — Na trenutak je zašutio, ovlažio debele usne vrhom jezika, kao da želi Millera impresionirati, a onda nastavio: — Kao što sam rekao, stvari ne teku glatko. Taj sam zadatak povjerio dvojici najboljih agenata...

— Ima li kakvih rezultata? — prekinu ga šerif.

— Odmah ću pogledati... Koliko znam, sudeći po izvještajima koje dobivam svaki dan...

Zašutio je i izvadio dosje. Prelistao ga je vlažeći stalno prste slinom i mičući usnama, a onda odmahnuo glavom.

— Evo, pogledajte i sami! Ovo su izvodi, odnosno isjecci iz novina koji govore o navodnim podvizima »fantoma Divljeg zapada«. Ili, kao što vi rekoste, »čovjeka s tisuću lica«... Ima tu, slažem se, izmišljenih priča. No bilo bi dobro da nam sami ispričate o njegovim podvizima...

Podigao je pogled očekujući reakciju. Kad je savezni šerif izvadio

svoj »Dosje X« i stavio ga na stol, zadovoljno je zaroktao:

— Znači, posjedujete neke podatke koji bi mogli ukazati na trag?

— Naravno — odvrati savezni šerif i škrtlo se nasmiješi. — Najprije mi kažite svoje mišljenje.

Šef agencije kimne.

— Dakle, sudeći po novinskim izvještajima, taj čovjek zaista sebi mnogo toga dopušta. Kakve samo prevare izvodi! No to je druga strana medalje. Moji su ljudi učinili korak dalje. Raspitivali su se, na osnovi vaše sugestije, tko je bio najbolji glumac u ovom kraju. Detektivi uvaženog Pinkertona pravi su majstori u prerusavanju, ali...

— Ni izdaleka kao čovjek kojeg tražim! — upadne mu u riječ savezni šerif.

— Imate pravo, šerife! — kimne glavom Marc Calistro. — U tome je majstor. Kad smo krenuli tim tragom, došli smo do stanovitoga Callaghana. To je nekadašnji vođa glumačke družine. Teško ga je, doduše, uhvatiti trijeznog jer je propao, a družina ga napustila. Ali, uspjeli smo zabilježiti ime nekog Billa Wheltona.

— Billa Wheltona?! — usklikne savezni šerif.

— Da, stari kaže da je on bio njegov najbolji najperspektivniji glumac. Ali propao je zbog neke djevojke i ona ga je prije tri godine otjerao iz družbe.

— Zbog čega?

— Propio se! A pijan čovjek ne može glumiti, šerife! Zaboravlja dijaloge.

— Mislite da je to čovjek kojeg tražimo?

Marc Calistro slegne ramenima.

— Doznali smo nešto veoma zanimljivo — zadovoljno se nasmijulji šef agencije. — No, možda bi bilo

bolje da ga posjetite i da se sami uvjerite kako stoje stvari.

— Kako to mislite?

— Pa, stari Callaghan je rekao nešto vrlo zanimljivo. Taj isti Whelton ga je posjetio prije mjesec dana i ostavio mu veću svotu novca kako bi mu pomogao da se izvuče iz blata. Navodno je dobio neko nasljedstvo, postao je bogat pa si može dopustiti taj luksuz. Štoviše, kupio je ranč i...

— Koji ranč? Gdje? — brzo ga prekine Miller.

— Polako, šerife! Idemo redom. Dakle, hvali se da se obogatio. U New Orleansu se zadržao neko vrijeme. Štoviše oženio se djevojkom odavde.

— Oženio se? — promrmlja začuđeno Miller.

— Da! Odveo je na ranč ovdašnju djevojku. Poštenu djevojku, šerife! Zove se Emma Lee! To bi bilo sve što smo doznali, šerife! Sve, ali vrlo važno. Čak bih rekao dovoljno.

Dok ga je slušao, James Miller se nije mogao oteti dojmu da je to trag koji mu je nedostajao. Kimnuo je i zadovoljno protrijao ruke. Ustane pa pruži ruku Calistru.

— Učinili ste mnogo, gospodine Calistro — reče. — Ostat ćemo i dalje u vezi. Samo mi recite gdje mogu naći tog Callaghana. I još nešto: kako da doznam nešto više o Emmi Lee?

— To nije teško, šerife! Stari stanuje u potkrovlju hotela »Corona«, a gospoda Ray, kod koje je radila Emma Lee, ima restoran u glavnoj ulici.

Zadovoljan onim što je doznao, savezni šerif se još jedanput zahvali šefu agencije i na odlasku reče:

— Kad se sve to završi, račun pošaljite guvernerovoj kancelariji!

— U redu šerife! Mnogo sreće. Bit ćemo u vezi. Kamo da vam šaljemo izvještaje?

Savezni šerif se zamisli. Ako dozna nove pojedinosti i nekako iščep-rka naziv ranča koji je kupio taj Whelton, bit će neprekidno na konju. Ako stigne nešto važno, presudno za potragu, neće biti u toku.

— Najbolje bi bilo da materijal pošaljete u kancelariju u Abileneu. Budem li na putu, moj će pomoćnik znati gdje me može naći.

Matt Collins, beskrupulozni bankar iz Emmeta, oduvijek je želio postati još bogatiji. Nije birao sredstva kad je posrijedi bio probitak i dobitak. Vješt i surov ubrzo je postao gospodar Emmeta.

Njegova je ruka posezala za kockarnicama i salunima u Fort Worthu, a noću je sanjao o »pohodu« na New Orleans. Govorilo se da druguje s banditima, a javna je tajna bila da je umiješan i u druge nečasne poslove. Ali tko da Collinsu dokaže sve gadosti koje je činio? Možda Lynna Cooper, koju je doveo u javnu kuću pošto je podlim spletkama doveo njezina oca do prosjačkog štapa? Ed Malone, kojeg je najprije upropastio načinivši od njega pijanca i propalicu, a zatim mu ponudio da za njega obavlja najprljavije poslove? Kako bi samo Ruth Taylor bila sretna da je više u krevetu ne pritišće njegova ogavna salasta mješina!

Pričalo se da je povezan s nekim ljudima iz guvernerove okoline. Da mu nitko ništa ne može, da vedri i oblači, a da ga savezni šerif ne dira jer ga dobro plaća.

To je, dakako, bila laž, ali je James Miller nije mogao opovrgnuti. Kad je počeo skupljati dokaze o njegovoj djelatnosti, nailazio je neprekidno na prepreke. No Miller nije

odustajao. Pažljivo je pratio što Collins radi. Sad je bio zabavljen tražanjem za varalicom pa je privremeno ostavio Collinsa na miru. Kad završi s čovjekom s tisuću lica, na red će doći čovjek čija je pojava i u prijatelja i neprijatelja izazivala odbojnost i strah.

Toga je dana Matt Collins bio na iglama. Prethodnog mu je dana predan brzojav neobičnog sadržaja. Zbog njega nije zaspao cijele noći, a ujutro je ustao s glavoboljom. Brzojav na njegovu stolu izazivao je u njemu nespokoјstvo, drhtavicu. Stoti ga je put čitao: »... pa vas obavještavamo u ime lorda Hillaryja, iz grofovije York, Engleska, da ste po oporuci svog djeda Johna Edmonda iz Beldasta naslijedili 100 000 funti. Ček na tu svotu, uz povrat takse i troškova, predat će vam Henry Krongold iz advokatske kancelarije Braća Norton...«

Zapanjujuća, nesvakidašnja vijest iz Engleske. Spoznaja da je imao djeda, možda čak nekog vojvodu ili lorda, bila je za njega iznenađujuća jer nikad nije doznao ni ime majke a kamoli oca. Napuhavao se zbog toga kao žabac, ali je bio dovoljno razborit, da tu vijest ne razglasi baš na sva zvana. Sumnjičav po prirodi, nije baš mnogo vjerovao tim papirima. Tek kad vidi ček... Bogatstvo će mu omogućiti da postane guverner, a onda...

Toga je dana stigao još jedan brzojav: »Dolazim popodnevnom kočijom iz Fort Wortha. H. Krongold.«

XVIII

Osobno je dočekaо kočiju što se zaustavila u oblaku prašine, kraj okupljene znatiželjne gomile. Posljednji je iz kočije izišao neki ču-

dan čovjek, nesvakidašnje obučen, visok, mršav, s cilindrom na glavi, sa štapom i torbom u ruci i monoklom na oku. Gadjiva izraza lica počeo je sa sebe stresati prašinu, a zatim je zapitao stranim naglaskom gdje je banka Matta Collinsa.

Čuvši pitanje, Collins skoči shvativši da je to čovjek kojeg čeka.

— Gospodin Korngold? — zapita.

Neznanac se okrene, stavi monokl na oko, odmjeri bankara od glave do pete i upita:

— Meni ste se obratili?

Bankar kimne i pruži ruku, ali je stranac ne prihvati pa bankar zbunjeno reče:

— Ja sam Matt Collins. Čujem da tražite mene.

— Da, tražim bankara Collinsa.

— Izvolite! Primio sam vaš brzojav. Izvolite u moju kancelariju.

— Molim vašu posjetnicu — zabrunda došljak.

— Posjetnicu? Čekajte, ovaj... čemu takve formalnosti? Ja sam Matt Collins. To vam može potvrditi svako dijete.

— Već po dužnosti sam sumnjičav čovjek.

U drugim bi ga okolnostima Collins poslao do vraga. No sad je bio med i mlijeko. Naklonio se.

— Razumijem vas, gospodine Korngold! Slažem se. Samo se tako mogu uspješno obaviti poslovi. Izvolite u moju kancelariju!

— U kancelariju? Pa zar vi ne vidite kako izgledam? Preporučite mi najprije najbolji hotel, pa kad se malo uredim, možemo poslovno razgovarati.

Bankar kimne i ispruži ruku.

— Ovuda, gospodine Korngold.

* * *

Prolazili su sati. Već se smračilo, a od Korngolda ni glasa. Bankar je

praskao od bijesa. još se nitko nije prema njemu tako odnosio. Što taj prokleti advokat misli? Zar da trpi to omalovažavanje?

Čekao je i čekao, pa napokon shvatio da toga dana neće obaviti posao. Ostala mu je još jedna noć bez sna, ali i nada da će, pošto dobi je ček, izjurići toga advokatića iz grada i pokazati mu tko je gazda.

XIX

Neznanac je stigao sljedećeg dana oko podneva, kad je Matt Collins već bio na rubu živčanog sloma. Kad ga je blagajnik najavio, urlikao je na njega:

— Što si zinuo, budalo! Uvedi ga!

Henry Korngold uđe u kancelariju uzdignuta nosa. Šmrcnuo je, pružio štap i umjesto pozdrava rekao:

— Otvorite prozor, gospodine Collins! Ovdje tako smrdi!

Najradije bi ga poslao do vraga, ali je ipak bio ponizan i odmah to učinio.

— Sad se već lakše diše. — rekao je došljak i podigao prst. Zatim je na stol stavio crnu torbu, odložio štap, skinuo cilindar i oprezno sjeo.

— Zacijelo ste od naše kancelarije obavješteni o nasljedstvu?

Matt Collins obliže usne i kimne. I Korngold kimne pa otvori torbu. Neko je vrijeme čeprkao po papiri-ma, skidajući pa stavljajući na oko monokl. Kad je našao traženi papir, počeo ga je čitati: »Ja, lord Edmond iz Belfasta, Irska, ostavljam pri punoj svijesti svu svoju pokretnu i nepokretnu imovinu svom unuku Mattu Collinsu, po majci lady Andrews, koja me nije slušala već je otišla s nekim probisvjetom kojem ni imena nisam znao. Od svoga prijatelja lorda Hillaryja tražim da se

pobrine za nasljedstvo, da pronade moga unuka i da mu preko Advokatske kancelarije Braća Norton preda ček na 100 000 funti...*

— Stotinu tisuća funti, gospodine Korngold! — zaprepašteno će bankar, shvativši da je riječ o krupnom novcu.

Advokat se nekako prezirno nasmiješi krajičkom usana pa reče:

— Da, gospodine Collins, mnogo je to novca. — Zatim savije poruku i opet je pažljivo stavi u torbu. Skine monokl, protrlja oči i zapilji se u bankara. — Sad je još samo potrebno da dokažete svoj identitet, gospodine Collins. Zna, ček se ne može predati kome god. Moram biti siguran da dolazi u prave ruke.

— Ident... ovaj, mislite dokumente, gospodine Korngold?

— Bankar se već pobojavao da će morati predložiti i druge dokumente koji potvrđuju da je on unuk onoga Edmonda iz Engleske.

— Jest, svaka čast, ali posao je posao. — Advokat prekriži ruke dok je Collins prevrtao spise u sefu. Napokon je pronašao ono što je tražio, podigao papir i zapitao:

— Hoće li ovo odgovarati?

Dok je Korngold čitao, Collins je drhtao kao šiba na vodi. Očice su mu igrale, usne su mu se sušile, a lakomost je upravo izvirivala iz dubine njegove duše.

— Bit će dovoljno — primijeti advokat.

Zapazio je promjenu na bankarevu licu. Iz njegova je bića izbijala lakomost, nije znao kamo bi s rukama. Bio je u groznici pohlepe.

— Kad je tako — nastavio je advokat — da obavimo još neke stvari prije nego što vam predam ček. Trebam dva svjedoka... da potpisima potvrde da ste primili nasljedstvo.

Bankar obriše znoj s čela i pozove dvojicu ljudi iz kancelarije. Udoše bojažljivo i pogledaše stranca koji se dojmio možda čak i odbojnije nego gazda.

— Kad završimo ove formalnosti, gospodine Korngold, vi ste moj gost... — reče bankar ulagujući se.

— Bojim se da neću imati vremena — ledenim glasom odbije advokat iz Londona i pogleda na sat. — Još mi je malo vremena preostalo.

Držeći ček u rukama, Collins još nije vjerovao da je to zbilja, da je bogatiji.

— A sad, gospodine, prije nego što krenem, da načinimo obračun — nastavi advokat službenim glasom.

— Obračun? — ponovi začuđeni bankar.

Korngold mu pruži neke papire.

— Ovo su naši troškovi — advokat će čvrsto.

— Dakako, kakako, da vidimo...oh, 15 000 dolara...?

— Toliko vrijede naše usluge, gospodine Collins. Ali što je to prema svoti koju ste dobili?

— Imate pravo, odmah ću narediti blagajniku da vam isplati svotu.

— Izišao je iz kancelarije. Advokat mirno stavi papire u torbu. Nasmiješio se i čekao da se pojavi Collins.

— Izvolite na blagajnu — rekao je bankar kad se vratio.

Advokat je mirno brojio 15 000 dolara, izvadio sat, stavio cilindar na glavu i rekao:

— Sad će moja kočija. — Naklonio se. — Advokatska kancelarija Braća Norton stoji vam na usluzi, gospodine.

XX

Priču o lažnom advokatu iz Engleske i Mattu Collinsu iz Emmeta

savezni šerif je čuo usput, pošto je oputovao iz New Orleansa i ondje doznao neke podatke o Billu Wheltonu. Doduše, stari Callaghan nije znao gdje se nalazi taj Whelton ali je od mame Ray Miller doznao nove pojedinosti.

Dok je on putovao u Emmet, na put je krenuo i agent John Buchanan. Približavali su se istom cilju, ali je Miller morao usput posvršavati neke druge poslove i o svemu obavijestiti guvernera.

* * *

Dok se nad rančem »Emme Lee« nadvijala oluja, Bill Whelton se vratio i ustanovio da se Emma ne osjeća dobro. Odmah je ušao u njezinu sobu i ugledao je kako leži u postelji, lica blijeda i izdužena. U protekla tri dana mnogo se promijenila. Kad ga je ugledala, sretno se osmjehnula i ispružila ruke u znak doborodošlice. Zagrlio ju je, nježno poljubio i prošaputao:

— Oh, tako sam bio zabrinut kad mi je stari rekao...

— Nemoj me, Bille, ostavljati tako dugo samu — prošaptala je Emma i privila se uz njega.

— Što je rekao liječnik, draga? Da li si opasno bolesna? Zašto mi nisi javila?

— Zašto ti nisam javila? — gorko se nasmiješila Emma. — A znam li ja uopće tvoje putove? Odlaziš kad hoćeš, vraćaš se... opet odlaziš...

— Oprosti, pogriješio sam. Više neću. Nisi mi odgovorila kako se osjećaš.

— Oh, Bille — ona će kroz suze — divno se osjećam. Kao i svaka žena koja će postati majka.

Gledao ju je kao da ne vjeruje, a zatim promrmljao:

— Hoćeš reći...?

— Da, dragi, bit ćeš otac. I zato se tako slabo osjećam. No to će proći...

— Emma, pa to je najradosniji dan u mojem životu!

Ponovo ju je zagrlio i nježno joj tepao, tako da nisu čuli kucanje na vratima. Tek kad se nadglednik nakašljao, Bill pogleda prema vratima i veselo reče:

— Stari, veseli se! Postat ću otac!

— Nije ni čekao da mu Walt kaže zbog čega je došao. — Ovo se mora proslaviti! Emmi, dušo, bi li te smetalo da se momci malo provedu?

— Oh, zašto bi mi smetalo?

— Dobro, stari, nabavi viskija. Što si se ukočio?

Walt Cutler se zbunjeno nasmiješi, zavrti šešir u rukama, pa stisne Billu ruku.

— Čestitam, gazda... sretan sam zbog vas, gospodo... Ali, gazda, ovdje je neki čovjek. Htio bi s vama porazgovarati.

— Što hoće? — zapita iznenadeno Bill. Njihov je ranč bio na osami i rijetko bi tko navraćao k njima. Ipak je Bill udario Walta po plećima i rekao: — Pa uvedi ga. Zašto da i s njim ne podijelimo veselje? Što želi?

Walt slegne ramenima.

— Čudan neki tip, gazda. Uostalom, vidjet ćete...

Uskoro se na vratima pojavio John Buchanan. Njegovo mjesečasto okruglo lice, sad znojno od vrućine, dobroćudno se namreška.

— Gospodin Whelton?

— Da, s kime imam čast?

— John Buchanan, geolog i geometar. Došao sam na ovaj teren, pa kako u blizini nema nijednoga ranča, mislio sam...

Bill u nedoumici pogleda Emmu, a ona kimne.

— Bit će mi drago, gospodine Buchanan — odvrati Bill. Promatrao je došljaka, ali nije zapazio ničega lošeg u tom dobroćudnom os-

mjehu. Pred njim je stajao ugojeni muškarac srednjih godina, pomalo kicoški obučen za putovanje ovim krajem, s malim ufitiljenim brčićima.

— Supruga mi je bolesna, ali razgovarat ćemo u uredu! Izvolite!

Odveo je neobičnoga i nenadnog posjetioca u ured. U nj se često zatvarao. Ostajao bi ondje poduže i Emma mu je prigovarala zanimajući se što tamo radi tako dugo.

Bila je to lijepo uređena soba. Pisaći stol, dva naslonjača, ormarić, divan i stolić na kojem se nalazila kutija s cigarama.

Kad je Buchanan sjeo i othuknuo olakšano, Bill pride ormaru u kojem je držao viski. Upita preko ramena:

— Želite li jači ili slabiji, gospodine Buchanan?

— Jači! — Pinkertonov agent obliže usta i pažljivo počne promatrati domaćina. Činio je to temeljito, znački. Kad je Bill donio piće i sjeo u naslonjač, John Buchanan pročisti grlo i reče:

— Radim za vladu. Južni dio vašeg imanja je brdovit?

— Da, samo kamenje. Ono mi služi kao prirodna ograda za moja stada. U podnožju planine nalazi se i nekoliko izvora.

— Gle, gle! Tko bi rekao? — rekao je Buchanan i brzo ispio pola čašice viskija.

Izbjegavao je Billov pogled. To uvjeri Billa da je stari Walt imao pravo: čudan čovjek. Došljak je, dođuše, izgledao kao geolog, ali se Billu nije dopadao njegov pogled. Ljudi koji čovjeka ne gledaju u oči dok s njim razgovaraju nisu dobri ljudi. To je čuo bezbroj puta, a i sam se u to uvjerio.

— Kažete da ste geolog, odnosno geometar? — upita Bill polako i oprezno.

— Da, pogodili ste! — odgovori promuklim glasom Buchanan. — Rekoh, volio bih malo pogledati te planine. Znate, priča se da ovdje ima tragova željezne rude. S obzirom na to da je vlada zainteresirana, i da biste vi od toga, naravno, ako se to utvrdi, mogli imati koristi, došao sam da porazgovaramo.

— To je lijepo od vas, gospodine — oprezno i polako promrmlja Bill i jedva vidljivo se nasmiješi. — Ali bojim se da neće biti osobitog uspjeha. Ja sam mnogo puta prolazio tim krajem, ali nisam ništa slično vidio. Bojim se da ste nasjeli glasinama.

— Može biti, može biti — procijedi Buchanan i odloži čašu.

— Još jednu?

— Oh, ne! Za danas je dosta.

Ustao je, pažljivo promatrao Billa, a onda nastavio:

— Dakle, upoznali smo se i... nadam se da nećete imati ništa protiv mojih istraživanja.

Bill Whelton se dobroćudno nasmiješi i raširi ruke.

— Ma, ne! Samo izvolite! Svratite ponekad.

— Držim vas za riječ, gospodine. Bilo mi je drago! Pozdrav vašoj šarmantnoj supruzi.

Okrenuo se i pošao prema izlazu. Iza njega je ostalo nešto ledeno, zagonetno i Bill je još dugo gledao kroz prozor sve dok se Buchanan nije udaljio s ranča.

Tako zamišljenog našla ga i Emma. Lagano mu je dodirnula rame i upitala:

— Zbog čega je došao?

On joj ukratko ispriča, da bi na kraju zaključio:

— Čudan neki čovjek. Sve mi se čini da nije došao zbog toga.

— Da, izgleda odbojno. No, pustimo tog, tog... kako se ono zove? Ah, nije važno.

Nježno ga je prihvatila ispod ruke i povelala prema izlazu.

Dan je bio na izmaku. Sunce je polako zalazilo i rumenim zracima obasjavalo preriju. U krošnjama stabala pleo se grimiz. Sunce je tonulo, ostavljajući iza sebe svježinu i miris skore zime.

— Divno je, zar ne, dragi?

Zamišljeno su gledali ljepotu prirode pred svojim očima. Prvi put nakon njenog dolaska na ranč sve je bilo tako lijepo.

Odnekud se iznenada začula pjesma. Postajala je sve glasnija. Povremeni vrisak bio je znak da se kauboji vraćaju na ranč.

— Momci se vesele! — tihim će glasom Bill.

— Da. Dobri su to momci, zar ne?

— Da, nisu loši — odgovorio je zamišljeno Bill i uveo je u kuću, jer je s planine puhnuo hladan vjetar.

* * *

— Gazda! Onaj vaš jučerašnji gost razgledava naš ranč — primijetio je sutradan Walt Curler. — Ima dalekozor i stalno promatra kuću umjesto da traži to proketo željezo. Ako mene pitate, ne dopada mi se njegova njuška.

— Ni meni, Walte — procijedi Bill i zamišljeno se zagleda prema obližnjem brijegu, s kojeg bi se povremeno zapažao bljesak stakala na dalekozoru Johna Buchanana.

— Dao bih ruku u vatru da to nisu čista posla — nastavi nadglednik.

Bill Whelton slegne ramenima.

— Zaboga, ne mogu ga otjerati. Neka njuška. Uostalom, da mi je znati što traži ako ne traži rudu.

— Ako se slažete, ja bih njega malo pritegnuo! Momci su se zaželjeli promjene.

Bill odmahne rukom. Neko je vrijeme razmišljao, a onda se obrati Curleru glasno, tako da ga je mogla čuti Emma koja se tog trenutka pojavila na verandi.

— Sutra pripremi najbliže stado za prodaju! Odjahat ću nešto ranije. Naći ćemo se u Floyd Wellsu. Vrijedi?

— U redu, gazda! — promrmlja Walt i pođe za svojim poslom.

Sa smiješkom na usnama Bill priđe Emmi i nježno je zagrlji.

— Morala bi se što više odmarati draga — prekori je. — Kad dolazi liječnik?

— Oh, sasvim se dobro osjećam! — zadovoljno će Emma. — Taj zrak je doista divan, zar ne, Bille? Ah, liječnik... Ne znam.

Pitao se da li ga je čula kad je Waltu naredio da skupi stado za prodaju. Jučer joj je obećao da je više neće ostavljati samu. No promijenio je plan. Odlučio je da skine i tu brigu s vrata.

Oklijevajući, dok su zagrljeni ulazili u kuću, primijeti:

— Čula si da sutra odlazim u Floyd Wells?

— Da! — trpkim će i nezadovoljnim glasom Emma i ljutito iskrivi usta. — A obećao si...

— Da ti objasnim, draga! Ovo stado moramo prodati da bismo zimi imali dovoljno sijena za prehranu ostale stoke. Ljeto je bilo dobro, a i dio jeseni, i stoka se udebljala. Sad se može postići najbolja cijena.

— Znam, ali...

— Samo još ovaj put, a onda ću ti se potpuno posvetiti. Obećavam!

Saljivo je podigao u zrak dva prsta kao da se zaklinje. Kao i uvijek, Emma je bila razoružana. Nije mu jednostavno mogla protusloviti, premda je bila nezadovoljna njegovom odlukom.

XXI

Da li je to bio nagon, slutnja ili nešto drugo, to James Miller nikad neće doznati. Dok se raspitivao za ranč »Emma Lee«, put ga je doveo do najbližega grada, do Floyd Wellsa. Ondje se trebao, kako su mu javili iz detektivske agencije Allena Pinkertona u New Orleansu, sastati s agentom Johnom Buchananom.

Umjesto da se sretne s njim, primio je poruku da ga pričekaj: »Čekajte me, pa ćemo zajednički u akciju.«

Pisamce nije ništa objašnjavalo, pa je savezni šerif pomislio da će mu dobro doći dan-dva odmora. Po običaju je svratio u šerifovu kancelariju. Bila je bijedna kao i sve druge: zemljani nepočišćeni pod, prljava posuda za kavu na isto tako dozlaboga prljavoj peći.

Šerif Bobby Kidwell nije izgledao kao osoba povjerenja.

Bio je visok, mršav, dugih ruku kao u čimpanze, razrokih očiju i šiljaste, istaknute brade. Kad ga je ugledao na vratima, nije ni ustao da ga pozdravi. Pogledao ga je mračnim pogledom i neljubazno promrsio:

— Što je sad opet? Hej, otkud si dojedrio? Ti nisi iz ovoga kraja.— Nisam — promrmlja James Miller.

Stajao je i gledao toga neljubaznog dugajliju i pitao se da li je taj čovjek uopće sposoban da se brine o gradu kao što je Floyd Wells.

Tog trenutka, kad se već spremao prigovoriti takvom šerifovom ponašanju, u kancelariju je poput vjetra uletio šerifov pomoćnik. Da nije bio mlad, moglo bi se reći da su rođena braća. Bili su slični gotovo kao jaje jajetu.

— Brate! — uskliknuo je on zadivljenim glasom. — U gradu je savezni šerif!

— Savezni šerif?! — ponovi Kidwell. — Samo nam je još to trebalo! Gdje je?

— Pred vama, šerife! — izusti sa zadovoljstvom Miller opazivši kako su raskolačili oči.

Svratio je u kancelariju da upita ima li novosti, ali je sad odustao. Okrenuo se i pošao prema izlazu, dok su oni gledali za njim.

— Kamo ćete, šerife? Oprostite! Mi, ja, ovaj...

Zalupio je treskom vrata i punim plućima udahnuo svjež zrak. Koraćao je nogostupom. Začuo je iza sebe toptanje čizama i zveckanje mamuzama, ali se nije okrenuo. Zauštavio se u prvom salunu i naručio viski.

— Molim vas da mi oprostite! — reče netko iza njegovih leđa poniznim glasom. Okrenuo se i spazio dugajliju, pa odgovorio:

— Nije važno. Bilo pa prošlo.

— Željeli ste sa mnom razgovarati? — upita mucajući predstavnik zakona.

— Ja? Ni govora. Pustite me da u miru popijem piće.

Nije volio ljude poput Bobbyja Kidwella.

*

Stigavši u Floyd Wells, Bill Whelton najprije zaustavi konja pred bankom. Kad je ušao, svi se pomaknuše da mu naprave mjesta. Blagajnik je brojio novac. Za trenutak je zastao u poslu, a onda se ljubazno nasmiješi:

— Odmah ću obavjestiti gazdu da ste stigli.

Ne čekajući da se otvore vrata vlasnika banke, Whelton uđe u njegovu kancelariju.

— O, to ste vi gospodine Whelton! Izvolite! Stojim vam na raspolaganju.

Treptao je malim očicama, trljao zadovoljno ruke i pokazao mu da sjedne. Bill posluša. Odbivši zatim ponudu da popije viski, pročisti grlo i upita:

— Da li ste izvršili moj nalog?

— Da. Jesam, jesam, gospodine Whelton. Budite bez brige. Poslao sam potrebnu dokumentaciju banci braće Ross u New Orlandu. Vaša cijenjena supruga može raspolagati svim novcem.

— Dobro — zadovoljno će Bill. — Sprema se u veliku kupnju. Ja je ne mogu pratiti iz poslovnih razloga.

— Želite li još nešto? — zapita bankar.

Bill je već bio ustao. Okrenuo se sad i kao da se sjetio, udario se rukom po čelu.

— Trebao bih poveću svotu novca — reče. — Možete li mi je osigurati, gospodine Gordon?

— Naravno! Koliko?

— Najmanje stotinu tisuća dolara.

— Hm, mnogo, ali... za vas ćemo naći tu svotu. Stojim vam na usluzi. Danas je stigla pošiljka novca... vjerujem da ću skupiti...

Ispratio ga je do vrata, uslužno se klanjajući.

— Kad vam treba taj novac? — zapitao je.

— Obavijestit ću vas na vrijeme — odgovori kratko Welton i zatvori vrata za sobom.

XXII

Steven Gordon je bio miran, srednjovječan čovjek. Jedan od rijetkih koji su do bogatstva došli teškim i

marljivim radom. Doduše, banka je naslijedio od oca, ali deset tisuća dolara, s koliko je počeo, nije bilo ništa u usporedbi s konkurencijom.

Ulažući novac u sigurne poslove, s pristojnim kamatama, brzo je stekao bogatstvo i ugled poštenog bankara. Zato je imao mnogo mušterija, premda je u gradu poslovala još jedna banka.

Tog je dana imao mnogo posla. Kad su službenici izišli iz prostorija, pošto im je isteklo radno vrijeme, izišao je samo na trenutak da nešto pojede.

Živio je usamljeno, skromno. Često se pitao kome da ostavi svoje bogatstvo. Nije imao bliže ni dalje rodbine, osim veoma sposobnog sekretara, mladića iz pristojne, ali siromašne obitelji. Radio je kod njega već dvije godine. Dobro se uveo u poslove i nije mu bilo žao novca koji je davao za njegovo školovanje u New Orleansu.

Da, Mac Crosby je doista bio vrijedan povjerenja.

Kad je izlazio iz kancelarije, našao ga je zabavljenog nekim računima.

— Mac! Zašto mi se ne pridružiš na ručku? Nastavit ćeš sutra...

— Ne bih, gospodine... držim se one izreke: što možeš danas, ne ostavljaj za sutra.

Gordon se zadovoljno nasmiješi i potapša ga po ramenu.

— Tako je, tako je, Mac! Narod je mudar, pa se valja držati tih mudrih riječi.

Dok je koračao nogostupom, ponovo mu je na um pala pomisao da ga imenuje nasljednikom.

* * *

Dok je Steve Gordon bio na ručku i uživao u boci vina koje je vlasnik

hotela dobio samo za dobre goste, Mac Crosby je marljivo radio. Kad je začuo otvaranje vrata, pomislio da se vraća vlasnik i još marljivije prione poslu.

— Dobar dan, gospodine Gordon! Baš završavam. Kakav je bio ručak?

Okrenuo se i na vratima ugledao stranca, obučena u crno, dobro skrojeno i elegantno odjelo, u šeširu crne goje, s kravatom oko vrata i u košulji bijeloj poput snijega.

Crosby ustane i krene mu u susret, pa ga smiješeći se upita:

— Izvolite! Što želite?

— Što, gospodin Gordon nije u svojoj kancelariji? — zapitao je ne obazirući se na mladićevu ljubaznu dobro došlicu.

— Svakog časa se mora vratiti, gospodine...

— Zovem se Dick Cookie, iz New Orleansa! Kažete da će se svakog časa vratiti?

— Jest — odgovori mladić i pogleda na sat.

— Pričekat ću ga! — reče hladnim glasom čudan stranac.

— Moguli vam pomoći? — opet se uslužno javi Mac Crosby.

Neznanac samo odmahne rukom.

Tog trenutka na vratima se pojavio Gordon, začuđeno odmjeri došljaka, znatizeljno podigao obrve i zapitao Maca:

— Da li me tko tražio?

— Samo ovaj gospodin.

Vlasnik banke se okrene i nasmiješi.

— Izvolite! Ja sam Steve Gordon, vlasnik banke! Stojim vam na usluzi.

— Možemo li razgovarati u vašoj kancelariji? — trpkim i promuklim glasom upita stranac.

Steve Gordon upitno pogleda Maca, a zatim pođe prema kancelariji.

— Znate, već smo zatvorili. No, ako je nešto važno, saslušat ću vas! — reče preko ramena Gordon i otvori vrata da propusti stranca. Pokazao mu je naslonjač, sjeo za pisajući stol i zapucketao prstima. — Izvolite! Slušam vas!

Stranac nehajno sjedne, prekriži noge i pogleda bankara.

— Danas ste primili stanovitu pošiljku novca, zar ne?

Bila je to više tvrdnja nego pitanje. Steve Gordon ga začuđeno pogleda. Osim njega i Maca nitko nije znao što se nalazilo u kovčegu koji je tog jutra dovezen poštanskom kočijom iz New Orleansa.

— Kako to mislite? — upita oprezno bankar.

Bilo je na tom čovjeku nešto što mu se nije dopadalo. Iz njega je izbijala čudna i odbojna hladnoća. To crno odjelo, šešir nabijen na oči, izazvaše u Stevea Gordona sumnjičavost.

— Zašto vas to zanima? — ponovi pitanje.

Stranac se resko nasmiješi, ustane i izvuče iz džepa lisnicu. Pročepka po njoj, a zatim pred bankara stavi posjetnicu.

Gordon je pročitao, skine naočale i zbunjeno upita:

— Nije mi jasno što želite od mene, šerife.

— Bit će vam jasno ako vam kažem da su novčanice, koje ste danas primili, čisti falsifikat! Čuli ste valjda da se tiskaju u velikom broju i raspačavaju u udaljenim gradovima. Imam naređenje guvernera Smitha da pregledam svaku banknotu i da one koje su falsificirane izdvojim.

— Ali, ja... nisam ništa opazio, gospodine Cookie.

— Dakako da niste — nasmiješi se mračno tobožnji savezni šerif. — No stručnjak sam za te stvari i zato sam angažiran u toj istrazi. Te lažne novčanice, gospodine Gordon, moramo povući iz opticaja. Krivce, kojima smo na tragu, privest ćemo zasluženoj kazni. Nadam se da ćete sa mnom surađivati.

— Oh, naravno, naravno! — poskoči bankar sa stolice.

Hvala bodu, pomislio je, što je došao savezni šerif da ga riješi tog novca. Da ga je pustio u promet, izgubio bi povjerenje klijenata, a to se nipošto ne smije dogoditi.

— Otvorite blagajnu da vidim taj novac! — naredi Dick Cookie i mirno pripali cigaru. Bankar posluša. Pođe prema blagajni, otvori je pa se okrene.

Okrene se i stranac. Učinio je to brzo, jer se na vratima pojavio Mac Crosby. Strancu na licu zatitra jedva vidljiv ožiljak.

— Oh, oprostite, gospodine... Cookie. Nije li ono ispred banke bio vaš konj? Mislim, pastuh crne boje, s bijelom pjegom na čelu?

— Da — promrmlja upitani. — O čemu je riječ?

— Pa, ovaj, kako da kažem... Čini mi se da je ukraden. Malo prije, dok ste bili, ovaj...

— Što? Ukraden je?

— Čini mi se. Oprostite, smatrao sam da vam to moram javiti — zbunjeno će Crosby, pa iziđe i polako zatvori vrata.

Dick Cookie je neko vrijeme neodlučno stajao. Onda se nasmiješi, obrati se bankaru i mahne rukom.

— Nije važno! Uhvatit ću konjokradicu. Dakle, istresite te banknote! Bankar posluša.

* * *

Jamesu Milleru se činilo da ga je iznenada ošinuo grom kad je, šetajući gradom, ispred banke ugledao pastuha s bijelom pjegom na čelu i po nogama. Nije mogao vjerovati očima. Dogodilo se to iznenada. No mogolo je biti još sličnih konja. Zašto bi se u gradu morao zbog toga nalaziti čovjek kojeg je tražio već više od tri godine?

Onda ugleda nekog odrpanca kako polako prilazi konju. Zatim kako se oprezno ogledava i pokušava ga zajahati. Pastuh se najprije propeo i zarzao. Kad se odrpani čovjek vinuo u sedlo, konj se naglo dao u galop. No ubrzo se naglo zaustavio i jahač se našao u prašini.

Potrčavši prema njemu, savezni šerif je najprije umirio konja. Zatim je odrpanca uhvatio za vrat i bijesno ga prodrmao.

— Znači, kradeš?! I nemoj reći da te nisam uhvatio na djelu — prijeteći će šerif, pa odvede konja i odrpanca prema banci Stevea Gordona.

Odrpanac je cvilio, molio šerifa da ga pusti, pa savezni šerif napokon shvati da to nije čovjek kojeg traži. Bio je nizak, sitan i jadan. Neki jadnik s kojim nije želio imati posla. Strogo ga je pogledao.

— Ako te još vidim u gradu, nadriľao si! — zaprijetio mu je.

— Oh, bježim odmah! Hvala, hvala, gospodine!

Otprativši konjokradicu, James Miller priveže opet pastuha za ogradu. Zastane i duboko se zamisli. Možda je čovjek kojeg traži u banci. Zašto bi inače baš ispred nje ostavio konja? Nije mogao vjerovati sam sebi da bi se tako lako dočepao »čovjeka s tisuću lica«.

Već se spremio da ode, a onda se predomisli. U tom trenutku na vratima je ugledao Maca Crosbyja. Kimnuo mu je glavom i rekao:

— Baš je neki odrpanac htio ukrasti konja.

— Vidio sam i obavijestio vlasnika — odgovori Crosby.

— Gdje je vlasnik?

— U banci, gospodine. Razgovara sa šefom.

James Miller začuđeno podigne obrve. Znači li to...? Ne, nikako nije vjerovao da bi se u pola bijelog dana netko odlučio na pljačku.

Uspne se na nogostup, pa pride Macu Crosbyju. Pokaže mu značku saveznog šerifa i hladnim glasom naredi:

— Vodite me k šefu!

Mac Crosby uslužno otvori vrata, uvažavajući šerifsku značku. Prešli su ogradu što je dijelila službenike od stranaka i krenuli prema vratima Stevea Gordona.

Ovdje šerif pokretom ruke zaustavi Crosbyja. Podigne opasač i namjesti kolt tako da mu je bio nadohvat ruke. Onda odlučno, bez kućanja, uđe u kancelariju.

Osjećao je čudnu drhtavicu koja mu je vlažila dlanove i sušila usta. Da li će se napokon dočepati čovjeka kojega je progonio tri godine?

Obojica su bila okrenuta leđima. Prvi se okrenuo Gordon. Opazivši saveznog šerifa, zbunjeno se nasmiješi.

Dick Cookie bio je zabavljen slaganjem novčanica, koje je odvajao jednu od druge. Kad su se otvorila vrata, pomislio je na službenika koji ga je odveo Gordonu, pa je i dalje slažući banknote mrmljao:

— Evo i ova, i ova novčanica, to su čisti falsifikati. Gle, pa i ova!

James Miller shvati da prekida čudan posao, ali odmah ocijeni tko

je Gordon. Stranac, što je bio okrenut leđima, tek se nakon toga okrene.

U djeliću sekunde James Miller zapazi na njegovu licu jedva vidljivu brazgotinu i začuđen izraz. Izvuče kolt i zagrmi:

— Ni makac! Ruke gore!

Steve Gordon razjapi usta od iznenađenja, pomislivši da je pljačka.

Zbunjivala ga je šerifska značka i čudna podudarnost da se dva savezna šerifa nalaze u njegovoj kancelariji. Tko je pravi? Da li ovaj što pregledava novac ili...?

Poslušno digne ruke. No stranac umjesto da poslušna, naglo se zakloni iza Gordona, izvadi derringer i mirnim, ledenim glasom zaprijeti:

— Propustite me! Inače ću biti prisiljen da ga ubijem!

Bankar Gordon, koji ništa nije shvaćao, tresao se kao šiba na vodi.

— Ali šerife! Što to radite?

Ukočio se od straha. Tobožnji šerif ga je kao lutku gurao ispred sebe i krčio si prolaz prema vratima, usput mu šapćući u uho:

— Budite mirni i ništa vam se neće dogoditi!

James Miller bio je iznenađen kao nikad u životu. Sad je bio siguran da je to čovjek kojeg traži. Zaklonjen iza bankara, tobožnji šerif je prijeteći držao derringer uperen u Gordona i ponavljao:

— Pustite me da izidem i ništa vam se neće dogoditi! Ne želim da ubijam osim ako me ne prisilite!

Savezni šerif podigne ruke i kimne glavom.

— Dobro! Zanima me kako ćete pobjeći iz grada. Pješice?

Shvativši da savezni šerif misli na konja kojeg mu je upravo, kako je doznao, ukrao neki konjokradica,

samo se trgne i na trenutak zastane. Zatim svom snagom gurne Gordona prema izlazu.

Već je silazio niza stube koje su od blagajne vodile prema prostoriji za stranke. Kretao se natraške. Ne poznavajući prostoriju, spotakne se o posljednju prepreku, no zadrži se na nogama i prigušeno opsuje. Ugledavši šerifa kako ga prati pogledom, smiješeći se zareži:

— Držite i dalje ruke u zraku, šerife! Inače...

Prijetnja je ostala u zraku. Začuo se hitac. Odjeknuo je poput groma u zatvorenoj prostoriji. Dick Cookie bolno uzvikne. Njegov stisak popusti i Gordon klone kao stara vreća pa ostane ležati na podu.

Zbunjen i preplašen, držeći objema rukama kolt, Mac Crosby je sklopio oči i pokušao ponovo opaliti, ne gađajući metu.

Nije bilo potrebno. Na strančevim se prsima pokazala krvava mrlja, koja se sve više širila. Ruka u kojoj je držao derringer klone.

Kad je šerif potrčao da iskoristi tu okolnost, stranac je brzo ustao, pojurio prema vratima, otvorio ih i zazviždao posebnim, čudnim zviždukom, kakav savezni šerif nije čuo nikad dotad.

Pastuh privezan za ogradu javi se rzanjem i propne se. Kad je James Miller stigao do izlaza, vidio je stranca kako stenjući uzjahuje. Osjetivši na leđima vlasnika životinja brzo pojuri niz prašnu ulicu.

Savezni šerif bijesno baci šešir u prašinu i opsuje. Bez konja, a nijednog nije bilo na vidiku, nije ga mogao progoniti. Tješila ga je okolnost što je Whelton ranjen. Kad je iza se-

be začuo Maca Crosbyja kako drhtavim glasom pita što se dogodilo, odbrusi:

— Zaveži, mali! Radije pogledaj što je s gazdom.

Da potrči do prvog saluna iza ugla? Tamo je uvijek bilo nekoliko konja. Ne! To mu nije dopuštalo dostojanstvo. Nije smio gubiti vrijeme. Prokune neopreznost i pođe ulicom u potragu za konjem.

* * *

Put je bio jasan, kao što se jasno u prašini vidio krvavi trag. Slijedio ga je svjestan da u crnom pastuhu ima dovoljno snage da se izgubi i da njegova nastojanja propadnu u vodu.

Opazio je da trag vodi prema jugu, po svoj prilici k ranču »Emma Lee«. Iskustvo mu je govorilo da ranjenici što bježe pred potjerom najčešće traže siguran brlog gdje bi mirno zaliječili rane. U slučaju »čovjeka s tisuću lica« to je mogao biti samo ranč i Bill Whelton je jahao onamo.

Učinilo mu se da konj malakše ili ga je jahač potjerao kasom da ublaži bolove.

Dan je bio na izmaku. James Miller se morao potruditi da ga stigne prije mraka. Ne uspije li, mogao ga je lako izgubiti i sve bi propalo.

Stisnutih usana pažljivo je pratio tragove krvi i zabrinuto pogledavao sunce koje se sve više približavalo horizontu.

Onda je ugledao crnog pastuha na omanjem brežuljku. Čudnim je tužnim glasom rzao. Kao da ga nešto boli, barem se tako učinilo šerifu.

Zaustavio je konja i krenuo pješice, svjestan da mu Bill Whelton, koji je zacijelo teško ranjen, može pri-

rediti ponovo neugodno iznenađenje. Vukovi su najopasniji kad im je duša na jeziku. Zato se polako prikradao kroz šiblje

Konj je i dalje rzao, toptao nerвозno nogama, saginjao njušku i dodirivao crno klupko pred svojim nogama.

Kad je šerif razmaknuo šiblje držeći u ruci kolt pripravan da svakog trenutka opali, začuo je stenjanje, a zatim miran glas:

— Pridite, šerife! Nisam naoružan. Mislim da sam gotov.

Nije vjerovao čovjeku koji mu je zadao toliko jada. Oprezno mu je prišao. Onda je shvatio da se ispred njega nalazi čovjek na samrti.

Krvava mrlja mu se već raširila po prsima. Teško je disao, a okrajci usana bili su puni krvi.

— Znao sam da će se to jednog dana dogoditi, šerife! — čuo je tih glas.

— Vi ste Bill Whelton, zar ne? — upita savezni šerif.

— A vi James Miller, savezni šerif? Sjećate se? Sreli smo se, zar ne? Tamo, na rijeci Shelli.

— Da. Hvala vam što ste me onda spasili. Tada nisam znao da će naš ponovni susret ovako izgledati. Zadržali ste mi mnogo muke, Bille.

— Pa, sad me imate, zar ne? — gorko će Whelton.

Umjesto da odgovori, šerif rastrga košulju da pogleda ranu.

— Da vidim može li se što učiniti.

Rana je bila smrtonosna. Bill je povremeno kašljucao i teško disao.

— Sa mnom je gotovo! Hvala, ali nemojte se truditi! — krkljao je. — Na žalost, moja se posljednja uloga bliži kraju. Žao mi je — nastavljao je polako, isprekidanim glasom —

što će Emma saznati čime sam se bavio. Ona je moja žena...

— Morali ste na to prije misliti, Whelton.

— Oh, morao sam! To je bilo jače od mene. Znao sam se bavio, zar ne? Bilo je zadovoljstvo osvetiti se glupim ljudima, vjerujte...

— Vjerujem, ali ne razumijem! Nije bilo pošteno. Bilo je protuzakonito! — primijeti James Miller, klečeći nad njim da bi ga podigao i olakšao mu boli.

— Nemojte, pustite! Zaslužio sam takav kraj! A evo, još jučer sam bio drugi čovjek. Kad je Emma rekla da...

— Nemojte govoriti! Krv vas može ugušiti!

— Svejedno! Nije važno. Ionako sam gotov! Nego, da vas nešto zamolim, šerife. Samrtniku se ispunjava posljednja želja, zar ne?

— Govorite! — procijedi Miller.

— Nemojte mojoj supruzi reći čime sam se bavio. Možete li to obećati?

— Mogu! — pristane savezni šerif. — Da i ja vas nešto upitam. O tome sam razmišljao sve ove godine i ne znam odgovora.

— Pitajte! Osjećam da me smrt već dohvatila rukama. Bože!

— Zašto ste sve to činili? Ako ste već dva-tri puta nekog prevarili, ali...

Na licu Billa Wheltona se ukaže bolan osmijeh.

— Bilo je to jače od mene, šerife! Mnogo puta sam se zarekao da ću prestati. No ono drugo ja, što je bilo u meni kao neki drugi dio ličnosti, vuklo me da se prerusavam i da varam. Za mene je sve to bila velika, beskrajno velika pozornica, na kojoj sam morao glumiti do kraja.

Govorio je sve tiše, sve nerazgovjetnije. Bilo je sigurno da je već izgubio mnogo krvi, da ga boli, ali je i sad dalje glumio, premda je ispred sebe i amo samo jednog gledaoca.

Zacijelo se užasno mučio. Kao da se priroda pobrinula da pati paklenske muke, iako nije bio zločinac koji je ruke umrljao krvlju.

Mrak se polako spuštao nad pre-riju. Sunce je krvavim, purpurnim zracima obasjavalo zapadno obzorje. Tog je dana zacijelo i Bill Whelton proživio jedan život.

— Gle! Sunce! — posljednjom je

snagom izustio Whelton i sklopio oči.

Savezni šerif pomisli da je mrtav, pa se sagne. Srce je kuvalo jedva čujno. Onda je začuo šapat iz Wheltonovih usta:

— U životu sam, šerife, često umirao. Mislim na pozornici. Ali kao ovaj put... nikad!

Bile su to posljednje riječi Billa Wheltona, »čovjeka s tisuću lica«. Krv mu nahrupi na usta. Zakrklja, protegne se i umiri. Tako se ugasio život čovjeka za kojeg je Divlji zapad bio velika pozornica.

KRAJ

REDAKCIJA
ROMANA I STRIPOVA
VJESNIKA

LASO

EVA

SUPERSTRIP

Tom i Jerry

m

SHUS

MAGAZIN

erotika

Svaki
tjedan

Svaki
14 dana

Svaki
14 dana

Svaki
14 dana

Svakog
13. u mjesecu .

Svakog
5. u mjesecu

Izlazi
povremeno

Svaki mjesec

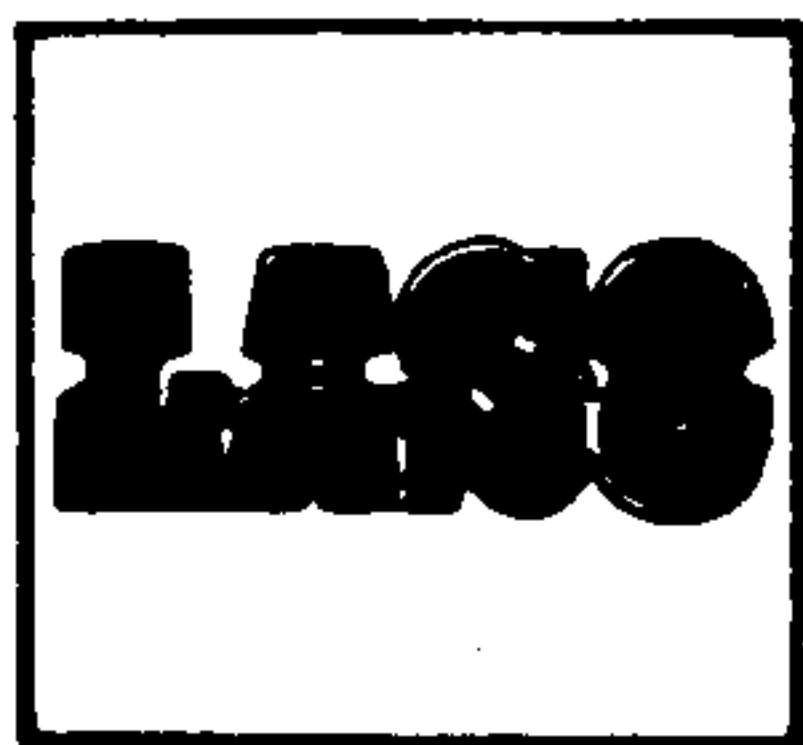
REAGANOV PRIMJER SE PONAVLJA

Clint Eastwood, 55, okrutni momak Hollywooda, koji u svojim filmovima (Bljedoliki jahač mu je najnoviji hit) koltom i šakom brine za pravdu i red, sada se povodi za svojim kolegom glumcem Ronaldom Reaganom: namjerava postati političar. U rodnom mjestu (Monterey Peninsula) nastoji osvojiti položaj gradonačelnika. Eastwood, koji već 14 godina živi u tom kalifornijskom gradiću, često se ljuti zbog »snenosti sadašnjeg gradonačelnika«. Kap gorčine za obožavatelje: Bude li Eastwood doista izabran, oprostit će se s Hollywoodom.

U PRIPREMI:

John Gray:

AMAZONKE DOLAZE!

Cijena pretplate za godinu dana iznosi 7020 d, a za šest mjeseci 3510 d. U cijenu je uračunat i pretplatnički popust. Pretplata se uplaćuje općom uplatnicom u korist računa: SOUR »Vjesnik«, Interna banka, Zagreb, broj 30101-833-1216, za »Laso«.

Cijena za inozemstvo: DM 2,00, ASCH 10,00, SFRS 2,00, HFL 2,50. Cijena inozemne pretplate za šest mjeseci: DM 36,00, SKR 63,00, ASCH 250,00, FF 74,00, SFRS 36,00, HFL 37,00, US 15,00.

Uplata na devizni račun 30301 – 620 – 16 – 25731 – 3252051 kod Udružene banke Hrvatske, Zagrebačke banke, Zagreb (za »Laso«, izdanje OOUR-a IRI)

Ekonomska propaganda: »Vjesnik«, Agencija za marketing, Zagreb, Trg bratstva i jedinstva 6.

Zadnja kolor stranica 55.000 d, c/b stranica 40.000 d. Oslobodeno plaćanja poreza na promet mišljenjem Republičkog sekretarijata za prosvjetu, kulturu i fizičku kulturu SRH broj 2935/7 1973. od 26. XI 1973. Rukopisi se ne vraćaju.

Na svim kioscima

MAGAZIN

● **Svijet današnjice**

Ni istraživanje nije što je nekad bilo
Veličanstveni vestern
Aveti napuštaju Monte Carlo
Amadeus superstar
Moda 1986 — razotkriti najljepše

● **O njima se govori**

Nastassja Kinski
Albert Uderzo
Isabella Rosselini
Benny Hill

● **Kratke priповijetke**

● **Stripovi**

Mad Max
Rip Kirby

● **Humor**

● **Mjesečev horoskop**

● **Enigmatika**
